

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

"We're here, we're queer, get used to it!"

**Reprezentace charakteristických problémů LGBTQ komunity
v televizní seriálové produkci po roce 2000**

Vedoucí práce: Mgr. Vera Kaplická Yakimova, Ph.D.

Autor práce: Bc. Pavel Skalák

Studijní obor: Kulturní studia

Ročník: II.

2021

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 7. 2021

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Veře Kaplické Yakimové, Ph.D. za vedení této diplomové práce, předně za její trpělivost a vstřícnost, ale rovněž za konstruktivní kritiku a podnětné připomínky, díky kterým mohla tato práce vzniknout. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině, bez jejichž láskyplné podpory během celého studia by tato práce nebyla možná. A v neposlední řadě vděčím za obrovskou toleranci, trpělivost a cenné rady svému příteli Mgr. Romanu Horváthovi, který mi byl rovněž neopomenutelnou oporou a zdrojem motivace v průběhu celého studia.

Anotace

Diplomová práce se soustředí na vybrané specifické problémy, se kterými se setkávají LGBTQ osoby (lesby, gayové, bisexuálové, transsexuálové a jiné queer osoby) kvůli své odlišné neheteronormativní sexuální a genderové identitě. Pozornost je věnována konkrétně otázkám diskriminace, stereotypizace, uzavření partnerského svazku (manželství vs registrované partnerství), rodičovství, přisuzované promiskuity a problematiky HIV / AIDS. Autor se na fikční seriálové tvorbě vysíláné mezi lety 2000–2021, která se zabývá queer tématy a obsahuje v hlavních nebo vedlejších rolích LGBTQ postavy, zaměřuje na způsoby zobrazení těchto postav a reflexi vybraných problémů, které kvůli své identitě zažívají. V zahraničních seriálech jako např. Glee, Taková moderní rodinka (Modern Family), Holky za mřížemi (Orange Is the New Black), Pose, Výstřední společnost (Tales of the City), Sexuální výchova (Sex Education), Politik (The Politician), Byl by to hřích (It's a Sin) a v českých seriálech Ulice a MOST! jsou analyzovány způsoby, jakým seriál prezentuje LGBTQ postavy, v jakém diskurzu se o nich hovoří a jaký vliv mohou mít tato zobrazení na většinového heterosexuálního cisgender diváka. V práci je rovněž zpracován přehled nejběžnějších narativních archetypů LGBTQ postav objevujících se v mediální produkci. Ty jsou taktéž doplněny o příklady postav ze seriálů posledních 20 let. Skrze kritickou analýzu vybraných seriálů a jejich recepce se autor práce snaží poukázat na důležitost zobrazování osob s odlišnou sexuální a genderovou identitou a vliv této televizní reprezentace na vytváření názorů a postojů vůči LGBTQ osobám.

Klíčová slova

TV seriál, TV reprezentace, LGBTQ, queer, homosexualita, gender, minority, heteronormativita, queer teorie, queer čtení, narativní archetypy, sexuální a genderová identita, stereotypizace, coming out, registrované partnerství, homoparentalita, promiskuita, HIV, AIDS

Annotation

The diploma thesis focuses on selected specific issues that LGBTQ people (lesbians, gays, bisexuals, transsexuals, and other queer people) face due to their different non-heteronormative sexual and gender identities. Attention is paid specifically to issues of discrimination, stereotyping, partnership (marriage vs. registered partnership), parenthood, attributed promiscuity, and HIV / AIDS. The author focuses on fiction series broadcast between 2000 and 2021, which deals with queer topics and includes LGBTQ characters in the main or supporting roles, focusing on ways of depicting these characters and reflecting on selected issues they experience due to their identity. In foreign series such as *Glee*, *Modern Family*, *Orange Is the New Black*, *Pose*, *Tales of the City*, *Sex Education*, *The Politician*, *It's a Sin* and in the Czech series *Ulice* and *MOST!* the ways in which the series presents LGBTQ characters are analysed, in what discourse they are talked about and what effect these depictions may have on the majority heterosexual cisgender viewer. The thesis also provides an overview of the most common narrative archetypes of LGBTQ characters appearing in media production. These are also supplemented by examples of characters from the series of the last 20 years. Through a critical analysis of selected series and their reception, the author tries to point out the importance of portraying people with different sexual and gender identities and the influence of this television representation on the formation of opinions and attitudes towards LGBTQ people.

Keywords

TV series, TV representation, LGBTQ, queer, homosexuality, gender, minorities, heteronormativity, queer theory, queer reading, narrative archetypes, sexual and gender identity, stereotyping, coming out, registered partnership, homoparentality, promiscuity, HIV, AIDS

Obsah

Úvod	8
1 Význam vizuální kultury na formování recepce	12
1.1 Vizualizace.....	13
2 Sociokulturně-historický kontext	17
2.1 Počátky zobrazování homosexuality v umění	19
2.2 Historie zobrazování homosexuality ve vizuálních médiích	21
2.3 Vliv diskurzu na formování představ o queer osobách.....	23
2.4 Materialita a performativita genderu	25
3 Televizní vizibilita.....	27
4 Queer teorie	29
4.1 Queer čtení	32
5 Specifické problémy LGBTQ osob.....	36
5.1 Stereotypizace	36
5.1.1 O původu předsudků	38
5.1.2 Stereotypy objevující se v mediovaných reprezentacích	39
5.1.3 Existující stereotypy o queer osobách.....	40
5.1.4 Herecké ztvárnění osoby homosexuála, lesby a transgender osoby	42
5.1.5 Narativní archetypy LGBTQ postav	44
5.2 Sexuální a genderová identita a coming out	70
5.2.1 Queer identita	72
5.2.2 Socio-kulturní charakter sexuality	73
5.2.3 Coming Out.....	75
Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	79
5.3 Uzavření partnerského svazku – manželství vs registrované partnerství .	86
Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	92

5.4	Rodičovství	95
	Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	99
5.5	Přisuzovaná promiskuita.....	101
	Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	105
5.6	HIV / AIDS jako „nemoc homosexuálů“	109
	Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	113
5.7	Aktuální problémy spjaté s krizí Covid-19	118
	Příklady zobrazení v seriálové tvorbě.....	119
	Závěr	120
	Seznam použité literatury a zdrojů	124
	Literatura.....	124
	Internetové zdroje	128
	Seriály	134
	Soupis obrazového materiálu.....	137

Úvod

„Porozumět si neznamená přizpůsobit se jedni druhým, ale pochopit navzájem svou identitu.“ — Václav Havel¹

Tímto citátem bych rád uvedl komplexní a stále aktuální téma lidské identity a místa člověka ve světě a společnosti. Při rozhodování o tématu diplomové práce jsem si kladl otázky po tom, jakým směrem se naše společnost vyvíjí v toleranci a vzájemně sdílené identitě a soudržnosti. Tyto úvahy mne zákonitě zavedly k přemýšlení o jednotlivých minoritách, ale i jiných marginalizovaných skupinách osob. I v souvislosti s nedávnými případy diskriminace až brutality vůči osobám barevné pleti² nebo přetrvávajícími xenofobními postoji k různým etnickým či náboženským menšinám³ jsem se nakonec rozhodl zaměřit se na početnou skupinu, která vystupuje napříč všemi národnostmi, etniky a náboženskými přesvědčeními a jejíž boj za zrovnoprávnění ještě není ani zdaleka u konce. Touto skupinou jsou LGBTQ osoby (jinak také queer osoby), kteří jsou kvůli své odlišné minoritní sexuální anebo genderové identitě dodnes konfrontováni s řadou problémů.

Nelhostejnost k nerovnému přístupu a pohledu na queer osoby mě tak vedla k rozhodnutí o bližší prozkoumání posunů ve vnímání LGBTQ osob ze strany společnosti. Vedlejším důvodem byla i předchozí zkušenost s analyzováním specifík LGBTQ osob v mé bakalářské práci, kde byla skupina nahlížena z pohledu cestovního ruchu jakožto specifický segment, kterému je v některých otázkách třeba věnovat pro svou individuálnost zvláštní pozornost.

Jelikož je 21. století velmi vizuální a na základě zrakových podnětů získáváme nejvíce informací o světě kolem nás, zajímá mne, jakou úlohu v tomto procesu hraje televize, konkrétně seriálová tvorba. Prostřednictvím zorientování se v oblasti seriálové

¹ HAVEL, Václav. *Citáty slavných osobností*. [online]. Jablonec nad Nisou: Krásné citáty, 2021, 7.6.2021 [cit. 2021-7-17]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/11980-vaclav-havel-porozumet-si-neznamena-prizpusobit-se-jedni-druhym/>

² Viz zejména případy policejní brutality a systematického rasismu, na který upozorňuje americké politické a sociální hnutí Black Lives Matter.

³ V české společnosti umocnila v posledních letech xenofobii nejvíce uprchlická krize. Některé české politické strany dokonce využily tématu k rozdmýchání veřejné debaty (prostřednictvím polopravd a zaujatých či klamných informací) a k navození strachu až nenávisti jako populistického nástroje k získání politických hlasů.

tvorby zaobírající se queer tématy a obsahující v hlavních nebo vedlejších rolích LGBTQ postavy, se zaměřím na způsoby zobrazení těchto postav a reflexi problémů, které kvůli své identitě zažívají. Ačkoli ale není mým záměrem sledovat historický vývoj queer postav v mediální tvorbě, ale spíše detekovat a analyzovat způsoby zobrazení leseb, gayů, bisexuálů a transgender osob v posledních dvou dekadách, oprostil jsem se od analýzy seriálů natočených v 2. pol. 20. století a zúžil jsem výběr na rozmezí let 2000–2021, z nichž jsem dále vyřadil několik již dle mého interpretačně dostatečně prozkoumaných seriálů.⁴

V zahraničních seriálech jako např. *Glee* (2009–2015), *Taková moderní rodinka* (*Modern Family*, 2009–2020), *Holky za mřížemi* (*Orange Is the New Black*, 2013–2019), *Pose* (2018–2021), *Výstřední společnost* (*Tales of the City*, 2019), *Sexuální výchova* (*Sex Education*, 2019–2021), *Politik* (*The Politician*, 2019–2020), *Byl by to hřích* (*It's a Sin*, 2021) a v českých seriálech *Ulice* (2005 – dosud) a *MOST!* (2019) se zaměřím na způsoby, jakým seriál prezentuje LGBTQ postavy, v jakém diskurzu se o nich hovoří a jaký vliv mohou mít tato zobrazení na většinového heterosexuálního cisgender⁵ diváka.

Hlavním cílem této diplomové práce je ukázat na několika konkrétních tématech a na vybraných seriálech tendence v reprezentaci queer osob. V seriálové produkci po roce 2000 cílicí na LGBTQ osoby a v seriálech pro širokou veřejnost, v nichž se queer osoby vyskytují, se zaměřím na analýzu způsobů jejich vyobrazení a budu kriticky zkoumat zachycení specifických problémů, se kterými se LGBTQ osoby setkávají. Jelikož je těchto problémů vícero, vybral jsem jen několik z nich, které jsem považoval za nejožehavější či si zaslouhující větší pozornost. Konkrétně se budu zabývat otázkou diskriminace, stereotypizace, uzavření partnerského svazku (manželství vs registrované partnerství), rodičovství, přisuzované promiskuity a problematiky HIV / AIDS.

V práci se rovněž pokusím o popis nejběžnějších narativních archetypů LGBTQ postav objevujících se v mediální produkci. Tyto tropy budou taktéž doplněny o příklady postav ze seriálů posledních 20 let.

⁴ Zde nutno podotknout, že se v této práci vyskytují i odkazy či přímo analýzy několik málo seriálů, které se začaly vysílat na přelomu století (na konci 90. let), ale způsobem tvorby a svou převažující délkou vysílání se spíše řadí k seriálům 21. století. Zároveň byl pro šíři queer témat a zástupčiny v prezentování LGBTQ problematiky využit seriál *Glee*, který by se ovšem jinak řadil spíše k oněm široce rozebíraným seriálům, kterým již byla věnována větší pozornost.

⁵ „Cisgender“ se užívá jako označení pro osoby, jejichž genderová identita se shoduje s pohlavím, které jim bylo při narození určeno. Například osoba, která se narodila jako žena a identifikuje se jako žena, je tzv. cisgender ženou. Je to tedy antonymum k výrazu transgender.

Při zpracovávání této práce budu vycházet z výzkumných otázek, které jsem si při jejím zadání položil: Jsou způsoby zobrazování LGBTQ osob v seriálové produkci autentické? Jaký vliv má televizní reprezentace na vytváření názorů a postojů vůči LGBTQ osobám? Napomáhá zobrazování LGBTQ osob v seriálech ke změně názorů a postojů vůči těmto osobám, resp. přispívá mediální reprezentace k liberalizaci postojů vůči queer osobám? Kromě těchto otázek se však ještě hlouběji zamyslím nad důvody, proč je pro lidi tak obtížné přijmout nové skutečnosti, proč je tak těžké změnit něčí názor na něco a proč je proto potřeba agendy ve formě proklamování LGBTQ postav v televizním vysílání. Pomáhá to vůbec něčemu? Mají tato předkládání zobrazení minorit vliv na to, jak je majoritní část populace vnímá? Nemá onen specifický způsob, jakým jsou zobrazovány LGBTQ postavy spíše negativní dopad prohlubující stereotypizaci už tak dosti stereotypizované sexuální a genderové menšiny? A proč je tak důležité řešit, kdo s kým žije? Jak to, že i když chování LGBTQ lidí nikoho neomezuje, jsou proti nim lidé tak ostře zaujatí? Předem si netroufám tvrdit, že je mou silou zodpovědět na všechny tyto otázky, ale skrze analýzu seriálové produkce bych měl být schopen alespoň poukázat na posun ve vnímání queer jedinců a reflektovat tak situaci ve společnosti.

Co se týče strukturace práce, rozhodnul jsem se pro méně konvenční plynulé propojení teoretické a praktické části, kde příklady a analýzy seriálové tvorby napojím přímo na teoretická východiska, a tím tak dojde k logickému prolnutí obou struktur do jednoho soudržného celku, který čtenáři této práce přehledněji poskytne ucelenější představu zkoumané problematiky.

Čtenáře bych ještě rád upozornil na stylistickou úpravu práce, kde jsem se rozhodl rozlišit přímé citace z odborné literatury (pouze uvozovkami „“) a přímé citace promluv postav ze seriálů (uvozovkami „“ a *kurzívou*). U prepisů promluv postav jsem vycházel převážně z daného českého překladu, tedy buďto přímo z dabingu nebo titulků. V několika málo případech jsem si však musel vypomoci i vlastním překladem, případně upravením překladu nabídnutými titulky, které někdy neúplně odpovídaly seriálovému dialogu. Tím bylo zajištěno přesnější přenesení významu z originálního znění.

Rovněž je třeba předem informovat, že v celé práci byla použita metoda citování formou průběžných poznámek. Pořadové čísla v textu tak čtenáře v průběhu čtení odkazují na poznámky pod čarou, kde nalezne zkrácený zápis zdrojů. Na základě nich je pak schopen na konci práce dohledat kompletní bibliografickou citaci. V případě několika

málo sekundárních citací jsou tyto uvedeny pouze v průběžných poznámkách a v seznamu použité literatury na konci práce se pro přehlednost nachází pouze tituly, z nichž bylo čerpáno.

1 Význam vizuální kultury na formování recepce

V současné době vychází lidská zkušenost stále více z podnětů, u kterých je dominantní jejich vizualita, než tomu bylo kdykoliv předtím. Svět, ve kterém žijeme, je velmi vizuální. Obrazy patřily odjakživa do lidské kultury a obrazové podněty jsou vnímány jako přirozené. Lidský mozek z nich získává značné množství informací. Zároveň neurovědci dnes navíc vědí, že se za jeden rok změní zhruba 50 % podrobností u uchovaných vzpomínek v naší paměti. Lidé si zpravidla pamatují podstatu, ale ne všechny podrobnosti, které s ní souviseli včetně toho, co přesně viděli. Dokonce i naše nejdůležitější vzpomínky, které formují podstatu našeho já, nejsou tak úplně přesné. Časem se totiž mění a deformují.⁶

Význam vizuální kultury nepřetržitě roste jak v lidském životě, tak v umění.⁷ Svědčí o tom i zjevná masová obliba vizuálních aplikací ve formě sociálních sítí (Instagram, TikTok apod.), které jsou na obrazovém mediu založeny. V tzv. éře obrazovek je důležité dívat se na obrazy kriticky. To, jak se díváme, tedy jakým způsobem vnímáme předkládané obrazy, je pro život klíčové. Jak uvádí Nicholas Mirzoeff⁸: „Obrazy nejsou pouhou součástí každodenního života, ale každodenní život vytvářejí.“ Sama vizualizace na straně jedné ovšem neznamená správné „čtení“ neboli recepci informace na straně druhé. Nelze tedy předpokládat, že recipient sdělení rozumí a ví, na co se dívá.⁹

Studiem vidění světa a věcí okolo nás se zabývá obor „vizuální studia“. Jelikož je ale samotný akt vidění „neviditelný“, je velmi náročné ho rozklíčovat. Vidění je vždy subjektivní, předávané kulturně a ovlivněné biologickými faktory. Nezanedbatelné je rovněž zkoumání vlivu technologií na způsoby, jakým jsou různé aspekty zobrazovány včetně proměn způsobů zobrazení, jimiž se realitu snažíme zachycovat.¹⁰ Potřebu studia vizuální kultury vnímáme zejména v nepoměru mezi přemírou vizuálních podnětů v postmoderní kultuře a schopností lidí viděné kriticky analyzovat.¹¹

⁶ *The Mind, Explained*. 1. díl. Memory [epizoda dokumentárního pořadu]. USA, Vox Media, Netflix 12.9.2019.

⁷ REDAKCE WIKISOFIA. *Vizuální studia a nová média*. In: Wikisofia [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2013 [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Vizu%C3%A1ln%C3%AD_studia_a_nov%C3%A1_m%C3%A9dia

⁸ Nicholas Mirzoeff je teoretikem vizuální kultury a profesorem na ústavu Médii, kultury a komunikace na New York University.

⁹ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 13.

¹⁰ Ibidem

¹¹ Ibidem, s. 14.

Tuto vizuální kulturu označují někteří kritici jako „historii obrazů“, o které hovoří sémiotická teorie reprezentace.¹² Historie vizuální kultury je obecně spjata s okamžiky, kdy se vizualita stala předmětem rozepří, diskuzí či změn jako: „neustále proměnlivé místo společenské interakce a vymezení třídní, genderové, sexuální a rasové identity.“ Vizuální kultura není dle Mirzoeffa interdisciplinární akademickou disciplínou, jako spíše taktikou, která tvoří pohyblivou interpretační strukturu, jež nám může pomoci porozumět, jak jednotlivci i skupiny reagují na vizuální média.¹³

V českém prostředí jsou hlavními mainstreamovými vizuálními médii čtveřice primárních televizních kanálů (ČT1, ČT2, Nova, Prima) a přibližně 20 nejoblíbenějších kabelových kanálů, které jsou v dnešní době natolik cenově dostupné, že jsou předpláceny většinou domácností. Významnou část vizuálních médií tvoří samozřejmě také filmový průmysl, který je sice přehlacen zejména americkou produkcí, ale nabízí i řadu kvalitních filmů evropské a světové tvorby. Do vizuálních médií patří ale rovněž fotografie, webové portály, klipy, designy, reklamy, komiksy nebo např. počítačové hry. Vizuální kultura nabírá tedy mnohých podob a vizuální média potkáváme takřka na každém kroku. To přispívá k jejich nezanedbatelně velké, i když často skryté, moci, která se zarává do našeho podvědomí, mění náš hodnotový rámec, představy, světonázor a formuje tak celospolečenské vědomí. Sílu vizuálních médií tedy rozhodně nemůžeme podceňovat. V kontextu této práce je podstatné brát při diskurzu o vizuální reprezentaci LGBTQ osob tuto sílu na vědomí a zdůraznit její klíčovost při snahách o zrovnoprávnění postavení této minority ve společnosti. Vizuální média totiž mají schopnost ukázat možnosti, jak lze žít svůj život, a podporovat tak respekt k rozmanitosti v lidské společnosti.¹⁴

1.1 Vizualizace

Vizuální kultura zaznamenala značný posun se vzrůstající schopností zviditelňovat věci, které samy o sobě viditelné nejsou. Počínaje objevem rentgenových paprsků v roce 1895 a konče obrazy vzdálených galaxií pořízenými Hubbleovým

¹² BRYSON, Norman a kol. *Visual Culture: Images and Interpretations*. 1994. cit. In: MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 16.

¹³ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 16.

¹⁴ SOKOLOVÁ, Věra. *Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích*. In: KOUT, Jan, Aleš RUMPEL a Martin STRACHOŇ, ed. *Mediální obraz leseb a gayů*, s. 3-7.

teleskopem.¹⁵ Německý fenomenologický filozof Martin Heidegger byl jedním z prvních, kteří na tento vývoj poukázali a on sám jej označil za příchod věku obrazu světa. Heidegger však „obrazem světa“ nemyslel vyobrazení světa, nýbrž svět jako obraz pojatý. Tvrdí, že obraz světa neprocházel vývojem od středověkého k novodobému, ale že pro novověk je příznačné právě to, že se svět stává obrazem.¹⁶

V informačním věku dnešní průmyslové společnosti je podstatným a neméně pozoruhodným rysem schopnost lidí absorbovat a interpretovat vizuální informace. Není to však dovednost původní a přirozená, nýbrž nová a naučená. Již Tomáš Akvinský hlásal, že nelze důvěřovat percepčním soudům, jež vycházejí pouze ze zrakových vjemů¹⁷: „Tak by se zrak ukázal jako omylný, pokusil-li by se člověk určit zrakem, co je barevná věc nebo kde je.“¹⁸

Můžeme tedy říci, že vizuální kulturu neurčují jen samotné obrazy, ale závisí na moderním sklonu k zobrazování a vizualizaci světa okolo nás. Je novou a jedinečnou právě v tom, že se zaměřuje na vizualitu jako na místo, kde významy vnikají a jsou zároveň popírány.¹⁹

Vizuální studia nebyla ale první, která se zabývala snahou porozumět tomu, jak si lidé vykládají při konzumaci masové kultury předkládané významy. O to už se zasloužila kulturní studia. Aby však dokázaly držet krok s dobou, musí oba obory spojit své síly a fungovat jako jedna disciplína. Nepředpokládá se tím však pouhou součinnost, nýbrž skutečné sjednocení studií, které pozvedne čtení a interpretaci významů na zcela novou úroveň. Nesmíme však při tomto studiu zapomínat na to, že vizuální obrazy nejsou trvalé a ustálené, ale jejich vztah ke skutečnosti se časem proměňuje. Přestože bylo prokázáno, že perspektiva není důvěryhodným zobrazením skutečnosti, zobrazovací média v čele s filmem a fotografií si dokázaly k realitě vytvořit natolik přímý přístup, díky kterému jsme akceptovali opravdovost zobrazovaného.²⁰

¹⁵ Ibidem, s. 17

¹⁶ HEIDEGGER, Martin. *Věk obrazu světa*. Praha 1977 cit. In: MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 17.

¹⁷ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 17.

¹⁸ AQUINAS, St. Thomas. *Commentary on Aristotle's „De anima“*. London, 1951. cit. In: MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 17.

¹⁹ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 20.

²⁰ Ibidem, s. 20.

V dnešním technologickém světě si jsme ale vědomi, že ne všem vizuálním médiím můžeme věřit a u mnohých se jejich reálnost ani nepředpokládá²¹. Mirzoeff v tomto kontextu cituje Paula Virilia: „Paradoxní virtuální obraz se objevuje tam, kde obraz v přímém přenosu ovládne zobrazovanou věc, reálný čas následně přemůže skutečný prostor, virtualita tím ovládne realitu a postaví pojem skutečnosti na hlavu.“²² Postmoderní obraz svými virtuálními rysy utváří krizi vizuality. Vizuální obrazy a samotné zviditelňování neviditelného se v postmodernismu odehrává stále rychleji a ve větším množství. Prostřednictvím vysokorychlostního internetu dochází ke globální cirkulaci obrazů. Pojem obrazu světa již není možné shrnout do jediného výjevu.

Obrazové a informační přehlcení smyslů se stalo realitou každodennosti. Hledání způsobů práce se současnou virtuální realitou je novou výzvou vizuální kultury. Ta dnes mimo jiné zkoumá, jakým způsobem čerpají konzumenti informace z masové kultury a zabývá se dvojznačnostmi, mezerami a místy vzdoru z pohledu všedního recipienta.²³ Mirzoeff považuje vizuální obrazy za mnohem demokratičtější médium, než jakým je psaný text. Poskytují nám totiž bohaté množství pohledů, ze kterých je možné je interpretovat.²⁴

Zrod vizuální kultury podpořil rozvoj teorie obrazu W. J. T. Mitchella, který vyvracel stanovisko o absolutní moci textu a kladl důraz na podstatnost vizuality. K obratu k obrazovému dochází pravidelně vždy při vzniku nové technologie reprodukce obrazů. Poslední a pro tuto práci nejrelevantnější „obrat k obrazu“ proběhl se zrodem tzv. nových médií – fotografií a filmu. Na následném masivním rozvoji těchto médií se zasloužily moderní technologie, které poskytly více možností šíření obrazového signálu a obecně jejich digitalizaci. Rychlost šíření obrazů je navíc posílena globalizací.²⁵

Mitchellova teorie obrazu vychází ze „zjištění, že diváctví (různé typy pohledů, způsob pozorování, dohledu a vizuální slasti) může být stejně problematické jako různé formy čtení (dešifrování, dekodování interpretace atd.) a že vizuální zkušenost nebo vizuální gramotnost nemusí být plně vysvětlitelná pomocí textového modelu.“²⁶

²¹ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 21.

²² VIRILIO, Paul. *The Vision Machine*. London: Routledge, 1994, s. 63. cit. In: MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 21.

²³ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 21.

²⁴ Ibidem, s. 24.

²⁵ REDAKCE WIKISOFIA. *William John Thomas Mitchell*. In: Wikisofia [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017 [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/William_John_Thomas_Mitchell

²⁶ MITCHELL, W. J. T. *Teorie obrazu: eseje o verbální a vizuální reprezentaci*, s. 16.

Nelze si představit obraz světa jako čistě vizuální, ale zároveň je třeba doznat změny, kterou vizualita uvedla v život a která znemožňuje definovat jevy jen za pomoci lingvistických výrazů.²⁷

Vizuální podněty vyskytující se denně v našem okolí mění nejen náš svět a naši identitu, ale stále více se podílejí přímo na jejich utváření. Můžeme tedy říci, že vizuální vjemy konstruují z velké části naší sociální realitu.²⁸

²⁷ MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*, s. 19.

²⁸ REDAKCE WIKISOFIA. William John Thomas Mitchell. In: Wikisofia [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017 [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/William_John_Thomas_Mitchell

2 Sociokulturně-historický kontext

Přestože jsme si v minulé kapitole řekli o podstatnosti vizuality a přechodu ke kladení důrazu z textu na obraz, je nutné upozornit na to, že povědomí o některých tématech často vychází stále ještě z promluv, tedy jazykových, resp. textových podnětů. To se týká ku příkladu i leckdy kontroverzního tématu sexuality a genderové identity.

Formování diskurzu o sexualitě má v západním světě a evropském prostoru kořeny ve výpovědích. Jedná se o výpovědi, kterých bylo dosaženo pomocí praktik, jež se snažily docílit vnímání sexuality ne jako slasti, ale naopak jako ostudného činu, z něhož je nutné se vyzpovídat. Využití těchto praktik začalo v křesťanské zpovědi a dále se aplikovalo v lékařství, soudnictví, pedagogické praxi, ale i v rodinném životě. Můžeme zde pozorovat určitou historii mužů a žen, kteří prozkoumávají své city, touhy a myšlenky a někomu o nich referují. Vyprávějí své hříchy kněžím, líčí své symptomy lékařům, využívají rozhovoru k psychologické léčbě, zkrátka se vyzpovídávají z pravdy a ta má často sexuální povahu.²⁹

Od 18. století bylo na sexualitu pohlíženo jako na věc, kterou je nutné řídit a regulovat. Touto regulací se zabývala zejména církev a judikatura. Až osvícenství však přineslo nové vládní systémy, které byly zaměřené na tělesného a sexuálního jedince. Svou světskou verzí zpovědi formovaly internacionalizaci, neboli proces osvojování normativního a hodnotového systému dané společnosti. To značně ovlivnilo způsoby vnímání sexuality, které v určitých kruzích přetrvávají dodnes, včetně odmítavého přístupu k jinému než heterosexuálnímu chování.³⁰

Vztah mezi chováním lidí a homosexuální identitou ve 20. století a dříve se stal objektem výzkumu mnoha historiků. Foucault na to reagoval tezí, že homosexualita vyvstala z kontextu 70. let 19. století a spíše než za objevenou identitu ji považuje za vykonstruovanou kategorii poznání. Foucault tím nechce tvrdit, že před 19. stoletím vztahy mezi osobami stejného pohlaví neexistovaly, ale že až na konci 19. stol. se na tyto osoby začalo nahlížet jako na definovaný typ nenormálních sexuálně perverzních jedinců. Zatímco tedy 16. století nabádalo k přiznání se k ostudnému sexuálnímu chování v rozporu s božím zákonem, 19. století vnímalo osoby, které měly poměr s osobou stejného pohlaví, za homosexuály a přimělo je k tomu, aby tak samy sebe chápaly.

²⁹ SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*, s.19-20.

³⁰ *Ibidem*, s. 20.

S rozvojem lékařské vědy se homosexualita stala předmětem mnoha studií, které měly podpořit rozvoj produktivní a plodné populace, kterou ve formě pracovní síly tolik potřeboval sílicí kapitalismus. Veškeré odchylky od rozmnožovací normy se tak staly problémem, s nímž se bylo třeba vypořádat pro čistotu a zdraví populace.³¹ Jak dodává Foucault: „Homosexualita se objevila jako jedna z forem sexuality, když byla transponována z praxe sodomie na druh vnitřní androgynity, hermafroditismu duše. Sodomita představoval dočasnou odchylku; homosexuál nyní představoval druh.“³²

60. a 70. léta 20. století se nesla v duchu transformace společenského systému. Vedle termínu „homosexuál“, kterého se užívalo v právních a lékařských textech a odborném diskurzu obecně, se objevil výraz „gay“. Tento termín, který původně (v 19. stol.) odkazoval na ženy lehkých mravů byl později přijat gay a lesbickou komunitou za svůj, ba dokonce záměrně volen a nárokován. Stal se znakem hrdosti a revoltou proti sebestoplačování a jiným projevům odporu. Stejně jako feministická hnutí bojovala za vykořenění sociálních konstrukcí, dle kterých byla žena vnímána jako pasivní, podřízená a závislá na muži, nově vznikající queer komunita vyhlásila boj nepřirozeným a deviantním představám o homosexuálech. Koncem 70. let však tento model osvobození ustoupil nové koncepci queer politiky, která vycházela z „etnického“ modelu. Představila gaye a lesby jako důležitou a neopomenutelnou menšinu, která si zaslouží právní ochrany jako jakákoliv jiná minorita. Na utváření pozitivního obrazu homosexuality se kromě různých kampaní podílela především americká „Aliance homosexuálních aktivistů“ či britská „Kampaň za homosexuální rovnost“. Z velké části to pro ně znamenalo zaměřit se na média a jejich negativní způsob homofobního zobrazování gayů a leseb, které bylo velmi rozšířené zejména v situačních komediích. Stereotypní obrazy se aktivisté pokoušeli pomocí kritických ohlasů nahradit reálným vyobrazením, ve kterém se snažili prosadit přináležitost homosexuálních osob k mainstreamové kultuře. Tento boj za přijetí společností pomohl v druhotném efektu vytvořit samotnou komunitu s jistou formou bratrství mezi od hlavního proudu ostrčenou skupinou osob, jež nesplňovala společenské normy tehdejšího světa. Podstatným znakem nové politiky kolektivního sebestoprasování bylo vycházení na povrch, skoncování se skrýváním se a poukázáním na svoji přítomnost ve společnosti. Početná skupina, která se neskládala pouze z gayů a leseb, ale také z bisexuálů, transgender osob a dalších

³¹ Ibidem, s. 21-22.

³² Michel Foucault, *The History of Sexuality: An Introduction*. Penguin, Harmondsworth 1984, s. 43. cit. In: SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*, s. 22-23.

byla příliš široká a členěná, než aby dokázala přesvědčit heterosexuální většinu, že jsou „stejní“ jako oni. To také v 80. letech vedlo i přes dosahování uznání queer komunity k vnitřním rozporům a otrásl tak ideálem kolektivní identity. K těmto rozkolům nedocházelo pouze mezi jednotlivými sexuálními minoritami, ale i v rámci nich samotných, čímž byla např. zpochybněna myšlenka lesbického „sesterství“.³³

Už tak dost narušený kolektiv musel ale čelit další krizi, kterou byl příchod AIDS, který se poprvé objevil v roce 1981 v USA.³⁴ Počátek tolerance LGBTQ osob byl kvůli nesprávným populárním výkladům AIDS jako homosexuální choroby záhy obrácen k ještě většímu odporu a ostrakizaci. Společný cíl, vyvrátit mylné interpretace nemoci a zachránit umírající osoby, přiměl znesvářené skupiny leseb a gayů k vytvoření nové koalice. Nová homosexuální a lesbická politika měla podobu decentralizovaného radikalismu. Byla zorganizována řada veřejných protestů proti utlačujícím společenským silám, politice a rétorice spojené s AIDS. Zkušenost s epidemií AIDS měla na společnost zejména LGBTQ osob vážný dopad a naprosto změnila vnímání jejich identity. V souvislosti s homosexuálním aktivismem se znovu začalo užívat výrazu „queer“ (podivnost, podivní), který vyjadřoval nepochopení a neuznání existence LGBTQ osob. Užívalo se ho jak v odborné teorii, tak i v populární kultuře. To dalo vzniknout nové kategorii excentrické identity, která se zdá být zcela v rozporu s dominantní heterosexuální.³⁵

2.1 Počátky zobrazování homosexuality v umění

Obrazy homosexuality se objevovaly v umění od počátku lidských dějin. Ačkoli většina zobrazení byla vytvořena tradičními technikami jako je malba, sochařství a divadelní inscenace, dnešní pojetí umění zahrnuje také formy produkce spojené například fotografií, populární kulturou, reklamou, filmem, nebo počítačovou grafikou. Homosexualita a její emocionální aspekty existovaly ve všech kulturách a ve všech časových obdobích dlouho před vznikem tohoto pojmu. Způsob, jakým je homosexuální láska a její vnímání vizuálně vyjádřeno, je často odrazem postavení samotných homosexuálů v konkrétní kultuře. Tyto obrazy naznačují buď míru tolerance v těchto

³³ SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*, s. 29-32.

³⁴ KUBÁTOVÁ, Anna a kol. *Národní program boje proti AIDS* [online]. nedatováno [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <http://www.prevencehiv.cz/o-hivaidis/historie>

³⁵ SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*, s. 34-38.

společnostech, nebo znamení stále více omezujících předsudků podporovaných tradicemi a náboženstvím.³⁶

Jelikož ve většině předmoderních a starověkých kultur neexistovalo slovo, které by označovalo homosexuální identitu nebo popisovalo homoerotický akt, je jakýkoli pokus připodobnit tyto aktivity praktikám současných homosexuálů anachronický. Také moderní pojetí „homosexuality“ je zatíženo negativním morálním stigmatem, které zakrývá jakékoli pozitivní uznání „homosexuální“ kultury v předmoderních společnostech.³⁷

Ve starověkých, předmoderních a zejména nezápadních společnostech byla stejnost nebo rozdílnost pohlaví osob, které se spolu účastnily sexuálního aktu, méně důležitá než míra, v níž sexuální akty buď porušovaly, nebo odpovídaly pravidlům náboženství, normám chování nebo tradice. Z tohoto důvodu byly projevy pederastie (z řečtiny „láska k chlapcům“) a sodomie (anální sex), které se týkaly třídy, věku a společenského postavení, významnější než skutečnost, že oba partneři byli stejného pohlaví. To, co dnes označujeme jako homosexuální chování, bylo například běžnou součástí kultury ve starověkém Řecku. Existovala sice přísná sociální pravidla, kterými se takové chování řídilo, ale v zásadě byl homosexuální vztah mezi zralým mužem a dospívajícím chlapcem obecně považován za pozitivní fázi výchovného a sociálního rozvoje mladého muže. Takové vztahy byly dokonce oslavovány v různých Platónových dialozích, na vázách a nástěnných malbách i v lyrické tvorbě.³⁸

Homosexualita v umění nezápadního světa se však vytratila po územní expanzi a dobývacím kampaním začínajícím v 16. století, kdy začaly být proklamovány morální hodnoty západu. Kultury, které ve svém umění, rituálech a původních tradicích oslavovaly „homosexualitu“, byly brzy donuceny nejen se tohoto chování zprostit, ale navíc ho začít vnímat jako morálně zavržením hodné.³⁹

Homosexualita je různorodý koncept, který odkazuje na řadu pocitů a emocí. Jeho význam se bude lišit pro různé lidi v různých dobách a v různých kulturách. Je jasné, že homosexualita nemůže a neměla by být minimalizována nebo omezena pouze na sexuální chování. Ačkoli existuje mnoho obrazů mužů a žen zapojených

³⁶ SMALLS, James. *Homosexuality in Art*, s. 7.

³⁷ Ibidem, s. 8-12.

³⁸ Ibidem, s. 12.

³⁹ SASLOW, James M. *Ganymede in the Renaissance: Homosexuality in Art and Society*, s. 109-111.

do explicitních činů osob stejného pohlaví, nemůžeme homosexualitu vnímat jako otázku čistě fyzického sexuálního aktu. Homosexualita v umění se současně soustředí na množství emocionálních a psychologických pocitů, potřeb a tužeb mezi příslušníky stejného pohlaví.⁴⁰

2.2 Historie zobrazování homosexuality ve vizuálních médiích

U příležitosti sedmého českého queer filmového festivalu MEZIPATRA se konala v roce 2006 střeoevropská konference o mediálním obrazu leseb a gayů. Jednotlivé příspěvky českých, slovenských, polských a maďarských odborníků a jiných osob touto problematikou se zabývajících daly vzniknout sborníku, na základě kterého si můžeme vytvořit ucelenou představu o formování obrazu LGBTQ osob ve střední Evropě. Ta je zde zúžena na země Visegrádská čtyřky. Věra Sokolová, česká kulturní antropoložka, historička a vedoucí Katedry genderových studií na Karlově Univerzitě v Praze, se v tomto sborníku (potažmo na zmíněné konferenci v roce 2006) vyjádřila k reprezentaci leseb a gayů v mainstreamových vizuálních médiích tak, že se na českých obrazovkách objevuje nesporně více gay a lesbických postav, které již nejsou nahlíženy lékařským prizmatem, ale jejich reprezentace pokročila k zaměření se na komplexní příběhy se vztahovou rovinou. Sokolová sice oceňuje pozitivní a k toleranci vybízející novou formu zviditelnění gayů a leseb, ale na druhou stranu upozorňuje na utváření plochých a zjednodušujících obrazů neheterosexuálních identit. Zviditelnění gayů a leseb v české filmové a seriálové tvorbě však nebylo zdaleka jedinými spouštěči společenské změny vnímání homosexuality po roce 1989 a především pak na přelomu tisíciletí a začátku 21. století. Sokolová vyzdvihuje nezanedbatelný pozitivní vliv dlouholetých kampaní za uzákonění registrovaného partnerství, osvětové agendy gay a lesbických sdružení, ale také vzrůstající veřejné přihlášení se jednotlivců k homosexualitě. Zejména poslední zmíněné, tedy otevřenost a samozřejmost žití LGBTQ osob, má i dnes podstatný vliv na formování a změny názorů na gaye, lesby, bisexuály, transsexuály a jiné queer osoby.⁴¹

Z ideologických důvodů se v českém mediálním prostoru až do roku 1989 queer postavy téměř neobjevovaly a pokud ano, byla zde homosexualita vnímána negativně

⁴⁰ Ibidem, s. 7.

⁴¹ SOKOLOVÁ, Věra. *Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích*. In: KOUT, Jan, Aleš RUMPEL a Martin STRACHOŇ, ed. *Mediální obraz leseb a gayů*, s. 3.

jako patologický spouštěč problematického jednání. Zahraniční (západní) produkce, která lesby a gaye nahlížena jiným prizmatem a prezentovala je jako nedílnou součást společnosti, se k nám samozřejmě nedostala. Změny začaly až po pádu komunismu, kdy se o zařazování gay a lesbické tematiky do vysílání zasloužila hlavně Česká televize. Tato produkce však byla vysílána až v pozdním nočním programu ČT a navíc nebylo často v televizním programu uvedeno, že se o jedná o pořad či film s tímto motivem. Sokolová si ale všímá, že mezi lety 1995–2006 došlo k pravidelnému zařazování celovečerních zejména zahraničních queer filmů do programu ČT (např. *Ptačí klec*, *Můj růžový život*, *S barvou ven*). Ty byly navíc doplněny dokumentárními a publicistickými pořady zaměřenými na homosexualitu, homofobii a celkově postavení gayů a leseb v české společnosti (např. *Tabu*, *LeGaTo*). Užívaný medicínský diskurz nicméně představil homosexuála jako osobu, která za svou odlišnost nemůže, trpí jí, a tudíž by k nim ostatní měli být ohleduplní a tolerantní. To v zásadě nezní jako primárně špatná věc, ale staví to gaye a lesby do role mučedníků, které je nutné tolerovat. Co se týče české filmové a televizní tvorby, autorkou většiny dokumentárních děl s gay a lesbickou tematikou byla režisérka Andrea Majstorovičová. Kontroverzi naopak přinesla díla režiséra Wiktora Grodeckého, který ztvárnil mimo jiné homosexuální prostituci mladých chlapců v Praze v polovině 90. let. Mezi lety 1994–2002 tak vyšly např. jeho filmy *Not Angels But Angels*, *Body without Soul*, *Madragora* a *Smrt pedofila*. Důležitou roli sehrála i festivalová scéna, kde se v rámci festivalu *Jeden Svět* začala od roku 2003 každoročně objevovat sekce s queer tematikou. Podobnou sekci sice karlovarské filmové festivaly ani putovní *Febiofest* neměl, ale příběhy s gay a lesbickými hrdiny a hrdinkami zde byly a jsou vždy zastoupeny.⁴² Od roku 2000 je rovněž pořádán festival queer filmů *MEZIPATRA* (do roku 2002 původně pod názvem *Duha nad Brnem*). Název *Mezipatra* v sobě skrývá symboliku prostoru, ve kterém se mají příležitost setkat rozliční lidé všech sexuálních a genderových identit se strategií vzájemného poznání a uznání ostatních.⁴³

Sokolová v závěru svého příspěvku z roku 2006 hodnotí proměnu ve vizuální reprezentaci leseb a gayů převážně kladně, i když jí vytýká její pomalý průběh. Poznává, že filmů s queer tematikou přibývá a gay a lesbičtí hrdinové už nefigurují jako traumatizované postavy, které šokují většinového diváka, ale objevují se v různých kontextech a stávají se součástí filmových identit. Zastoupení LGBTQ osob ve filmové

⁴² Ibidem, s. 3-7.

⁴³ *Mezipatra z.s. Queer Film Festival* [online]. Brno: Mezipatra a STUD Brno, 2021 [cit. 2021-6-23]. Dostupné z: <https://www.mezipatra.cz/>

a seriálové produkci, na plátcích kin, v televizním vysílání, ale i na webu, různých reklamních poutačích či ve videoklipech tak samo o sobě přetváří queer postavy a tematiku v integrální součást mainstreamové vizuální kultury. Sokolová zde ale také upozorňuje na estetické ztvárnění postav, které jsou velmi často zobrazeny jako mladé, pohledné, úspěšné a toužící po rodinném životě v domečku s hypotékou a každoročními dovolenými u moře. Tímto satirickým vyjádřením tak Sokolová dává zřetelně najevo, že i mainstream by měl mít své hranice.⁴⁴

2.3 Vliv diskurzu na formování představ o queer osobách

Při zkoumání způsobů reprezentace LGBTQ osob v audiovizuálním médiu nelze opomenout zvukovou složku, jejíž podstatnou součástí jsou promluvy postav. To, jakým způsobem hovoří postavy o sexuální a genderové identitě jiných postav nebo samy o sobě, má výrazný vliv na naše porozumění předkládané narace.

Určitý způsob vypovídání, který určuje kdo, kde a jak může popisovat realitu, označujeme z francouzštiny přejatým výrazem „diskurz“. Na jazykové rovině jím chápeme rozpravu, promluvu či projev. Moc diskurzu tkví v tom, že je nejen jakousi kodifikovanou výpovědí, ale zároveň nějaké aspekty utajuje nebo naopak odhaluje. Rovněž má tzv. performativní účinek, což znamená, že onou výpovědí něco činí. Tím, že diskurz předkládá jen určitá fakta, prezentuje daným způsobem také skutečnost. To, jak promlouváme o určitých tématech, reflektuje naše vnímání a pohled na svět. Zároveň oním promlouváním svět do jisté míry utváříme. To, jak vnímáme, selektujeme a do jakých vztahových rovin skládáme skutečnost, je odrazem diskurzu. Jsou to strategie prezentování určitého obrazu skutečnosti, které byly vybrány a uplatněny oproti jiným variacím.⁴⁵

Převládají-li v určité společnosti negativní promluvy o LGBTQ osobách, je vysoce pravděpodobné, že v této společnosti nebudou mít tyto jedinci srovnatelná práva s heterosexuální většinou a nebude na ně nahlíženo jako na rovnocenné členy společnosti.⁴⁶

⁴⁴ SOKOLOVÁ, Věra. *Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích*. In: KOUT, Jan, Aleš RUMPEL a Martin STRACHOŇ, ed. *Mediální obraz leseb a gayů*, s. 7.

⁴⁵ MÜLLER, Richard a Pavel ŠIDÁK, ed. *Slovník novější literární teorie: Glosář pojmů*, s. 101-102.

⁴⁶ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, s. 20-21.

Zaměříme-li se na český diskurz o LGBTQ osobách, často se mimo odborný diskurz setkáváme s lexikem, které zahrnuje výrazně větší množství pejorativních či jinak negativních výrazů označujících queer jedince, než kolik jich je v češtině neutrálních nebo kladných. Potřeba po takové slovní zásobě a to, jak označujeme určité jevy, vypovídá o spíše negativním vnímání těchto jevů. Poměrná neznalost problematiky neheteronormativní sexuální a genderové identity se projevuje v jazyce, který nemá výrazy, kterými by adekvátně popsal tuto realitu.⁴⁷

I to, že o některých tématech nehovoříme, jsou to tzv. tabu, vysílá do světa určité informace a má rovněž performativní charakter. Nejaktuálnějším příkladem, na kterém si může poukázat problematičnost tabuizování některých témat, je v Maďarsku nově k 7. červenci 2021 uzákoněný zákon zakazující šířit mezi dětmi mladšími 18 let materiály obsahující nebo propagující homosexualitu a změnu pohlaví. Přestože se konzervativní maďarský premiér Viktor Orbán brání slovy, že jde pouze o ochranu dětí a tzv. tradiční rodiny, tato legislativa vyvolala v evropské unii velký rozruch a několik zemí vyzvalo Maďarsko k jeho úpravě. Jedná se totiž o zákon na ochranu dětí, který reaguje na několik nedávných skandálních případů pedofilie, kdy usvědčeným byly dány velmi nízké tresty. Pár dní před schválením změny zákona o pedofilii však část politiků vložila do tohoto stejného zákona i homosexualitu, transgender a pornografii. Děti tak na základě tohoto zákona nebudou smět být vystaveni těmto tématům ve škole ani v médiích. Nedostanou se tak jednoduše do kontaktu se žádnými informacemi o LGBTQ osobách. V tomto případě jde však o jasnou snahu o stigmatizaci homosexuality a trans identity. Informace o odlišných sexuálních a genderových identitách přitom není propagandou, jak Orbán tvrdí, ale naopak může pomoci těm, kteří se v dospívajícím věku potýkají s pocíťovanou odlišností. Maďarská politoložka Eszter Kovátsová v rozhovoru pro Český rozhlas uvedla, že se jedná o jasnou politiku s populistickým záměrem oslovit co nejvíce potenciálních uchazečů. Dále sdělila, že jde o známou techniku vytvoření obrazu veřejného nepřítele, demonizování určité skupiny, vyvolání pocitu krize nebo hrozby, ze které společnost dokáže dostat jen silný charismatický vůdce. Skupinou, vůči kterým se lze po migrantech a jiných vymezovat, se tentokrát v Maďarsku staly naneštěstí LGBTQ osoby.⁴⁸

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Český rozhlas. Maďarská politoložka o anti-lgbt rétorice: Gender je další možností, jak demonizovat skupinu "jiných." iRozhlas [online]. Praha: Český rozhlas, 9.7.2021 [cit. 2021-7-13].

V reakci na rozruch vyvolaný změnou legislativy v Maďarsku se vyjádřil i prezident Miloš Zeman, který vyjádřil souhlas s Orbánovým krokem a o transgender lidech prohlásil, že jsou mu „opravdu bytostně odporní“. Změnu pohlaví považuje za sebepoškození a transgender lidmi je, dle jeho vyjádření, znechucen. Tento diskurz byl ze strany Amnesty International označen za nenávistnou rétoriku a vyzval Zemana k veřejné omluvě. Ladislav Zikmund ze spolku Prague Pride doplnil, že podobné výroky přispívají k šíření nenávisti vůči trans lidem, jejichž psychický stav může být takovými promluvami značně poškozen.⁴⁹ K tomu následně dodal: „Pokud hlava státu označuje jednu skupinu lidí za nechutnou, je to strašné, protože tím legitimizuje její vylučování na okraj a její násilí.“⁵⁰

2.4 Materialita a performativita genderu

Judith Butlerová ve své knize *O materialitě a diskurzivních mezích pohlaví* pojednává o tom, že rozdíl mezi pohlavími nikdy není pouze materiální, nýbrž je zároveň utvářen pomocí diskurzu. Netvrdí přitom, že by diskurz tento rozdíl způsoboval, ale že rozdíly v pohlaví jsou diskurzivními praktikami vymezeny. Pohlaví je chápáno jako „regulační ideál“, jako norma, která diferencuje a ovládá těla. Pohlaví jako konstrukt je materializováno v čase a určuje způsob performativu, neboli našeho jednání. Na toto jednání působí regulační normy pohlaví, které utvářejí odlišnosti mezi mužem a ženou, čímž rozdílně materializují jejich těla a upevňují imperativ heterosexuality.⁵¹

Butlerová dále říká, že pohlaví není něco, co člověk má nebo čím je, ale je jednou z norem (kulturních, sociálních), díky nimž může být člověk vůbec životaschopný v rámci dané společenské kultury.⁵² Cokoliv „queer“ tedy může v konfrontaci s těmito

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/podcast-vinohradska-12-madarsko-zakon-lgbt_2107090600_cen

⁴⁹ ROHÁČKOVÁ, Kristina. Transgender lidé jsou mi bytostně odporní, prohlásil Zeman. Štvou ho i sufražetky a Me Too. IROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 27.6.2021 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/transgender-lgbt-pride-milos-zeman-partie_2106271235_kro

⁵⁰ Český rozhlas. Maďarská politoložka o anti-lgbt rétorice: Gender je další možností, jak demonizovat skupinu „jiných.“ iRozhlas [online]. Praha: Český rozhlas, 9.7.2021 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/podcast-vinohradska-12-madarsko-zakon-lgbt_2107090600_cen

⁵¹ BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*, s. 16.

⁵² Ibidem. s. 17.

společenskými normami sloužit jednak k denaturalizaci LGBTQ osob a jednak zároveň jako podpora, idealizace a potvrzení vládnoucích heterosexuálních genderových norem.⁵³

Judith Butlerová se v reakci na toto uspořádání snaží o podvrácení heterosexuální hegemonie tím, že poukazuje na všechny ty absolutně skutečné a „tělesné“ osoby, které neodpovídají definici normality. Ta se v důsledku toho nakonec jeví tak úzká, že přichází o svůj převládající charakter. Butlerová tak nově vytyčuje vykonstruovaný prostor „neživotaschopného“, „neobyvatelného“ života, kterému je upřeno právo na existenci. Osvobozuje tím jedince, kteří kvůli svým odlišnostem vůči normě, nezapadají do momentálního společenského uspořádání a manifestuje tvrzení, že „normalitu si odhlasováváme v každodenních rozhodnutích, není daná geneticky ani boží vůlí, ba dokonce ani zásahem těch u moci.“ Jestliže normy, které klademe na oblast sexuality, jsou určovány z pozice mocných či většiny a diskriminují marginalizovanou, a přesto početnou skupiny jedinců, je logicky na místě se nad tím pozastavit a oprávněnost těchto norem zpochybnit.⁵⁴

⁵³ MARTINOVÁ, Marta. A co materialita těla, Judy?: Nad českým vydáním Závažných těl. A2 [online]. 2017, 13.9.2017, (19) [cit. 2021-03-07]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2017/19/a-co-materialita-tela-judy>

⁵⁴ Ibidem

3 Televizní vizibilita

V současnosti nám ze všech masmédií právě televize nejvýznamněji zprostředkovává kulturní normy, hodnoty a očekávání. Nejedná se v západním světě však pouze o masmédiium nejvíce rozšířené, ale zároveň se jedná o multiplicitní a nepřetržitý informační proud. Přestože se v posledních několika letech výrazně zvýšil čas strávený na elektronických médiích, a to zejména přes mobilní telefon, v průměru nejvíce času stále věnujeme televiznímu vysílání.⁵⁵ To by samo o sobě až tolik nevadilo, kdyby ovšem neposkytovala stereotypní obraz o mužích, ženách a jejich rolích. Především ve filmové tvorbě se opakuje jednotvárný obraz obou pohlaví, který má prokazatelný vliv především na dětské diváky různých národností, etnik a jiných společenských skupin. Namísto rozvíjení své vlastní kultury tak v procesu dochází zejména k „poameričtění“ pasivní konzumací tvorby západní kultury. To vede k postupnému přejímání jejích hodnot. Proto se televize pro tento masivní vliv někdy označuje jako „univerzální curriculum“.⁵⁶

Je nutné upozornit na to, že vliv, který na nás masmédiá mají, si obvykle ani neuvědomujeme. Vjemy působí často na lidskou emocionalitu, předávané informace nejsou dostatečně rozumově reflektovány a lidé je tak přijímají nekriticky a prakticky nevědomě. Ve filmové tvorbě je tohoto silného pozitivního prožitku často dosaženo skrze ztotožnění se s obdivuhodným hrdinou příběhu, který se tak bez hlubší rozumové reflexe stává pro diváka vzorem. Je zajímavé, že už ve filmových scénářích se projevují zmíněná stereotypní zobrazení. Na základě rozboru filmové tvorby bylo zjištěno, že obrazy mužů a žen jsou o to stereotypnější, čím méně je podstatný kontext příběhu. Odlišné zobrazení rodových identit pozorujeme zpravidla pouze tam, kde jsou ony alternativní milostné a mezilidské vztahy přímo námětem filmu či seriálu. Jak velký vliv mají masmédiá na proměny rodových rolí diváků je však takřka nemožné změřit, jelikož nelze vyloučit vliv ostatních podnětů, které se na této změně mohou podílet. Přesto se ale obecně předpokládá, že dlouhodobější vliv televize má za následek změnu v chování a postojích diváků. To je některými zeměmi záměrně využíváno k vytvoření pozitivnějšího obrazu marginalizovaných etnických skupin za účelem zmírnění diskriminace a xenofobie. Pro příklad v USA poukázaly průzkumy na snížení předsudků vůči tzv. barevným

⁵⁵ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*, s. 33.

⁵⁶ BEAL, C. Robert.: *Boys and Girls: The Development of Gender Roles*. University of Massachusetts at Amherst, McGraw Hill, Inc. 1994. In: JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*, s. 33.

etnikům po odvysílání několika televizních show, které předkládaly pozitivní obraz příslušníků těchto etnických skupin.⁵⁷

⁵⁷Ibidem, s. 36.

4 Queer teorie

Na konci 20. století se v euroamerickém světě značně proměnil způsob, jakým probíhal diskurz o homosexualitě. Okrajově se sice ze strany nábožensko-politických konzervativců stále objevovaly úvahy o přirozenosti a danosti homosexuality, ale mnohem větší pozornost byla věnována novým rozpravám o přínosech homosexuálních témat pro obory politologie, sociologie, dějin církve, kultury, umění, ale také umělecké kritiky. Významné místo měly v těchto diskuzích nově konstituující se obory zaměřené na tzv. „vědu o homosexualitě“, které vznikaly na mnohých amerických a evropských univerzitách. Daly tak vzniknout oborům jakými jsou genderová studia, gay a lesbická studia, později koncipovaná a rozšířená také pod názvem „queer teorie“.⁵⁸

Původně pejorativní termín „queer“ získal v 90. letech novou významovou rovinu, když se začal užívat jako zastřešující označení pro všechny neheteronormativní kategorie a zkrátka vše, co neodpovídá nebo narušuje tzv. „tradiční“ identity a genderovou dichotomii.⁵⁹

Queer teorie se podle australské LGBTQ akademické teoretičky a autorky knihy *Queer Theory* (1996) Annamarie Jagose zformovala jako vědní disciplína, která se ale brání pevnému konstituování svého předmětu zájmu, neboť by tak přišla o svůj charakteristický neutuchající revoluční charakter. Je tedy dalším osvobozujícím hnutím, které se po liberalizaci gayů a lesbickém feminismu staví na stranu opomenutých ostrakizovaných minorit, které touží po uznání své identity a existence. Queer teorie se tedy nezabývá jen již zodpovězenými a vyřešenými tématy, ale zaměřuje svou pozornost na tzv. okraj okrajů, na transgender osoby a ostatní queer jedince, kteří neztotožňují či jednoduše nezapadají ani do jedné z dosud vytvořených kategorií. Annamarie Jagose zařazuje queer teorie do kontextu postmodernismu a poststrukturalismu, pro něž je tak typické zpochybňování identit a kánonů. Na počátku 21. století se však queer teorie napojila na módní proud akademických strategií a začala operovat se stále složitějšími strukturami a rozšiřujícím se souborem identit, paradigmat, diskurzů, transgresí a performativ. Disciplína tak začala sice působit vědecktějším

⁵⁸ PUTNA, Martin C.. *Homosexualita v dějinách české kultury*, s. 8.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 50.

a pokrokovějším dojmem, ale tím, že se zaměřila na teoretické problémy filozofie jazyka, oddělila se od aktuálních problémů komunity a stala se založenou téměř výhradně na jazyku. V návaznosti na to si nárokovala mocenské místo na pozici všeobjímající vědy, která je jediná sto analyzovat umělecké, antropologické či společenské jevy, které se vztahují k homosexualitě. To vzbudilo řadu nesouhlasných postojů, především ze strany příslušníků již ustálených identit, homosexuálních mužů a žen, kteří již nechtěli dále permanentně zpochybňovat svou identitu, ale být vnímáni čistě jako gayové nebo lesby. Queer ideologií byla tedy překvapivě nejvíce popuzena etablovaná homosexuální komunita, která chce být vnímána jako integrální součást společnosti a nechce se vůči ní vymezovat a dále diferencovat. Američtí publicisté nazvali tuto skupinu odpůrců výrazem „homocons“, který vycházel z označení „homosexuální konzervativci.“ Tento myšlenkový proud dal následně velmi rychle vzniknout řadě publikací od gay autorů, kteří v nich vyjadřovali protest proti zpopularizované prezentaci gayů a leseb na veřejnosti jakožto společenské skupině, která podrývá kulturní zvyklosti, odmítá a dehonestuje tradiční kulturní hodnoty, má potřebu před svým okolím neustále teatrálně upozorňovat na svou sexualitu, převádět veškerá témata do sexuální roviny a zároveň se věčně prohlašovat za diskriminované a vyžadující ochranu. Takováto představa by dle autorů odpovídala situaci v 60. letech po Stonewalských nepokojích, ale nemá žádnou reálnou oporu v současnosti. Nejspíše se tedy jedná o minoritu v rámci minority, která proklamuje životní styl založený na revoltě a vyhranění se vůči většině. Tato skupina je ovšem velmi slyšet a svým jednáním dle autorů jen prohlubuje předsudky vůči LGBTQ osobám.⁶⁰

Např. Bawer se staví odmítavě k mediálně zpopularizovaným průvodům hrdosti (u nás známý jako Prague Pride). Dle jeho mínění se v mediálním zachycení průvodů ztrácí jeho původní zakládající myšlenka a televiznímu divákovi jsou předkládány výjevy stylizované přeseexualizovanosti části průvodu, zatímco poklidné a civilní části průvodu a oslav není ze strany médií pro nedostatečnou atraktivnost věnována žádná pozornost.⁶¹ O údajně všechny neheterosexuální identity zastřešujícím termínu „queer“ pak jasně prohlašuje, že gayové a lesby nemají zájem o akademickou fetišizaci neurčitostí a vymyšlení stále nových umělých kategorií. Co chtějí, je, aby jejich identita nebyla už více problematizována a nechala je žít zcela „normální“ život bez ústrků v rámci

⁶⁰ Ibidem, s. 50-51.

⁶¹ BAWER, Bruce. *A Place at the Table. The Gay Individual in American Society*. New York, 1994, s. 152 cit. In: PUTNA, Martin C.. *Homosexualita v dějinách české kultury*, s. 52.

společnosti.⁶² Na Bawerovy teze v podobném duchu navazuje Sullivan, který upozorňuje, že tito sexuální a identitní revolucionáři podkopávají snahy gayů a leseb o úplné integrování ve společnosti a svými činy provokují homofobně smýšlející jedince, kterým tak velmi často nahrávají do karet. „Cesta k osvobození často nevede skrze další provokace a přes další konstruování identit v duchu Michela Foucaulta, [...], ale skrze pochopení, že kromě sexuální orientace jsou homosexuálové v naprosté většině stejní jako ostatní občané, vyznávající tytéž konstruktivní hodnoty a budující tutéž společnost. Proto by měli přestat s křikem o jinakosti a o pronásledování, přijmout „new gay responsibility“⁶³ a chovat se jako sebevědomí občané: [...]“ Dle Sullivana nejde homosexuálům o nic jiného, než aby je ostatní vnímali a chovali se k nim naprosto stejně jako když jednají s heterosexuály.⁶⁴

Je pochopitelně nasnadě, že takové závěry vyvolaly protireakci dotčených a znevážených queer akademiků, čímž započala názorově diverzifikovanější rozprava o homosexualitě a byla narušena nadřazenost queer diskurzu. Takto vzniklá pluralita umožnila mj. i alternativní vnímání zkoumaných děl, na které již nebylo nutné nahlížet prizmatem genderových vztahů a queer konstelací, ale umožnila přistupovat k dílům s individuálním postojem respektujícím tradiční antropologické kategorie.⁶⁵

Queer teorie nemá tedy, jak jsme si vysvětlili, jednotnou koncepci ani metodologii, nýbrž se jedná soubor relací mezi genderem, pohlavím a sexuální touhou. Queer teorie nabízí množství kritických postupů a praktik, které lze využít při zkoumání a hodnocení způsobů reprezentace LGBTQ osob v literatuře, filmech a seriálech, ale umožňuje skrze ně také analyzovat politické a sociální mocenské vztahy a heteronormativní systémy.⁶⁶

Queer teorie by se ale dala i definovat jako snaha o dekonstrukci řádu založeného na binární opozici genderových identit ženy a muže, feminity a maskulinity.⁶⁷ V rámci

⁶² Ibidem

⁶³ Sullivan definuje tuto v překladu "novou zodpovědnost gayů" jako soubor praktik, které by měli homosexuálové a společnost přijmout a které by měly napomoci k jejich konečné integraci ve společnosti. Mezi tyto praktiky řadí podporu stabilních homosexuálních vztahů, přijetí rovnosti homosexuálů v ozbrojených službách a dalších veřejných institucích, ochotu řešit LGBTQ otázky otevřeně a bez stigmatu.

SULLIVAN, Andrew. *Virtuality Normal. An Argument about Homosexuality*, s. 132, vlastní překlad.

⁶⁴ Ibidem, s. 177, vlastní překlad.

⁶⁵ PUTNA, Martin C.. *Homosexualita v dějinách české kultury*, s. 53.

⁶⁶ SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*, s. 14.

⁶⁷ SCHOENE, Berthold. *Queer Politics, Queer Theory, and the Future of "Identity": Spiralling Out of Culture*. In: ROONEY, Ellen. *The Cambridge Companion to Feminist Literary Theory*, s. 292.

poststrukturalismu, který nevnímá identitu jako stálý a neměnný koncept, tak queer teorie vyjadřuje pochybnost, že tato stálá identita vůbec existuje.⁶⁸

4.1 Queer čtení

Queer čtení je technika vycházející z queer teorie, která se používá jako způsob, jak napadnout heteronormativitu analýzou míst v textu, která prezentují primárně heterosexuální anebo binární soubory identit, tedy heterosexuální muže a ženy. Jedná se o metodu, kterou lze použít v literatuře i ve filmu k hledání míst, kde lze zpochybnit pohlaví, sexualitu, maskulinitu či feminitu postav a jejich činů. Původně se metoda zaměřovala pouze na gender a sexualitu, ale rychle se rozšířila na celkovou problematiku řešení identity.⁶⁹

Na queer čtení můžeme nahlížet jako na specifický způsob recepce, při které můžeme dílo nebo jeho část potenciálně interpretovat jako queer. To lze rozporovat vyjádřením, že se jedná jen o projektované touhy specifické skupiny, které se tím snaží přivlastnit si jinak heteronormativní dílo. Tomu však oponují zastánci queer čtení, kteří zastávají názor, že všechna díla zkrátka neobsahují pouze heterosexuální ideologii. Queer prvky v díle mohou být také důsledkem spolupodílení se queer osob na utváření díla. Tyto prvky mohou nabývat různých podob. Nemusí se v žádném případě nutně jednat o vyjádření sexuálního aktu, ale např. jen o pouhé slovní vyjádření, projev náklonosti anebo jistá nejednoznačnost sexuality či identity jedince. Jde tedy svým způsobem o čtení mezi řádky. Smyslem queer čtení a zároveň důvodem fascinace touto recepční metodou je snaha nalézt queer prvky jednak ve starších dílech, která s takovýmto vyzněním nikdy chápána nebyla, a tudíž v ní queer motivy nikdo nehledal, a jednak, aby bylo možné dokázat všudypřítomnost těchto motivů a dekonstruovat tak heteronormativně ustanovený kánon a obecně genderové a sexuální kategorie. Konstrukce ženských a mužských postav se tak pomocí queer čtení odklání od tradiční reprezentace a narušuje heteronormativní ideologie filmových klasik.⁷⁰

V souvislosti s feministickou kritikou filmu si queer čtení rovněž všímá, jak je v díle organizován pohled. Zda se ve filmu převážně projevuje tradiční mužský

⁶⁸ MORLAND, Iain a Annabelle WILLOX. *Queer Theory*, s. 2.

⁶⁹ SOMERVILLE, Siobhan. *Queer*. In: BURGETT, Bruce a Glenn HENDLER. *Keywords for American Cultural Studies*, s. 187-191.

⁷⁰ DOTY, Alexander. *Making things perfectly queer: interpreting mass culture*, s. 2.
DOTY, Alexander. *Flaming Classics: Queering the Film Canon*.

pohled anebo ten ženský. Tomu odpovídá nejen ztvárnění postav, ale i samotné herecké obsazení. Ženské hrdinky hrají v takových snímcích mj. tzv. dekorativní funkci. Záměrem bylo potěšit zejména mužskou část publika.

Americký průkopník queer studií Alexander Doty se při svých analýzách na poli masové kultury zaměřil na způsoby recepce, přičemž se snažil vyvarovat nekritického používání již zavedených kategorií publika. V těchto kategoriích, jako jsou např. ženy, teenageři, lesby, dělníci, černoši nebo gayové, číhá nebezpečí učinit zásadní prohlášení o recepčních praktikách dané kategorie publika. Provádění studií recepce na základě konvenčních kategorií publika může také vést ke kritické slepotě ohledně toho, jak jsou určité recepční strategie sdíleny jinak nesourodými jednotlivci a skupinami. S tímto zřetelem přistupuje ke queer teorii a snaží se ji využít k recepci masové kultury, která je v různé míře sdílána nejrůznějšími lidmi, potažmo širokou veřejností. Při zpracovávání svých myšlenek o gay a lesbických kulturních dějinách hledal pojem představující jednotu i naznačující rozmanitost obou skupin. Ten našel právě ve výrazu „queer“, který představuje společnou kulturní půdu mezi gayi a lesbami, ale i dalšími neheterosexuálními skupinami. Jelikož Alexander Doty, ale i jiní autoři, vychází z metod, které byly původně aplikovány na literárních textech, užívá pojmy jako „queer čtení“, „queer čtenáři“ a „queer diskurz“. Nám je však zřejmé, že v kontextu audiovizuální tvorby je zde míněno nedoslovné přenesení výrazu na „čtení významů“ a samotnou recepci a interpretaci filmů, seriálů aj. Užitím výrazů „queer čtení“ navíc manifestuje existenci široké škály pozic v kultuře, mezi které patří i různé neheterosexuální osoby. Použití pojmu „queer“ k diskusi o recepci tím přebírá standardní binární opozici vůči heteronormativní kultuře, přičemž často pracuje s díly na první pohled heteronormativními a nachází v nich queer prvky.⁷¹ Reflektuje tedy dřívější princip, který se objevoval před zastoupením queer témat a LGBTQ postav v televizní tvorbě, kdy byli neheterosexuální diváci odkázáni na heteronormativně formovanou produkci. Jelikož v té nebyli hrdinové, s kterými by se v těchto otázkách mohli queer diváci identifikovat, podvědomě hledali v dílech náznaky možné neheterosexuálnosti postav, či si domýšleli příběh na základě míst nedourčenosti. Jelikož se některé LGBTQ osoby dle Dotyho ztotožňují (resp. spíše dříve ztotožňovaly) s homofobními a heterocentrickými postoji heterosexuální kultury, reprodukují je ve svých vlastních queer reakcích na film a další formy masové kultury. Tento způsob queer čtení masové kultury tak pochopitelně

⁷¹ DOTY, Alexander. Making things perfectly queer: interpreting mass culture, s. 2-3.

přispíval ke složitosti vyjádření queer recepce. Intenzivní napětí mezi dvěma muži či dvěma ženami v příbězích může vytvářet prostor sexuální nestability, s níž se již LGBTQ diváci mohou částečně ztotožnit. Například gayové mohou dle Dotyho najít prvky homosexuálního chování ve střídavě něžném a bouřlivém vztahu mezi Lorelei (Marilyn Monroe) a Dorothy (Jane Russell) ve filmu *Páni mají radši blondýnky* (Gentlemen Prefer Blondes, Howard Hawks, 1953). Doty uvádí víc příkladů, kde by divák mohl teoreticky vnímat sexuální nejednoznačnost postavy.⁷² Dále upřesňuje, že queer čtení není alternativním výkladem, zbožným přáním ani úmyslnou dezinterpretací, ale vyplývá z rozpoznání a vyjádření komplexní škály queer tematiky, která byla v dílech populární kultury po celou dobu.⁷³

V jiném díle Alexander Doty o queer čtení píše, že nevnímá toto čtení jako méně reálné, než jako je tomu při čtení klasických nebo jinak „mainstreamových“ textů z heterosexuálního pohledu. Jelikož se často snažil přemýšlet o dílech jako o potenciálně zahrnujících queer motivy vedle těch heterosexuálních, za slovo "mainstream", vztahující se k dílu, si pomyslně umístil otazník a jakýkoli text či dílo obecně nahlížel jako queer tvorbu. Za zvláště zajímavé považuje to, že odpor k porozumění „mainstreamové“ tvorbě prostřednictvím queer čtení, často pochází od gayů, leseb a jiných queer osob. Doty to přisuzuje podstatnému vlivu dominantní kultury, kterou nás společnost učí vnímat pohledem majority. Je i možné, že o určitých queer kódech či symbolech queer diváci nevědí nebo to pouze naznačuje, že to, že se někdo identifikuje jako gay, lesba, bisexuál nebo transgender, ještě neznamená, že nebude rozumět něčemu stejně, jako to chápe heterosexuální většina. Doty má dokonce sklon si myslet, že v odporu queer lidí proti queer čtení tradičních textů je často heterocentrický společenský tlak, ne-li homofobní sebestoplačování.⁷⁴

Alan Sinfield, britský kulturní teoretik a literární kritik, vnímá queer čtení jako odmítnutí dominance heteronormativního čtenáře, obcházení standardů recepce a kladení si otázek po relevanci, kvalitě a přístupu – kritériem se stává subkulturní význam.⁷⁵

Přestože je důležité porozumět dřívějším přístupům ke vnímání či spíše hledání queer témat v jinak heteronormativní tvorbě pomocí queer čtení, v posledních 20-30 letech se situace natolik proměnila, že dnes již nejsme nuceni hledat náznaky odlišné

⁷² DOTY, Alexander. *Making things perfectly queer: interpreting mass culture*, s. 8.

⁷³ DOTY, Alexander. *Making things perfectly queer: interpreting mass culture*, s. 16.

⁷⁴ DOTY, Alexander. *Flaming Classics: Queering the Film Canon*, s. 2.

⁷⁵ SINFIELD, Alan. *Cultural Politics – Queer Reading*, s. 4.

sexuality či genderu, jelikož nám filmová a seriálová tvorba překládá množství děl s LGBTQ tematikou a řadu postav, které jsou napřímo uvedeny jako homosexuální, bisexuální, transsexuální apod.

5 Specifické problémy LGBTQ osob

V této kapitole se již zaměříme na jednotlivé problémy, se kterými se setkávají LGBTQ osoby. Jelikož je těchto problémů v reálném životě celá řada, byly podle uvážení autora vybrány ty nejpodstatnější, které byly vhodné k hlubšímu zkoumání a interpretaci v seriálové tvorbě. Postupně se tak budeme zabírat otázkou diskriminace, stereotypizace, sexuální a genderové identity a s tím spjatým coming outem, uzavření partnerského svazku (manželství vs registrované partnerství), rodičovství, přisuzované promiskuity a problematiky HIV /AIDS.

Každý problém je uveden teorií objasňující jeho závažnost a dopady na LGBTQ osoby. Jeho účelem je nejen uvedení čtenáře do konkrétní problematiky, ale i docílení hlubšího porozumění jednotlivým komplikacím a překážkám v životě gayů, leseb, bisexuálů, transsexuálů a jiných queer osob. Nosnou část pak tvoří příklady, kterým je čtenář s takto nabytým předporozuměním schopen mnohem lépe porozumět.

Při hledání příkladů ve fikční seriálové tvorbě po roce 2000 se zaměříme jednak na seriály cílící na LGBTQ osoby a dále na seriály pro širokou veřejnost, v nichž se queer osoby vyskytují. V těchto seriálech budeme následně analyzovat způsob vyobrazení LGBTQ postav a zkoumat zachycení konkrétních problémů, se kterými se LGBTQ osoby setkávají.

5.1 Stereotypizace

Snad jedním z nejčastějších problémů, kterým musí queer komunita čelit jsou stereotypní představy, které jsou s LGBTQ osobami spjaty. Jedná se zejména o předsudky s negativní konotací, kterými heteronormativní společnost škatulkuje členy jednotlivých genderových a sexuálních minorit. Velmi často se setkáváme s obrazy zženštilých gayů, maskulinních leseb, androgynních bisexuálů, mentálně nemocných transgender osob atp. Kde se ony stereotypy utvářejí a co tyto tendence zapříčiňuje?

K jednotlivým skupinám v našem okolí si vytváříme velmi rozdílné postoje, ať už na základě osobní zkušenosti, nebo dle informací přejatých od našich blízkých či z médií. Obecně platí, že čím více je nám nějaká subkultura bližší (svými názory, životním stylem apod.), tím si o ní získáváme více informací a v závislosti na tom ji i pozitivněji hodnotíme. Pokud se nám ale nějaká jiná subkultura jeví nepatřičně, vůbec jí nerozumíme a nemáme o ní žádné bližší informace, tím spíše máme tendenci hodnotit

tuto subkulturu jako nebezpečnou. Vnímáme ji jako ohrožení našich hodnot, norem a stylu života. V každodenním životě se však běžně stává, že si vytváříme představy o určité skupině osob na základě nesprávných informací, které se ve společnosti přenášejí jednak prostřednictvím orální výpovědi, tak i jejich prezentováním v médiích.⁷⁶

Americký psycholog G. W. Allport definoval stereotyp (ať už pozitivní či negativní) jako: „příliš silné přesvědčení spojené s nějakou kategorií. Jeho funkce spočívá v tom, že má ospravedlnit (racionálně vysvětlit) naše chování a postoj vůči této kategorii.“⁷⁷

Jiná definice zase říká, že stereotypy jsou: „souborem ustálených, zažitých a zjednodušených představ o druhých lidech nebo o celých skupinách lidí. Jsou to standardizované představy, často emocionálně zatížené, velmi stabilní a téměř nezávislé na prožitých zkušenostech lidí. Přenášejí se na jedince jako výraz veřejného názoru (prostřednictvím rodiny, školy, autorit). Tvoří jejich představy, které mají lidé o sobě, o své skupině, se kterou se identifikují, a o členech jiných skupin, s nimiž se naopak neztotožňují.“⁷⁸

Význačná česká autorka, pedagogická psycholožka a badatelka Psychologického ústavu Akademie věd Pavlína Janošová ke stereotypizaci říká, že v myšlení lidí se jedná o úsporná opatření, díky kterým můžeme získat více informací o příslušné kategorii. Upozorňuje však na riziko, které se pojí s využitím zobecněných informací o určité kategorii. Můžeme se tak snadno v našem úsudku zmýlit, nebude-li posuzovaný objekt typickým zástupcem kategorie. Jeden předpoklad neplatí zkrátka pro všechny, a tak snadno stereotypizací přehlédneme individualitu jedince. Roli zde hraje i naše očekávání, které může rovněž výrazně ovlivnit, jak osoby kolem sebe „vidíme“. Schopnost negeneralizovat osoby v našem okolí je také často snížena časovým tlakem či jednoduše únavou. V těchto momentech se dle Janošové máme tendenci obracet více na stereotypy. O určitých skupinách lidí si tak pomocí sociálních stereotypů utváříme předsudky. Tyto nepodložené pevně zakotvené představy mohou být jak pozitivní,

⁷⁶ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy: projekt Varianty*.

⁷⁷ ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*, s. 2015.

⁷⁸ MEDIAGRAM – kolektiv autorů. *Stereotypy, které se projevují v mediovaných reprezentacích: Identifikace a vyhodnocení předsudku ve zpravodajství, dramatické tvorbě a zábavních pořadech*. In: MEDIAGRAM [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, nedatováno [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: <https://mediagram.cz/cesky-jazyk/stereotypy-ktere-se-projevuji-v-mediovanych-reprezentacich>

tak negativní. To se poté odráží v chování lidí, jejichž postoje mohou být k určité sociální skupině kladné, lhostejné nebo silně negativní. Negativní projevy chování, které v sobě mohou nést skrytou formu agrese, nabírají mnoha podob – hanobení konkrétní sociální skupiny, omezení osobního styku, diskriminace na legislativní rovině, fyzické napadení. Mezi nejsurovější projevy by se pak řadilo úsilí o genocidu.⁷⁹

5.1.1 O původu předsudků

Původ předsudků se snažila objasnit řada teorií. Ze sociobiologického pohledu se jedná o „vrozený biologický pud“, jehož účelem je ochránit jedince, s nimiž sdílíme geny. Sociální psychologové naopak předkládají fakt, že osoby, které mají předsudky, prošly v dětství nejspíše tvrdou disciplinovanou výchovou. To podle nich dokazuje skutečnost, že se mnozí ze zastánců předsudků řadí ke krajní levici či krajní pravici. Sociologové dále zjistili, že míra výskytu předsudků v určité společnosti je úměrná akceptaci dané skupiny v této společnosti. Ve státech se silnou antidiskriminační politikou se s prezentací předsudků a diskriminujícím chováním setkáváme méně často než v zemích, kde společnost nesnášenlivé projevy pouze toleruje. V oblastech sociálně deprimovaných navíc předsudky rostou rychleji kvůli tendenci hledat obětního beránka – viníka za nepříznivou situaci. Svou zlost a deprivaci si pak tyto společnosti vybíjí na odlišujících se jedincích, ukazují si na ně, přisuzují jim vinu a předávají jim zodpovědnost za podobu momentální nepříjemné situace.⁸⁰

Dle teorie konfliktu hodnotí navzájem soupeřící skupiny své zástupce výrazně kladněji oproti skupinám ostatním. Průzkum ovšem ukazuje, že v případě nucené spolupráce na společném cíli se předsudky rychle vytrácejí.⁸¹

Předsudky vytváří také situace, kdy je jedna skupina zvýhodněná nad jinou. Pomocí předsudků pak privilegovaná skupina usiluje o obhájení svých výhod nad skupinou diskriminovanou, která naopak pocítuje závist, frustraci a posléze i pocit méněcennosti.⁸²

⁷⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Základy sociální psychologie*. 4.kap: Stereotypy ve vnímání a předsudky, [online], bez uvedení stran.

⁸⁰ Ibidem

⁸¹ Ibidem

⁸² Ibidem

5.1.2 Stereotypy objevující se v mediovaných reprezentacích

Média sehrávají v 21. století významnou roli nejen na poli socializace, ale nabízí rozličné formy předávání informací, jsou centrem vzdělání, zábavy, ale v neposlední řadě dokáží šířit postoje a názory, které byly dosud přehlížené a kulturně neuchopené. Velké množství lidí spoléhá na masmédiá jako na primární a často i jediný zdroj informací. Pomocí rozhlasového a televizního vysílání, tisku a internetu mají jedinečnou možnost přijmout předkládané skutečnosti, pochopit jejich podstatu a automaticky je tak považovat za správné. Ať se nám to líbí nebo ne, média nás provázejí na každém kroku. Zrcadlí se v nich hodnoty společností přijímané, čímž ovšem samy často přispívají k utváření či utvrzování stereotypů. Náš každodenní život je tím pádem obklopen stereotypy ze všech stran.⁸³

Problém nastává především tehdy, když média prezentují zobecněné představy o určité sociální skupině, s níž nemají recipienti žádné osobní zkušenosti. Nabídnutý obraz zástupce skupiny pak často považují za relevantní a přijmou ho za svůj. Opakovaným stereotypním zobrazováním různých osob se tyto představy navíc posilují. Čím častěji předkládají obraz příslušníka určité skupiny s „příznačným“ vzhledem a „typickými“ vlastnostmi, tím silnější stereotyp vůči dané sociální skupině utvářejí.⁸⁴

S mediálními stereotypy se setkáváme v publicistice, zpravodajství, ale nejčastěji v reklamách, kde se mezi nejznámější řadí tzv. genderový stereotyp. Ten je důsledkem odlišných a zjednodušujících představ o mužích, ženách a jim přisuzovaných rolích ve společnosti.⁸⁵

Funkce stereotypů

Odborná literatura formuluje čtyři elementární funkce stereotypů:

- 1) **způsob odkazování na svět** – Jakožto sociální konstrukce představují stereotypy určitý konsensus ve vnímání světa. Jsou tedy výrazem převažující ideologie. Vztahům a rozdělení moci ve společnosti mají stereotypy dodávat zdání přirozenosti.

⁸³ MEDIAGRAM – kolektiv autorů. Stereotypy, které se projevují v mediovaných reprezentacích: Identifikace a vyhodnocení předsudku ve zpravodajství, dramatické tvorbě a zábavních pořadech. In: MEDIAGRAM [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: <https://mediagram.cz/cesky-jazyk/stereotypy-ktere-se-projevuji-v-mediovanych-reprezentacich>

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Ibidem

- 2) **proces uspořádání** – Účel stereotypů tkví v takovém upořádání reality, která bude jednoduše pochopitelná a bude definovat, jak máme rozumět světu a společnosti.
- 3) **vyjádření našich hodnot a postojů** – Společensky platné jsou stereotypy pouze tehdy, existuje-li sdílené přesvědčení, tedy když jsou názorem nějaké skupiny. Stereotypy nevycházejí z poznání světa, mají postavení konsensu a jsou nástrojem na udržování převažujících mocenských vztahů ve společnosti.
- 4) **zkratky** – Díky generalizaci fungují stereotypy jako zkratky k určitým významům.⁸⁶

5.1.3 Existující stereotypy o queer osobách

Abychom byli schopni detekovat v naší vybrané seriálové tvorbě stereotypizující zobrazení, musíme si nejprve definovat, co u jaké sociální skupiny považujeme za stereotyp. Na základě tohoto předpokladu byl sestaven následující přehled existujících stereotypů, které se objevují v souvislosti s LGBTQ osobami. Přehled není exaktní ani úplný a vychází ze stereotypů obecně známých i dohledaných na internetových zdrojích.

⁸⁶ MEDIAGRAM – kolektiv autorů. Stereotypy, které se projevují v mediovaných reprezentacích: Identifikace a vyhodnocení předsudku ve zpravodajství, dramatické tvorbě a zábavních pořadech. In: MEDIAGRAM [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: <https://mediagram.cz/cesky-jazyk/stereotypy-ktere-se-projevuji-v-mediovanych-reprezentacich>

sociální skupina (dle sexuální orientace a genderové identity)	existující stereotypy	
	behaviorální / psychické	vzhledové / fyziologické
homosexuální muži (gayové)	<ul style="list-style-type: none"> - zženštilé vystupování - promiskuita a časté střídání partnerů - sexuální dravost - provozování nechráněného sexu - pořádání nadměrného množství večírků a diskoték - zájmy tradičně vnímané jako ženské (móda, vzhled, nakupování apod.) - nezájem o sport a jiné aktivity tradičně vnímané jako mužské - pedofilie a sexuální zneužívání dětí - zájem o divadelní a muzikálovou scénu 	<ul style="list-style-type: none"> - vyšší tón hlasu - výrazné (odvážné) oblečení - přehnaná péče o vzhled, uhlazenost, upravenost - výrazně feminní gestikulace - pozitivní HIV status
homosexuální ženy (lesby)	<ul style="list-style-type: none"> - nenávisť vůči mužům - v každém lesbickém páru musí jedna hrát mužskou roli - hrubější chování a vystupování - monogamnost - touha po dětech - svádí zadané heterosexuální ženy - jsou nevraživé vůči bisexuálním ženám nebo se jím vyhýbají 	<ul style="list-style-type: none"> - krátce střižené vlasy - sportovní vzhled nebo naopak silnější postava - maskulinní rysy a postava - volnější oblečení - nenosí spodní prádlo - nepoužívají make-up - nejsou pro muže dosti atraktivní
transsexuální muži a ženy	<ul style="list-style-type: none"> - psychicky nemocní či narušení - živení se prostitucí 	<ul style="list-style-type: none"> - karikatura muže / ženy - všechny transsexuální ženy jsou drag queens⁸⁷
bisexuální muži a ženy	<ul style="list-style-type: none"> - nerozhodnost v přitažlivosti k mužům i ženám - prochází pouze přechodnou fází - neschopnost trvalých nebo dlouhodobých vztahů - neschopnost monogamie 	<ul style="list-style-type: none"> - androgynní (genderově nejednoznačný) vzhled a oblékání
queer osoby obecně	<ul style="list-style-type: none"> - bezbožnost - užívání drog 	<ul style="list-style-type: none"> - oblékání a stylizace odporující společenským zvykllostem

Tab.1: Stereotypy o queer osobách ⁸⁸

⁸⁷ **"Drag queen"** je zpravidla muž, který pomocí oblečení, make-upu, paruky a doplňků karikuje ženu. Činí tak pro zábavní a umělecké účely. Některé charakteristiky jsou při stylizaci nadsazeny, aby tak bylo dosaženo kýženého satirického, komického efektu. Nejedná se tedy o identitu jedince spojenou s jeho sexuální orientací či genderem, ale o stand- up komedii s tanečními prvky a zpěvem na playback (v angl. "lip-sync").

Drag queen. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Drag_queen

⁸⁸ Vlastní zpracování, 2020, data z internetových zdrojů

5.1.4 Herecké ztvárnění osoby homosexuála, lesby a transgender osoby

Způsoby, jakým jsou ve fikčních filmových a seriálových naracích představovány postavy gayů, leseb, transsexuálů a jiných postav s odlišnou genderovou nebo sexuální orientací jsou jasným příkladem stereotypizujícího pohledu na tyto jedince. Televize nám předkládá gaye s rysy zženštilosti, teatrálními gesty rukou, feminní chůzí a specifickou výší hlasu. Lesby naopak ve způsobu zobrazení jakoby přejaly jistou míru maskulinity, která je často podtržena typicky spíše mužským oblékáním.

Zastoupení LGBTQ osob v médiích hlavního proudu učinilo sice v posledních dvou desetiletích pokrok, ale bylo by naivní domnívat se, že média dosáhla úplné rovnosti. Otázka po rovnosti je již nějakou dobu v popředí tohoto diskurzu. Postupná legalizace manželství homosexuálů ve světě a celkově větší otevřenost a odtabuizování života neheteronormativních členů společnosti je jasným důkazem pokroku v přijetí a zrovnoprávnění LGBTQ minorit. Otázkou však i nadále zůstává, jakou měrou se o to zaslужují média. Popřípadě, zda tyto pouze nereflektují situaci ve společnosti. Zábava ve formě filmů a seriálů má oproti jiným typům médií tu výhodu, že vede k větší liberalizaci postojů, protože přitahuje diváky různých demografických skupin.⁸⁹ Bez ohledu na národní, etnickou, náboženskou či jinou příslušnost, mají všichni lidé na světě společnou potřebu se bavit a zde spatřujeme obrovský potenciál televizní tvorby, která se podílí na utváření názorů, domněnek a představ o světě.

O významný progres v toleranci queer osob se také zasloužil mediální posun od zjednodušujících dějů k vícerozměrné reprezentaci. Postavy již nejsou definovány pouze podle jejich sexualit, ale jejich příběhy začínají být vyprávěny stejným způsobem, jako u kterýchkoli jiných postav. Hlavním záměrem tedy není poukázat na odlišnou genderovou nebo sexuální orientaci postav, ale tento fakt je v díle jednoduše inherentní, aniž by se nad tím měl divák pozastavovat. Naopak pro queer publikum je takovéto zobrazení LGBTQ postav stěžejní, jelikož se mohou s postavami identifikovat, a to jim napomáhá s někdy náročnějším sebepřijetím. To způsobuje, že se lesby, gayové a transsexuálové cítí méně ostrakizováni a žijí pohodlněji s vědomím, že mohou být sami

⁸⁹ CHAMBERS, C. *LGBTQ Representation in the Media*. In: Human Sexuality [online]. 2017 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://sites.psu.edu/civiciissues2/2017/03/23/lgbtq-representation-in-the-media/>

sebou. Média s queer zastoupením dokážou přitáhnout diváky, kteří bojují se svou skutečnou identitou, a pomoci jim vybudovat hrdost na to, kým jsou.⁹⁰

Zatímco co v seriálech na počátku 21. století figurovaly LGBTQ postavy spíše výjimečně, dnešní (především severoamerická) produkce jako by měla tendenci do každého seriálu „nacpat“ minimálně jednoho gaye, osobu tmavé pleti, asijské původu atd., aby splňovala multikulturní normy a dále neprohlubovala onu zastaralou představu společnosti, v níž vystupují jen bílí, pohlední a „normativní“ jedinci. Prvním televizním seriálem, ve kterém se nejen queer postavy objevily, ale kde dokonce hrály ústřední role, byl americký sitcom *Will & Grace*⁹¹ (USA, 1998-2019)⁹². Navzdory počáteční kritice stereotypního zobrazování homosexuálních postav byl seriál podle tzv. „Nielsonova diváckého hodnocení“ v letech 2001-2005 nejlépe hodnoceným sitcomem mezi dospělými ve věku 18-49 let.⁹³ Po odvysílání původní závěrečné epizody v roce 2006 byly sitcomu připisovány zásluhy za zlepšení veřejného mínění o LGBTQ komunitě. Dokonce tehdejší americký viceprezident Joe Biden prohlásil, že tato televizní show pravděpodobně udělala více pro vzdělání americké veřejnosti o LGBTQ problematice než téměř cokoli, co bylo dosud kdekým učiněno.⁹⁴ Autoři seriálu využili situační komedie k seznámení mainstreamového publika s gay kulturou způsobem, který byl v té době v amerických médiích dosti odvážný a průkopnický.⁹⁵

Jako příklad jednoho z novějších seriálů řešících výrazně LGBTQ problematiku můžeme uvést ryze nekonvenční seriál *POSE* (USA, 2018-2020) od tvůrců Ryana Murphyho a Brada Falchuka. Od ostatních televizních show s LGBTQ tematikou se odlišuje tím, že jako první ztvárnil ožehavější témata už tak dost tabuizované problematiky tím, že se v díle ve velké míře nevyskytují pouze gayové, ale velká pozornost je zde věnována často přehlížené transgender komunitě. Ryan Murphy dokázal

⁹⁰ Ibidem

⁹¹ *Will & Grace* je americký televizní seriál vytvořený Maxem Mutchnickem a Davidem Kohanem. Příběh se odehrává v New Yorku a zaměřuje se na přátelství mezi nejlepšími přáteli Willem Trumanem (Eric McCormack), homosexuálním právníkem, a Grace Adlerovou (Debra Messing), heterosexuální návrhářkou interiérů.

⁹² Seriál *Will & Grace* byl sice vysílán již od roku 1998 na americké stanici NBC, ale je seriál především 21. století, v jehož pokrokovém duchu se nesl.

⁹³ The Deadline Team. *101 Best Written TV Series Of All Time' From WGA/TV Guide: Complete List*. DEADLINE [online]. 2.6.2013 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://deadline.com/2013/06/wgas-101-best-written-tv-series-of-all-time-complete-list-512061/>

⁹⁴ ELDRIDGE, David. *Biden 'comfortable' with gay marriage, cites 'Will & Grace'*. The Washington Times [online]. 2012 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://www.washingtontimes.com/news/2012/may/6/biden-will-grace-educated-public-about-gays/>

⁹⁵ ZONGKER, Brett. *Smithsonian adds LGBT history to museum collection*. AP News [online]. 2014, 19.8.2014 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://apnews.com/7c19401398684acca59e2445c6cb834a>

neotřelým a poutavým způsobem zprostředkovat pro široké publikum život afroamerické a latinskoamerické subkultury gayů a transsexuálů v New Yorku v 80. a 90. letech, kteří žijí na okraji společnosti v klanech (v originále „houses“), bojují o svá práva, ale i život. Ústřední postavy se věnují tanci a modelingu, přičemž hledají uznání v rámci své undergroundové komunity tím, že soutěží o trofeje na queer plesech konaných každý víkend. Autentičnost a naturalnost s níž Ryan Murphy zobrazuje dramatické osudy svých hrdinů, boj s HIV, strach ze smrti, odmítnutí a vyhnání vlastní rodinou, ztráta domova, diskriminace a útlak ze strany majoritní společnosti, komplikace spjaté se změnou pohlaví, to vše jsou stěžejní témata seriálu, za který si jeho autoři zaslouží hluboké uznání.

I přes velké množství LGBTQ postav napříč různými seriálovými žánry, by však bylo pošetilé myslet si, že heteronormativita již na našich obrazovkách nedominuje. Konzervativně smýšlející diváci se navíc domnívají, že „gay agenda“ je společnosti doslova nucena a mnoho lidí je dokonce toho názoru, že progresivní filmy a seriály povzbuzují jejich recipienty k homosexualitě, jako by snad šlo o proces volby.⁹⁶ Jsou to absurdní teorie jako ty, které tvrdí, že za homosexualitu může výchova příliš dominantní matkou. Sexuální preferenci se zkrátka nelze naučit, či ji vnějšími vlivy změnit.

5.1.5 Narativní archetypy LGBTQ postav

Zatímco v reálném světě jsou LGBTQ osoby různorodými osobnostmi s rozličnými vlastnostmi, mají televizní scénáristé tendenci využívat pro queer postavy běžných stereotypů. Je sice pravda, že queer televizní postavy se obecně od 90. let staly realističtějšími, stereotypy však stále zůstávají oblíbeným nástrojem nízkonákladových produkcí a autorů seriálů založených na situační komedii (sitcomů), kteří se snaží postavy parodovat nebo jimi šokovat publikum.⁹⁷ Vždyť v čem bychom spatřovali komičnost postavy gaye, který by vystupoval jako kterýkoliv jiný muž. Taková postava by u diváků úspěch nejspíše nezískala, alespoň takto uvažovali televizní producenti v předchozích letech při zapojování queer postav do svých děl.

⁹⁶ CHAMBERS, C. *LGBTQ Representation in the Media*. In: *Human Sexuality* [online]. 2017 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://sites.psu.edu/civiciissues2/2017/03/23/lgbtq-representation-in-the-media/>

⁹⁷ FANDOM. *Queer As Tropes* [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Category:Queer_As_Tropes#Tropes

Při definování archetypů queer postav ve fikčních seriálech můžeme částečně vycházet ze zobecňujících kategorizací, které používá sama LGBTQ komunita. Přestože jsou zástupci minorit škatulkováni majoritní společností, dochází ke generalizacím a vytváření skupin i v rámci jednotlivých sexuálních a genderových minorit.

Homosexuální muži

Na základě průzkumu vycházejícího z internetových zdrojů se ze všech sexuálních a genderových minorit s nejrozvinutější kategorizací uvnitř jedné sociální skupiny setkáváme u gayů. Přestože mnozí vnímají typologizaci jako povrchní a ponižující „nálepkování“, pro některé gaye to může sloužit jako prostředek k jednoduššímu vyjádření sympatií či antipatií vůči určitému typu mužů. Na vytváření a udržování těchto kategorií při životě se podílí mj. i seznamky a jiné platformy sloužící k seznamování mezi LGBTQ osobami. Zde je totiž u mnohých z nich možné (někde i nutné) při vytváření profilu vybrat z kategorie, do které patří či za který typ se považuje. Mezi ty nejznámější patří „bears“ (medvědi), „jocks“ (atleti), „hunks“ („svalnatí krasavci“), „otters“ (vydry), „wolves“ (vlci) a „twinks“ („twinkové“). Na základě této klasifikace je poté pro homosexuály jednodušší vyselektovat ostatní uživatele dle osobních preferencí. Takové rozdělení by však bylo pro náš účel nedostačujícím, protože by se jednalo pouze o povrchní dělení založené čistě na vzhledu postav ve fikčním seriálu. Abychom tedy lépe rozlišili narativní archetypy, přicházíme s jiným způsobem klasifikace homosexuálních postav ve fikčních seriálech. V médiích určených pro homosexuální publikum mají gay autoři svou vlastní řadu stereotypních archetypů, které občas pronikají do hlavního proudu.⁹⁸ Na následujících stranách si některé z těchto archetypů představíme a poukážeme na příkladech ze seriálové produkce.

Camp gay

Jedná se o tradiční stereotypní obraz homosexuála. Je okázale zženštilý, co se řeči, stylu a zájmů týče. Zpravidla bývá hubený nebo normální postavy. Nosí upnuté (dříve často kožené) kalhoty a volnou košili, která spíše vypadá jako blůza a je často doplněna módní šálou nebo šátkem uvázaným kolem krku. Vše ve světlých nebo pastelových barvách. Někdy nosí extrémně nápadné šperky. Často jaksi šišlá, rázně si vykračuje,

⁹⁸ Ibidem

natřásá se, pokud tedy zrovna nestojí v postavení s jednou rukou na boku, zatímco druhá je držena v ikonicky známém gestu bezvládného zápěstí. V extrémních případech využívá téměř nesrozumitelného gay slangu, přičemž k promluvám o sobě a svých homosexuálních přátelích užívá ženská zájmena. Jeho osobnost je často marnivá, škodolibá a zbabělá. I když je málokdy zobrazen při sexuálním aktu, mluví o něm takřka nepřetržitě, tedy když zrovna nemluví o oblečení, nejnovějším rozchodu celebrit či jejich domácím mazlíčkovi.⁹⁹

Příklady takové postavy je celá řada. Mezi ty nejikoničtější z vybraných seriálů patří Kurt Hummel (Chris Colfer), jedna z hlavních postav seriálu *Glee* (2009-2015, USA). U postavy Kurta vidíme jeho homosexualitu už od pilotního dílu, jeho chlapecký vzhled a obličej jemných rysů, zženštilý hlas a perfektní upravenost doprovází feminní vystupování, mimika i gestika. Vše navíc podtrhává jeho extravagantní oblékání často doplněné o šátek či šálu (stereotypní módní doplněk). Přestože Kurt není na začátku 1. série tzv. „vyoutovaný“ (veřejně nepřiznaný ke své orientaci), všem okolo něj, tedy téměř všem, je jeho homosexualita více než zjevná. Kurtovy zájmy jsou navíc zaměřené na tradičně stereotypně spíše ženské aktivity – miluje zpěv, tanec, vaření, módu, má velmi sofistikovaný rituál péče o pleť a k jeho nejoblíbenějším interpretům patří královny popu – Lady Gaga, Madonna atp.

Postava camp gaye je oblíbená především kvůli své komičnosti, a proto ji využívá mnoho seriálů založených na situační komedii. Zmínit můžeme například postavy Camerona, Pepra, Ronalda a dalších gay postav v seriálu *Taková moderní rodinka* (*Modern Family*, 2009–2020, USA), postavu Erica ze seriálu *Sexuální výchova* (*Sex Education*, 2019-2021, USA), postavu Bryana ze seriálu *Úplně normální* (*The New Normal*, 2012-2013, USA) nebo např. postavy Pray Tell (v češtině *Modla rétor*), Cubby a Lemar Wintour (dříve rovněž také *Abundance*) ze seriálu *Pose* (2018–2021, USA).

⁹⁹ FANDOM. *Camp Gay*. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Camp_Gay#Film

Obr. 1: Camp gay postavy Lemar a Cubby ze seriálu Pose¹⁰⁰

Ač se toto vyobrazení může zdát sebesměšnější, tento stereotyp ve společnosti stále přetrvává, kvůli sice mizivému, ale zato nepřehlédnutelnému procentu homosexuálních jedinců, kteří takto skutečně vystupují. Tato skutečnost jako taková je médií značně zveličována a tento motiv se tak stává rozšířenějším, než je tomu ve skutečnosti. To může v důsledku vést k přesvědčení, že všichni homosexuálové tyto rysy sdílejí.¹⁰¹ Problém tkví v ostentativním ukazování své odlišné orientace některými jedinci, kteří na sebe tak strhávají pozornost, zatímco zbytek queer osob, které nejeví žádné postřehnutelné rysy odlišnosti, není společností ani povšimnut. To vede k u některých lidí k vytváření konotativní představy LGBTQ osob pouze na základě zkušenosti či povšimnutí pouze oněch extravagantních teatrálně vystupujících jedinců.

Straight gay („Hetero-gay“)

Straight Gay, původně považovaný za podvracení standardních homosexuálních stereotypů, je homosexuální postava, která nejeví žádné znaky, na základě nichž bychom mohli usoudit, že je homosexuál. V současné době je důkazem toho, že někteří producenti chápou, že ne všichni homosexuálové odpovídají stereotypům, jež se s nimi pojí. V některých případech může být tohoto zobrazení využito záměrně k zápletce, která má diváka šokovat, když se najednou vyjeví, že postava skrývá odlišnou sexuální

¹⁰⁰ FX, Networks, LLC. “Pose” Star Jason Rodriguez; On Being Lamar Abundance [online]. 2018 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://worldofwonder.net/pose-star-jason-rodriguez-on-being-lamar-abundance-the-ballroom-culture-having-absolut-pride-for-his-community/>

¹⁰¹ FANDOM. *Camp Gay*. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Camp_Gay#Film

orientaci. Zejména u telenovel to může být způsobeno náhlou změnou sexuality u dříve heterosexuální postavy. Zde tedy skutečně nemůžeme dříve zpozorovat žádné náznaky homosexuality, neboť postava nebyla takto původně zamýšlena.¹⁰²

V novějších seriálech či jejich sériích se čím dál častěji setkáváme i s tímto ztvárněním gay postavy. Přestože jsme si výše představili postavu Kurta Hummela z Glee, který zosobňuje snad téměř všechny stereotypy spjaté s homosexuály (vyjma promiskuity), seriál Glee nám předkládá i další gay postavy, které se tomuto tropu vymykají. Ať už je to Sebastian Smythe (Grant Gustin) anebo jako úplně nejvzorovější příklad Spencer Porter (Marshall Williams), který by se dal dokonce označit za typ jakéhosi postmoderního gaye. Spencer se v seriálu objevuje až od poslední 6. série (epizoda 1: „Loser Like Me“) a působí ve všech ohledech jako jakýkoliv jiný muž (resp. odpovídá tradičně stereotypní představě muže), je maskulinní, miluje sport, posilování, je členem mužstva amerického fotbalu, je sebevědomý a v týmu i škole navíc patří mezi populární. Pokud by v promluvách postav nebylo řečeno, že je Spencer gay, nikoho z diváků by to při prvním pohledu ani nenapadlo. Sám Spencer nevnímá svou homosexualitu jako něco extravagantního, vnímá ji s přirozeností s jakou lidé přistupují ke svému pohlaví. Posun v přístupu k homosexualitě je nejlépe vysvětlen v 2. epizodě 6. série, kde se Kurt snaží přesvědčit Spencer k přidání se ke Glee:

Spencer: *„Proč poslali zrovna tebe, abys mě přesvědčil k přidání se ke Glee? Protože se nám oběma líbí kluci?“*

Kurt: *„Vím, že nemáme zas až tolik společného, ale pouze gay dokáže pochopit, jaké to je být gayem.“*

Spencer: *„Vím, že když si ty byl na střední, to, že jsi gay, bylo to hlavní, na základě čeho, jsi se identifikoval, ale to není můj případ.“*

Kurt: *„Nemyslíš, že to ostatní neřeší?“*

Spencer: *„Když jsem všem řekl, že jsem gay, pouze dva lidi s tím měli problém. Trenérka Beiste je vyloučila z (fotbalového) týmu.“*

Kurt: *„Jsi naivní, jestli si myslíš, že nestojíš základech, které jsme tady budovali?! Minimálně to Glee klubu dlužíš!“*

¹⁰² FANDOM. *Straight Gay*. FANDOM [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Straight_Gay

Spencer: „*Prosím tě! Dlužím to možná tak seriálu Taková moderní rodinka. Poslyš, když trenérka Beiste vyhodila ty dva kluky z týmu, odchytili mě později na parkovišti, když jsem nastupoval do auta. Schytil jsem sice několik ran do obličeje, ale nakonec jeden z nich skončil s vyhozenou čelistí a druhý zdrhnul. Neposlouchám Lady Gagu, nikdy jsem neviděl Newsies¹⁰³ a nepíšu homosexuálně laděnou fanfikci¹⁰⁴. Jen proto, že jsme se oba narodili jako homosexuálové, ještě neznamena, že máme něco společného. [...]*“¹⁰⁵

Tento dialog jakoby úplně zrušil všechny dosavadní ve společnosti rozšířené domněnky o homosexuálech a předložil tak nový způsob nahlížení na LGBTQ postavy. Orientace již není něco, co by se mělo ospravedlňovat, a je tím pádem odsunuta do pozadí děje.

Obr. 2: Spencer Porter ze seriálu Glee¹⁰⁶

Mezi další postavy tohoto typu by se dal zařadit Larry Blaisdell nebo také Scott Hope ze seriálu Buffy, přemožitelka upírů (Buffy the Vampire Slayer, 1997–2003, USA)¹⁰⁷, dále postava senátora Jasona Figueroa ze seriálu Holky za mřížemi

¹⁰³ Newsies je filmový muzikál z produkce Walta Disneyho z roku 1992, kde bylo možné si hlavní postavu Jacka interpretovat pomocí queer čtení jako gay postavu a film se tak stal v 90. letech velmi oblíbeným mezi homosexuály.

¹⁰⁴ Fanfikce je literární dílo, které vychází z již existujícího díla a je sepsané jeho fanouškem. Fanoušek využívá znalostí své oblíbené fikce a rozvíjí nové příběhy jeho hrdinů nebo do fikčního světa vkládá vlastní nové postavy.

¹⁰⁵ Glee. 2. epizoda 6. série, „Homecoming“ [epizoda televizního seriálu]. USA, FOX, 2009-2015, Netflix, www.netflix.com/title/70143843, vlastní překlad.

¹⁰⁶ FOX. Glee - Kurt and Spencer Talk About Glee Club 6x02 [online]. FOX, 9.11.2017 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/vYhbVhf5h8k/maxresdefault.jpg>

¹⁰⁷ Autor práce si je vědom, že seriál Buffy, přemožitelka upírů nepatří mezi seriály, které vznikly čistě po roce 2000, ale je přesvědčen, že svou reflexí společenských témat včetně těch týkajících se LGBTQ problematiky se řadí k přelomovým seriálům příchodu 21. století.

(Orange is the New Black, 2013-2019, USA), Michael Tolliver ze seriálu Výstřední společnost (Tales of the City, 2019, USA), Dave Katz ze seriálu The Umbrella Academy (2019-2021, USA) anebo postava Jussipa a Folda ze seriálu Dopis pro krále (The Letter for the King, 2020, USA).

V reálném životě je koncept „hraní si na heterosexuála“ v gay komunitě velmi kontroverzní, přičemž jedni si pochvalují, že člověk může být gay, aniž by byl zženštilý, a druzí to s opovržením nazývají přílišnou falešnou snahou zapadnout do společnosti a neúplné přijetí své homosexuality. Mnoho lidí se staví odmítavě už jen k samotnému výrazu, mají pocit, že nesprávně sjednocuje maskulinitu s heterosexualitou, což by znamenalo, že homosexualita je standardně „protimužská“.

Podmnožinou tohoto ztvárnění je „Gayngster“, gangsteři nebo zločinci s prvky campu či obecně ženskosti. Do této kategorie by nejspíše spadala postava Mirka Dragice, spíše známého pod jeho zločineckým pseudonymem Helsinki, ze seriálu Papírový dům (La Casa de papel, 2017-2021, Španělsko). Helsinki působí sice na první pohled robustně, nekompromisně a tvrdě, ale později vyjeví své jemné, laskavé, ale i zranitelné nitro. Autoři tedy jeho homosexualitu nezpracovali typickým komickým přístupem, ale ponechali ji jako téměř nepodstatnou charakteristiku této postavy.

Přesným opakem by byla zženštilá heterosexuální postava, která je mylně označena za gaye, přestože jím není – tzv. „Camp Straight“.¹⁰⁸

Manly gay („mužný gay“)

Manly gay, který sedí na opačném konci spektra než Camp gay, představuje homosexuální mužskou postavu, která nejen že postrádá camp nebo ženské rysy, ale je přímo zosobněnou maskulinní mužností. Postava je úplným opakem stereotypu campu. Typicky je Manly gay vzrostlý, silný a tráví čas stereotypně mužnými aktivitami jako je sport a práce dělnické třídy. Může mít mužně chlupatou hrud', může působit jako „drsňák“ nebo může mít ohromnou sílu. V každém případě zkrátka dokazuje, že i když je gay, je mužnější než průměrný heterosexuální muž. Manly gay postavy jsou považovány za formu „Straight gay“, tedy heterosexuálně působícího gaye.¹⁰⁹

¹⁰⁸ FANDOM. Straight Gay. FANDOM [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Straight_Gay

¹⁰⁹ FANDOM. Manly Gay. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Manly_Gay

Macho camp

Na rozdíl od předchozího tropu je postava odpovídající Macho camp velká a svalnatá, nejčastěji na úrovni kulturistů. Někteří jsou v “transparent closet”¹¹⁰ a vehementně popírají svou homosexualitu, zatímco jiní jsou v tomto tématu poměrně otevření. Ačkoli tento trop obvykle zahrnuje chování s prvky campu (tzn. extravagance, okázalosti, přehnanosti, divadelnosti, zženštilosti), tyto postavy jsou často také vyličený jako přehnaně mužné, až je prakticky nemožné, brát je vážně. Přestože má tento typ tendenci hovořit o tom, jak moc je „macho“¹¹¹, je poměrně zjevným gay stereotypem.¹¹²

Tomuto tropu by odpovídala postava Desmonda Piscately (Brad William Henke), hlavního vězeňského dozorce objevujícího se ve 4. a 5. sérii seriálu *Holky za mřížemi* (“Orange is the New Black“, 2013-2019, USA). Desi, jak mu ostatní nejčastěji přezdívají, je rozkazovačný a velmi autoritářský muž, který se vyžívá ve vyjadřování své moci nad vězni. Dokonce se ukáže, že se o zákon, kterým je při výkonu své funkce vázán, tak úplně nezajímá a při svém jednání zachází často do extrémů. Poté, co se věci začínají vymykat kontrole, změní se v sociopata, který během nepokojů ve věznici své svěřence krutě mučí. Co se týče jeho vzhledu, Desmond je vysoké mohutné postavy. Ve 4. sérii nosí navíc plnovous, což ještě více umocňuje jeho mužnost a v originálním anglickém znění to lze chápat i jako narážku na skrývání jeho homosexuality (více rozvedeno v následujícím tropu).

¹¹⁰ Výraz „transparent closet“ označuje situaci, kdy všechny postavy vědí, že daná postava je gay, kromě samotné postavy. Jakýkoli náznak toho, že postava je gay, se setkává s afektovaným důrazným prohlášením o jejich heterosexuality. Když se později (dojde-li k tomu) přiznají ke své homosexualitě, nikdo ani nepředstírá překvapení.

FANDOM. Transparent Closet. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Transparent_Closet

¹¹¹ „macho“ = maskulinní, asertivní až agresivní způsob chování

¹¹² FANDOM. Macho Camp. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Macho_Camp#Film

Obr.3: Desmond Piscatella ze seriálu *Holky za mřížemi*¹¹³

Gay Man with Beard (gay s „vousy“)

Tento typ postavy předstírá, že je někým jiným, aby tak ošálil okolí. Jedná se o případy, kdy se postava snaží vypadat jako heterosexuální nebo naopak homosexuální (i když ve skutečnosti jde o pravý opak). Jde ale i o případy, kdy musí postava např. vypadat jako vdaná, aby získala práci, nebo předstírá, že je zadaná, aby odradila nechtěné nápadníky. Nejčastěji se s tím tropem setkáváme v sitcomu.

Termín vznikl v gay komunitě, kde se výrazu „beard“ (v překladu: vousy/bradka) užívá slangově pro označení ženy, která předstírá, že je přítelkyní nebo milenkou homosexuála, aby se ten před okolím jevil díky ní jako heterosexuál. Tento termín se používá proto, že žena, stejně jako vousy, způsobí, že homosexuál bude vypadat mužněji. Stejný princip se dá aplikovat i na homosexuální ženy. Gayové, kteří se i ožení s ženou, to dělají obecně jako prostředek odmítnutí coming outu. Snaží se tak dokázat sobě i ostatním, že nejsou gayi, protože přeci mají manželku (které se ale často nikdy nedotknou), tedy rozhodně nevedou homosexuální životní styl.¹¹⁴

Jako příklad můžeme uvést opět postavu Desmonda Piscately ze seriálu *Holky za mřížemi*. Jak bylo řečeno v předchozím tropu, Desi nosí ve 4. sérii plnovous,

¹¹³ NETFLIX. *It's Always Sunny in Litchfield* [online]. 26.6.2016 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/jBCd7t6YIDs/maxresdefault.jpg>

¹¹⁴ FANDOM. *The Beard*. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/The_Beard#Live-Action_TV

který lze chápat jako narážku na skrývání jeho homosexuality. V jedné z epizod tuto narážku Desmond dokonce potvrdí, když říká:

„Bradku mám už od deváté třídy. Vlastně dvě bradky. Tu na tváři a tu, co jsem pozval na maturitní ples. Jo, jsem na chlapy [...]“¹¹⁵

Ve 2. sérii 18. epizodě „Taková jsme se narodili“ (Born This Way) seriálu Glee začíná svou pomalou cestu k sebepřijetí David Karofsky (Max Adler). Jelikož ale ještě není na svůj veřejný coming out připraven, spojí své síly se Santanou, která se rovněž snaží zastřít svou homosexualitu, předstírají vztah a společně kandidují na krále a královnu plesu. David a Santana si tak jsou navzájem „vousy“.

Se snahou o použití tohoto konceptu se setkáváme také v seriálu Teorie velkého třesku (The Big Bang Theory, USA, 2007-2019). V epizodě „Porucha transportéru“ (s.5, ep.20) jde Raj na rande s dívkou, kterou mu dle indických tradic našli jeho rodiče. Ze začátku smluvený sňatek vypadá nadějně, dokud mu však jeho „snoubenka“ neprozradí, že je lesba a že si myslela, že Raj je gay. Toho měla v úmyslu záměrně využít, aby se oba přistoupením na tradiční svazek zavděčili svým rodičům. Na její plán, aby si navzájem oba vypomohli se skrytím své pravé orientace, Raj však rozhořčeně reaguje, že není gay.

Armoured Closet Gay („obrněný nepřiznaný gay“)

Zpravidla se jedná o nejsilnějšího a nejtvrďšího muže ve sportovním týmu. Vyjadřuje nenávisť ke gayům, je hlasitý, někdy i násilný. Všem dává jasně najevo, že je 100% heterosexuál. Přestože se takto chová přes den, když padne noc, můžeme ho najít v gay klubu, kam ho jeho silně potlačovaná homosexualita přece jen občas dovede. Nenávidí sám sebe, a proto se skrývá za „macho“ fasádu.¹¹⁶

Jako příklad můžeme uvést postavu Davida Karofsky (Max Adler) ze seriálu Glee (2009-2015, USA), který v celé první sérii epizodicky šikanuje členy pěveckého sboru „Glee“, především Kurta. Ke Kurtovi, jako přiznanému otevřeně vystupujícímu gayi, se Karofsky chová obzvláště násilně. Důvodem je jeho vnitřní nevyrovnanost s vlastní nevyřešenou sexualitou a ve skutečnosti je do Kurta zamilovaný. Až v druhé sérii

¹¹⁵ Holky za mřížemi. 5. epizoda 4. série, „Vždy budeme mít Baltimore“ [epizoda online seriálu]. USA, Lionsgate Television, 2013-2019, Netflix, www.netflix.com/cz/title/70242311.

¹¹⁶ FANDOM. Armoured Closet Gay. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Armoured_Closet_Gay

(epizoda „Nepolíbená“ / „Never Been Kissed“) je to odhaleno, když Karofsky z ničeho nic políbí Kurta, který je jeho aktem zcela vyveden z míry. Později v ději se Karofsky pokusí o sebevraždu oběšením, čímž se producent seriálu Ryan Murphy snažil upozornit společnost na vysokou míru sebevražd mezi dospívajícími LGBTQ osobami.

Jiným příkladem Armoured Closet Gaye je Gil Thorpe, realitní agent a obchodní rival Phila Dunphyho, ze seriálu Taková moderní rodinka (Modern Family, 2009–2020, USA). Gil vystupuje jako arogantní, bezpáteřní „macho“ postava, často si dobírá Phila jako svého nemesis. Až v 10. sérii, tedy téměř ke konci seriálové řady (skládající se z celkem 11 sérií), se dozvídáme, že Gil je gay, když na něj Phil narazí souhrou náhod v gay baru. Všechny jeho předchozí (heterosexuální) sexistické narážky měly tedy za účel podpořit jeho maskulinní vystupování. Do tohoto dílu tedy nebylo možné Gilovu homosexualitu vytušit, přestože někdo všímavější to možná na základě přehnaného „macho“ chování mohl teoreticky předpokládat.

Pet Homosexual („gay mazlíček“)

Tento trop existuje hlavně proto, aby dodal jinak všestrannému příběhu rozmanitost a laciné vtipné scénky. Tato postava gaye je spíše jakýmsi doplňkem Fag Hag¹¹⁷, tedy blízké ženské kamarádky. Je možné, že právě s ní čelí společným problémům: jelikož ani jeden nemá štěstí v lásce, mají alespoň jeden druhého. Pet Homosexual někdy hovoří hodně o sexu, přestože ho málokdy vidíme při milostných scénách, protože by to příliš mnoho diváků považovalo za znepokojující. Buď tedy nemá žádný milostný život, o kterém by mohl mluvit, nebo je to vždy vyjádřeno skrze promluvy postav v jiné scéně.¹¹⁸

Nejtypičtějším příkladem je postava Jacka McFarlanda (Sean Hayes) ze seriálu Will a Grace (1998-2020, USA). Jack je sice nejlepším přítelem Willa, ale teprve s Karen se vyjevuje jako jakýsi „gay mazlíček“, se kterým si Karen hraje. Tento typ postavy navíc podtrhují opakovanou replikou, kdy Jack oslovuje Karen familiárním „Kare“ a ona mu říká „Pudlíku“, načež Jack reaguje slovy: „*Kdo je tvůj tatíka?*“ a Karen odpovídá: „*Ty jsi!*“

¹¹⁷ Fag Hag je žena, která se úzce sdružuje s homosexuály. Tento termín vznikl původně jako urážka, ale stále více si ho osvojují samy ženy, které navazují blízká přátelství s gayi. Přátelství mezi Fag Hags a homosexuály umožňují blízkost a intimitu bez nebezpečí vzniku sexuálního napětí.

FANDOM. Fag Hag. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Fag_Hag

¹¹⁸ FANDOM. Pet Homosexual. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Pet_Homosexual

Ty jsi!“. Při této scéně se chovají obdobným způsobem, jakým člověk promlouvá k psovi. Karen má velmi silnou sebevědomou až egoistickou osobnost a Jack vedle ní často působí jako její přísluhovač či módní doplněk. Jackova role v seriálu je zřejmá, je jedním z ústředních bodů, na kterých je tento typ situační komedie založen. Zosobňuje typickou představu rozšafného, zženštilého a poněkud přidrzelého a sebevědomého gaye, který je aktivní v boji za práva gayů, poslouchá královny popu (především Cher¹¹⁹), je „odborníkem“ na styl a módu a nikdy si neodpustí uštěpačnou poznámku.

Obr. 4: Karen Walker a Jack McFarland, seriál *Will a Grace*¹²⁰

Ambiguously Gay („nejednoznačný gay“)

Postava „nejednoznačného gaye“ vykazuje znaky homosexuality, ale nemusí mít nutně zjevný zájem o opačné pohlaví. Jedná se o postavy, u kterých si nikdo není jejich sexualitou jistý. Takové postavy mohou žít například v bytě s jednou ložnicí. Pokud je postava mužského pohlaví¹²¹, projevuje známky campu ve svém vystupování, řeči a oblékání. Jeho zájmy mohou být značně zženštilé. (Naopak ženská postava bude mít hluboký hlas, agresivní chování, bude se oblékat na ženu nezvykle a bude se věnovat

¹¹⁹ V jedné z epizod u sebe Jack dokonce všude s sebou nosí Barbie figurku Cher. V tomto díle si zahrála dokonce i skutečná Cher, kterou však Jack považuje za její drag queen imitátorku a vytkne jí, že i on by dokázal předvést Cher lépe než ona.

¹²⁰ NBC. 12 Timeless Jack and Karen Moments from 'Will & Grace' TVPOP LISTS. In: Hollywood.com [online]. 2015, 2015 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.hollywood.com/tv/timeless-jack-and-karen-moments-from-will-grace-60274977/>

¹²¹ Zde je třeba upozornit na trochu odlišný význam slova „gay“ v angloamerickém prostředí, kde se tímto výrazem na rozdíl od češtiny označuje jak homosexuální muž, tak i homosexuální žena.

sportu.) V příběhu však nikdo nikdy nediskutuje o sexualitě postavy, tedy nám jejich homosexualitu nikdo nepotvrdí, ani nevyvrátí, a to i přesto, že postava vykazuje mnoho stereotypů spojených s homosexuály. Takových postav se užívá v médiích především pro pobavení publika, přičemž náznaky týkající se jejich sexuality jsou zobrazovány jako vtipy samy o sobě. Pokud se ale přes všechny náznaky nakonec ukáže, že postava je heterosexuální, bývá obvykle označena jako metrosexuál. V poslední době se stalo poněkud populárním, aby se „Ambiguous Gay“ trop ztvárnilo dítě nebo teenager, přičemž se jeho chování zdůrazňuje fází dospívání, kdy se postava snaží teprve zjistit, kým je. I přes to taková postava má primárně pobavit publikum.¹²²

Nejlepší příklad tohoto tropu nalezneme v postavě Andrewa z *Buffy, přemožitelky upírů* („*Buffy the Vampire Slayer*“, 1997–2003, USA). Přestože postava je přinejmenším bisexuální, nikdy to v pořadu nezaznělo. V seriálu se objevuje několik příznačných momentů, kdy je patrné, že Andrew touží po Spikeovi, Xanderovi či Jonathonovi. Andrew si byl s Jonathanem velmi blízký, obzvláště pak tehdy, když spolu uprchli do Mexika, kde spolu spali na jedné posteli.¹²³

Dalším ikonickým příkladem je postava děkana Peltona ze sitkomu *Zpátky do školy* (*Community*, 2009–2015, USA). Děkan Pelton ztvárňuje snad úplně vše, co bychom si stereotypně pod nálepkou „gay“ mohli představit. Feminní způsob, jakým se děkan pohybuje, jak se vyjadřuje i co říká, to vše naznačuje na jeho homosexualitu, ke které se ale v seriálu nikdy nepřizná. Velice charakteristická postava děkana vytváří téměř nesčetné množství komických situací. Narážky na jeho homosexualitu spatřujeme vždy v kontaktu s postavou atraktivního a charismatického Jeffa Wingera, vůči kterému se děkan chová se zřetelným zaujetím. Téměř v každém díle s Jeffem flirtuje, nepřímou vyjadřuje svůj chtíč a nesčetněkrát se nepatřičně dotýká jeho svalů. I přes sebejasnější znaky homosexuality postavy se ale děkan za gaye neoznačí ani tehdy, když se ho na to napřímo zeptají jeho nadřízení, kteří by to dokonce uvítali, protože by pak škola působila navenek více otevřená vůči LGBTQ osobám. Děkan jim však i v této scéně ozřejmí, že gay rozhodně není označení, které by ho vystihovalo. Tuto

¹²² FANDOM. Ambiguously Gay. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Ambiguously_Gay

¹²³ Postava Andrewa nebyla tímto způsobem původně napsána, ale při konkurzu ji homosexuální herec Tom Lenk ztvárnil svým charakteristickým způsobem, na základě kterého si autor a producent seriálu Joss Whedon řekl, že vlastně nevidí důvod, proč by postava Andrewa nemohla vykazovat homosexuální nuance. Navíc se domníval, že to podpoří komičnost samotné postavy, v čemž měl nakonec pravdu.

FANDOM. Tom Lenk [online]. nedatováno [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: https://buffy.fandom.com/wiki/Tom_Lenk

jeho repliku lze tedy buďto chápat jako odmítnutí identifikace s homosexualitou, nebo ji lze interpretovat tak, že výraz gay není pro jeho postavu dostatečně obsažný, protože je mnohem víc než pouhý gay, což je pochopitelné vzhledem k jeho rozličným teatrálním výstupům v dámských šatech.

Homosexuální ženy

Lesby jsou zejména v angloamerické queer kultuře typicky rozdělovány do dvou následujících kategorií - tzv. "butch" nebo "femme". Pro "butch" lesby je charakteristické, že se zpravidla oblékají mužněji než jiné ženy. Užívá se pro ně i výrazu "dyke", což je původně pejorativní výraz, který si lesbická komunita převzala za svůj. Tento slangový termín se používá nejen pro označení homosexuální maskulinní nebo androgynní ženy, ale i jako adjektivum popisující věci spojené s lesbismem.¹²⁴ Se stereotypnějším ztvárněním maskulinní lesby se v seriálové tvorbě setkáváme stále velmi často.

Druhou kategorií jsou tzv. "femme", někdy označované i jako "lipstick lesbian", které představují ženy, které mají tendenci být velmi ženské, až hyper-feminní.¹²⁵ Takovéto ženy někdy až ostentativně poukazují na svoji ženskost a pro majoritní společnost tak nevykazují žádné znaky, na základě nichž by prozradily svou odlišnou sexuální orientaci.

Butch Lesbian (lesbická mužatka / maskulinní lesba)

Postava butch lesby je obvykle oblečena v těžkých botách, montérkách, obyčejných jednobarevných (často pánských) tričkách a jiném výrazně ne-ženském oděvu. Nepoužívá make up, nosí krátký účes a často má viditelné tetování. Obvykle vykonává typicky mužskou práci – např. jako automechanik. Existují dva hlavní typy butch leseb – vyšší a statnější nebo drobnější, hubenější s chlapeckým vzhledem.

¹²⁴ Dyke (slang). In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2020 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Dyke_\(slang\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dyke_(slang))

¹²⁵ LGBT stereotypes. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_stereotypes

Pravděpodobně bude také tou, která bude hlasitě hovořit o právech homosexuálů, pronásledování a „male gaze“¹²⁶. Může být také vyobrazena jako sportovní typ.

S tropem butch lesby se velice často setkáváme v seriálu *Holky za Mřížemi*, kde této charakterizaci odpovídá např. Nicky Nichols, Poussey Washington, Stella Carlin, Tricia Miller, ale ze všech nejvíce postava Carrie, která by svou mužností a drsností předčila kdejaké muže. Carrie je sarkastická, sebevědomá a schopná využít své silnější postavy k zastrašení ostatních vězenkyň. Její podsaditá postava pokrytá tetováním a nakrátko střižené vlasy ještě více podtrhují ztvárnění butch lesby.

Obr. 5: *Butch lesba – postava Carrie ze seriálu Holky za mřížemi*¹²⁷

Maskulinní lesbu ztvárnila např. i světově známá česká tenistka Martina Navrátilová v roli lesbické milenky postavy Georginy Hobartové (Gwyneth Paltrow) v seriálu *Politik* (*The Politician*, 2019–2020, USA). Role Martině Navrátilové sedla jednak proto, že je veřejně známá svým manželstvím se ženou, a jednak podobným stylem vystupování, které u ní nikdy nebylo zcela feminní.

¹²⁶ „Male gaze“ je termín užívaný ve feministické teorii pro způsob zobrazování žen a světa z mužské, heterosexuální perspektivy, která ženy představuje jako sexuální objekty pro potěšení mužského heterosexuálního diváka.

Male Gaze. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 21.7.2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Male_gaze

¹²⁷ NETFLIX. *Carrie "Big Boo" Black has a sleeve of tattoos*. In: INSIDER [online]. 2019 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.insider.com/orange-is-the-new-black-cast-in-real-life-2017-6#carrie-big-boo-black-has-a-sleeve-of-tattoos-13>

Butch lesby jsou často zobrazovány v páru, kde druhá z žen představuje jemnější protějšek a vedle které vypadá butch lesba ještě mužněji. V souvislosti s tímto tropem existuje předsudek, že všechny mužné lesby přitahují vysoké velmi feminní ženy (neboli „lipstick lesbians“). Nadužívání tohoto tropu se někdy dostává pod palbu kritiky kvůli údajnému prosazování dynamiky „maskulinní + feminní“ v homosexuálních vztazích, i když tento model v reálném životě existuje.¹²⁸

Mužná butch lesba představuje více méně adekvátní protějšek k tropu „camp gay“, který naopak představuje zženštilého gaye.

Lipstick Lesbian (femininní lesba)

Představuje motiv lesby, která se obléká a jedná způsobem, který je považován za tradičně ženský. Tato postava například velice často používá výraznější rtěnku, od které je mimo jiné pojmenování tohoto tropu odvozeno. Hrají-li lesbické postavy v televizi hlavní role, spadají častěji do této kategorie. Narozdíl od jejich mužnějšího protějšku (butch leseb) používají make-up a nosí dlouhé nalakované nehty.

Příkladem lipstick lesby je postava Santana v již dříve zmíněném seriálu Glee. Santana (Naya Rivera) je jednou z hlavních postav seriálu, je kapitánkou roztleskávaček a členkou Glee klubu, kolem kterého se celý příběh seriálu točí. Ačkoli se velmi atraktivně vzhlízející Santana vyspí s téměř všemi kluky na škole, ve 3. sérii je odhaleno, že je lesba a se svou sexualitou se delší dobu potýká. Santana jakožto představitelka feminní lesby je jednou z nejženštějších postav seriálu. Ve většině dílů nosí uniformu roztleskávačky, která se v podstatě skládá jen z přiléhavého svršku a velmi krátké sukně, jinak se obléká do vkusných upnutých šatů, které podtrhují její ženskost. Ve všech scénách je perfektně naličená a má vždy dokonale upravené vlasy. Její největší láskou je její dlouholetá kamarádka a spolukapitánka roztleskávaček Brittany S. Pierce (Heather Morris), s kterou má v seriálu také nejdelší vztah.

Příbuzný termín je „femme“, který odkazuje k feminnímu vzezření lesby. Lipstick lesby bývají označovány za „ženštější“ než průměrné heterosexuální ženy.

Skutečný podíl lipstick leseb ve společnosti je o něco nižší, než kolik by se dalo očekávat na základě častého vyobrazení ve filmech a seriálech. Důvodem tohoto

¹²⁸ FANDOM. Butch Lesbian. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Butch_Lesbian

nadměrného zastoupení může být jednak male gaze, který raději divákovi předloží dvě velmi ženské atraktivní postavy než mužné gender atakující butch lesby, nebo může jít o prostou snahu prezentovat lesbické postavy, které diváky „nezastraší“. ¹²⁹

Jako gay protějšek k lipstick lesbian by odpovídal buďto „straight gay“ nebo „manly gay.“

Lesba toužící po dětech

Příběh této ženské hrdinky se točí kolem jednoho tématu a tím je snaha otěhotnět a mít děti. Jakoby se tím seriály snažily říci, že nejen, že všechny lesby touží po dětech, ale navíc je to to jediné, na co jsou schopné myslet. V okamžiku vstupu do dlouhodobého vztahu s jinou ženou se očekává, že se jim spustí biologické hodiny a pro tyto dvě ženy začne příběhová linka o těhotenství. Přitom se u lesbických párů ani nepředpokládá, že jsou jiné možnosti, jak si pořídit dítě, než otěhotnět. Adopce u nich zdá se není relevantní. Zvláštním rysem tohoto tropu je, že velká pozornost je věnována tomu, co je ve skutečnosti docela snadná a menší část procesu: hledání dárce spermatu. Je zajímavé, že téměř nikdy nejsou brány v úvahu spermobanky. Televizní lesbické páry se namísto toho pokusí získat sperma od mužů v jejich okolí, ať už je to blízký přítel, tchán nebo náhodný kolemjdoucí. Ve velmi ojedinělých případech se pár rozhodne pro „staromódní“ impregnaci dárce spermií. Pokud se dvojici žen nedaří dárce najít, často jsou pro dramtizaci dějové linky ochotné přistoupit na nějaký nelegální způsob, jak genetický materiál získat. ¹³⁰

Přestože tropy mohou ve správných rukách napomoci, aby byl příběh dobře a kvalitně zpracován, problémem tkví ve stereotypní povaze vyobrazení postav. Zřídka vidíme v médiích šťastně bezdětné lesbické páry. Nicméně je třeba nezapomínat na to, že většina autorů jsou muži a pro ty může být poněkud obtížné ztvárnit realisticky vztah dvou žen. ¹³¹

Můžeme se domnívat, že tento způsob zobrazení je motivován jednak faktem, že mnohem více leseb má děti (což je logické vzhledem k reprodukčním schopnostem

¹²⁹ FANDOM. Lipstick Lesbian. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Lipstick_Lesbian

¹³⁰ FANDOM. All Lesbians Want Kids. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/All_Lesbians_Want_Kids

¹³¹ Ibidem

ženy), a jednak genderovým stereotypem, že žena je především matkou, je předurčena k výchově dětí a má k nim bližší vztah. Tento zastaralý postoj se samozřejmě přenáší i na queer osoby. Společnost je zkrátka mnohem otevřenější a má větší pochopení pro dvě ženy, které vychovávají děti, než je tomu u dvou mužů. Obraz dvou mužů vychovávajících děti u některých lidí stále vyvolává silný odpor a nezřídka dochází k nařknutí z pedofilie. Homosexualita je tak znovu vracena do kategorie sexuálních úchylek. Obecně rozdíl mezi odlišnou sexuální orientací či genderovou identitou a sexuálními úchylkami je pro některé lidi inherentně slučovaný. Tito lidé asociují odlišnou sexualitu či genderovou identitu s určitým nepřírozeným pokřivením lidské osobnosti a spojují si je s různými typy sexuálních deviací, úchylek neboli parafilií.

Příkladem takového scénáře v seriálové produkci jsou epizodní postavy lesbického páru, který se objevil v 8. epizodě 11. série (Tree's a Crowd) seriálu Taková moderní rodinka (Modern Family, 2009-2020, USA). Gay pár Cameron a Mitchell se seznámí s dvojicí žen, které jim sdělí, že by si přáli také jako oni založit rodinu. Přestaví myšlenku o otěhotnění pomocí dárce spermatu, což si Cameron s Mitchellem zprvu vyloží jako prosbu o dárcovství. Jejich kamarádky se je však nezeptají, a tak se nakonec nabídnou sami. Záhy jsou však „vyřazeni ze hry“ mladým pohledným mužem, na kterého lesbický pár náhodně narazí.

Bisexuální muži a ženy

Na rozdíl od homosexuálních postav a jejich stereotypního zobrazování jsou bisexuální postavy v televizi spíše neznámé. Zdá se, že autoři nevědí, jak je vylicít. Není také neobvyklé, že když už se v nějakém seriálu objeví, je jejich přitažlivost ke stejnému pohlaví pouze zmíněna, zatímco jejich milostné dějové linky na obrazovce jsou často heterosexuální. V mnoha případech je i dosti náročné určit, zda postava, kterou bychom mohli označit jako bisexuální, není pouze homosexuální postavou, která teprve přichází na svou pravou sexualitu nebo se drží vztahu s opačným pohlavím ze společenského tlaku, zvyku či neochotě přijmout svou odlišnost.

Ambiguously Bi („nejednoznačný bisexuál“)

Zdá se, že tato postava flirtuje s každým, kdo se namane. Je zde také podezřelě velké množství okamžiků, kdy obdivuje jedno či druhé pohlaví, přičemž lze jeho počínání

často interpretovat jako homosexuální. Přestože není vyřčeno, zda je postava bisexuální, náznaky tomu nasvědčují.¹³²

Postava Sama Evanse ze seriálu Glee rozhodně není homosexuální, ale v jednom z dílů projevuje zvláštní zájem o tělo svého spoluhráče po erotickém komentáři od Santany ohledně vzhledu Finnovo bradavek. Sam navíc nevykazuje žádný problém vůči camp gay postavě Kurta a v jednom z dílů dokonce vyjádří přání, že by chtěl mít vztah s Artiem (spolužák) jako mají jejich kamarádky lesby. Samozřejmě je tento pohled na Sama čistě interpretační, tudíž tomu u něj tak být nemusí a nejspíše ani není. Tyto prvky nejednoznačnosti mohou být pozůstatkem po původním plánu režie, podle kterého měl být Sam přítelem Kurta, k němuž však nakonec našli lepšího partnera v postavě Blaina.

Vhodnějším příkladem tohoto tropu jsou postavy Adama a Oly ze seriálu Sexuální výchova (Sex Education, 2019-2021, UK). U postavy Adama se vyjeví jeho atraktivita k mužům jako důvod, proč celé roky šikanoval Erica, který je gay. Sám Adam vyjádří myšlenku, že si myslí, že je bisexuál, v 6. epizodě 2. série, kde se s tím svěřuje Ericovi jako s něčím, co ho velmi tíží. Ola na druhou stranu při objevení své náklonosti k mužům i ženám nejeví žádné známky vnitřního boje a naopak se vyjádří, že jí to vlastně dává smysl. Stane se tak poté, co začne mít v 5. epizodě 2. série sexuální sny o své kamarádce Lily. Ola si proto pro zajímavost dělá online test na zjištění sexuální orientace, kde jí vyjde, že je pansexuál¹³³. Adam, který je tomu přítomen, sice Ole řekne, že by si nedokázal představit mít něco s mužem, ale ještě ten den, když se oddává masturbaci při prohlížení plakátu s dívkou, jsou jeho oči stále přitahovány k svalnatému muži, který pózuje vedle ní.

Ještě lepším příkladem je postava Paytona Hobarta (Benn Platt) se seriálu Politik (2019 - neukončeno, USA), u kterého se hned na začátku projeví velmi komplikovaný vztah k blízkému příteli a soukromému učiteli mandarínštiny Riverovi (David Corenswet). Jejich přátelský vztah se brzy posune do roviny zamilovanosti. Když však Payton zjistí, že River proti němu ve škole kandiduje na pozici předsedy studentské rady, velmi ho to rozzuří a Riverovi to vyčte. Není sice ze seriálu zcela jasné, zda toto bylo příčinou, každopádně se v následující scéně River vyjádří ohledně lásky

¹³² FANDOM. Ambiguously Bi. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Ambiguously_Bi

¹³³ Pansexualita je sexuální orientace, při které je jedinec přitahován k lidem bez ohledu na jejich pohlaví nebo genderovou identitu.

k Paytonovi a poté se zastřelí. Po tomto incidentu se River objevuje v seriálu jako jeho „svědomí“ a Payton s ním rozmlouvá vždy, když je citově zranitelný a neví si rady. I přes tuto homosexuální romantickou linku na začátku příběhu se dále v seriálu nikde nepoukazuje na Paytonovu homosexualitu. Všechny jeho ostatní vztahy jsou se ženami, ke kterým cítí rovněž velmi silné pouto. Minimálně je však možné v jeho fyzických projevech spatřovat určitou zženštilost a interpretovat to jako náznak bisexuality postavy.

Obr. 6: Postavy Astrid, River a Payton ze seriálu *Politik*¹³⁴

Bi the Way („mimořádně, jsem bi(sexuální)“)

Tento motiv představuje postavy, které jsou jednoduše bisexuální, i když to u nich není nikterak vyzdvihováno a většinou ani zmiňováno. Nejsou sociopaty ani sexuálními zvrhlíky. Jedná se o postavy, které přitahují jak muži, tak ženy, aniž by z toho dělali pozdvižení.¹³⁵

Příkladem by mohl být Rajesh Koothrappali (Kunal Nayyar) ze seriálu *Teorie velkého třesku* (2007-2019, USA), kterého sice očividně přitahují ženy, ale také se u něj párkrát nejednoznačně projeví sexuální a romantické zájmy vůči mužům. Do tohoto sitkomu je to samozřejmě přidáno jako další prostředek k pobavení publika. Kromě Raje

¹³⁴ NETFLIX. *Politician*. In: *Queerty** [online]. 2019, 2019 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.queerty.com/politician-politics-race-gender-sexuality-20191013>

¹³⁵ FANDOM. *Bi the Way*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Bi_the_Way

obdobné bisexuální sklony projevuje Amy Farrah Fowler (Mayim Bialik) vůči postavě Penny.

Plnohodnotně bisexuální postavou jsou i Marcus Standish a William Ward v seriálu *Politik*, kteří spolu s Dede Standish tvoří milostný trojúhelník. Hluboké city a přitažlivost je vzájemná mezi všemi třemi stranami. Přestože zprvu je informace o tomto s přinejmenším netradičním vztahu před veřejností tajena, později v příběhu vyjde pravda na povrch a všichni se nakonec hrdě postaví za svou vzájemnou lásku.

„Bi the Way“ trop je v běžných médiích poměrně neobvyklý, zčásti proto, že mnoho heterosexuálních i homosexuálních lidí věří, že bisexuálové nějakým způsobem podvádějí tzv. „hraním na obou hřištích zároveň“. Bisexualita je z jejich pohledu vnímána jako určitá forma zrady, protože se pohybují v průniku obou „světů“, nepatří výlučně mezi heterosexuály ani homosexuály, a tudíž jim ostatní nejsou schopni konkurovat.¹³⁶

Bisexuálové nejsou zobrazováni ani tak z důvodu nějakého specifického chování a vystupování, jako spíše pro jejich domnělé zvyklosti. Výsledkem je, že bisexuál, který působí jako heterosexuál, se „čte“ jako „straight gay“, zatímco bisexuál, který působí jako „camp gay“, bude pravděpodobně považován za rozvraceče stereotypů spojených s camp osobností.¹³⁷

Depraved Bisexual (mravně zkažený/neřestný bisexuál)

Jedná se bisexuála, kteří jde mimo hlavní proud. Je totiž ztvárněn jako chladnokrevný vražedný sociopat. Typický depraved bisexual je ochotný spát se všemi, kdo se namanou. Bývá manipulativní, patologicky šílený a často užívá sexu jako kontrolního mechanismu a uchyluje se k němu při každé příležitosti. Přestože je samozřejmé, že ve skutečném životě netrpí většina bisexuálních osob patologickým narušením osobnosti, zůstává otázkou, proč mají producenti tendenci ztvárnit bisexuály jako vraždící šílence.¹³⁸ Může to být způsobeno vnímáním bisexuálů jako nevyrovnaných osob, u kterých se ona nevyrovnanost neodráží jen v sexualitě, ale obecně v psychice těchto osob.

¹³⁶ Ibidem

¹³⁷ Ibidem

¹³⁸ FANDOM. Depraved Bisexual. In: *FANDOM* [online]. nedatováno [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Depraved_Bisexual

Postava Lucifera Morningstara ze seriálu Lucifer (2016-2018, USA) v zásadě odpovídá tropu neřestného bisexuála. Lucifer se několikrát objevuje v sexuálních scénách s ženami i muži, někdy dokonce s oběma zároveň, přičemž své přitažlivosti a sex-appealu často využívá k manipulaci s ostatními anebo k dosažení toho, co chce. V některých případech dokonce využívá nabídky sexu jako protislužby za to, co od ostatních požaduje. Je však třeba říci, že i přes skutečnost, že je samotným zosobněním postavy ďábla (padlého archanděla, který řídí peklo), není vraždícím šílencem.

Postava, která „se vyspí se vším, co se hýbe“

Tato postava má neexistující nebo pozoruhodně nízké standardy v rámci hranic sexuálních zájmů. Přestože může být ztvárněna jako heterosexuální nebo homosexuální, často je spojována s bisexuálními hrdiny. Tento trop poukazuje na přičtené velmi nízké standardy ve výběru sexuálního partnera a podporuje stereotyp, že bisexuálové jsou ochotní (nebo dokonce chtějí) mít sex s kýmkoliv.¹³⁹

Tento trop představuje například postava Brittany S. Pierse (Heather Morris), ze seriálu Glee. Přestože má v seriálu po dlouhou dobu vztah se svou blízkou kamarádkou Santanou, v době, kdy byly odloučené, byla Brittany ve vztahu s několika chlapci.

Jako další příklad můžeme uvést postavu cukráře Edwarda ze seriálu Will a Grace, u kterého se nakonec rozuzlením zápletky epizody (s.7 ep.18: „Lidé všech pohlaví, spojte se“) ukáže, že měl sex jak s Willem, tak s Karen. Sám to následně odůvodňuje tím, že osobně neřeší pohlaví, ale rozkoš a tu nechce ničím jako je sexualita omezovat.

Transgender osoby

Transgender postavy mohou být v televizní produkci zdrojem zajímavých atypických konfliktů, které varují jinak obvyklé příběhové linky. Můžeme zde pozorovat paralelu s příběhy zaměřujícími se na coming out homosexuální nebo bisexuální postavy, ale mnohem větší pozornost je zde věnována vizuálnímu znázornění procesu postupné proměny osoby z ženy na muže či naopak. Většina trans osob v televizi a médiích jsou trans ženy. Trans muži jsou z nějakého důvodu mnohem méně zobrazováni, přestože

¹³⁹ FANDOM. Anything That Moves. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Anything_That_Moves

statisticky jsou počty trans žen a trans mužů v reálném životě srovnatelné.¹⁴⁰ To může být způsobeno absencí falu u trans mužů, kterého je prakticky nemožné získat. Zatímco trans žena se svého falu může vzdát, trans muž pravý falus nikdy nezíská, neboť ho nelze zcela vytvořit. Považujeme-li tedy falus za základní element mužství a s ním spjatý princip moci, trans muž ho nikdy nebude moci dosáhnout. Princip zbavení se falu a s tím i moci je pak možná důvodem, proč je pro zobrazovací média atraktivnější vyobrazovat více trans ženy. Příčinou však může být i tzv. „male gaze“ (překl. jako mužský pohled), tedy způsob záměrného zobrazení ženské hrdinky (trans ženy v tomto případě nevyjímaje) tak, aby pohled na ní potěšil mužského heterosexuálního diváka. Ženy jsou tak dle male gaze často vyobrazeny jako sexuální objekty.¹⁴¹

Nevládní organizace GLAAD, která se mimo jiné zaměřuje i na sledování zobrazování LGBTQ osob v médiích, katalogizovala při průzkumu mezi roky 2012-2017 celkem 102 televizních epizod, v nichž se objevily transsexuální postavy. 21 % z nich zobrazovalo trans ženu jako padoucha. Tento model se objevil i v několika populárních hororových filmech¹⁴², v nichž je hlavním antagonistou trans žena. Reitz (2017) tvrdí, že v naší společnosti je považováno za přijatelné být maskulinní, ale vzdát se této mužnosti a snažit se stát ženou je vnímáno jako známka deviace nebo nějaké formy duševní poruchy. Důvodem je ustálený genderový binární systém, který posiluje patriarchální status quo a udržuje moc v rukou těch, kteří ji již mají. Trans ženy se tedy nevzdávají pouze své mužnosti, ale i moci s ní spjaté. Tvůrci médií vycházejí z konceptu, že tyto ženy mají potřebu si ztrátu moci vykompenzovat, a z trans žen vytvořili násilnické a nebezpečné osoby. Tento způsob myšlení přispěl k negativně zaměřené politice vůči trans ženám. Navíc vzhledem k mizivému percentilu zastoupení transgender osob v populaci (pouhých 0,3 % podle Williams Institutu) se většina lidí s trans osobou v životě nesetká a jejich názor je tím pádem utvářen pouze na základě zobrazení v médiích, tedy v televizi, filmech a seriálech.¹⁴³

Ačkoliv mnoho novějších seriálů zobrazuje trans postavy vcelku kladně a sympaticky, nekorektních a bigotních předsudků, ne-li dokonce vtípů o trans osobách

¹⁴⁰ FANDOM. Transgender. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://allthetropes.fandom.com/wiki/Transgender>

¹⁴¹ Male gaze. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 21.7.2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Male_gaze

¹⁴² Např. Sleepaway Camp (USA, 1983, Robert Hiltzik) nebo Mlčení jehňátek (The Silence of the Lambs, USA, 1991, Jonathan Demme).

¹⁴³ REITZ, Nikki. "The Representation of Trans Women in Film and Television." Cinesthesia [online]. 2017, 7. vyd., čl. 2 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://scholarworks.gvsu.edu/cine/vol7/iss1/2>

se naše společnost ještě nezbavila. Podstatným bodem našeho zájmu bude tedy jako v předchozích kategoriích předložení způsobů (tropů), kterými jsou trans osoby v seriálové produkci ztvárněny a jak toto zobrazení ovlivňuje transfóbiu, neboli předsudek vůči trans lidem.

Nepřirozený crossdresser

Postava nepřirozeného crossdressera nosí oblečení typické pro opačné pohlaví, přičemž je tento akt zesměšněn, neboť skutečné pohlaví postavy je velmi zřejmé. Tento trop tedy jasně upozorňuje, že se jedná o muže v ženských šatech či naopak. K tomu je často využito zveličení tzv. terciálních pohlavních znaků (ženský/mužský styl proklamace vlastní pohlavní sebeidentifikace), kdy se především při ztvárnění trans žen přehání zkrášlování a zvýrazňování ženských rysů. Na druhou stranu se ale záměrně nesnaží zakrýt rozlišující sekundární pohlavní znaky – ochlupení, vousy, muskulaturu, poprsí, tvrdé nebo naopak jemné rysy. Taková postava má pak v případě trans ženy velmi výrazný až přehnaný make-up, je oblečená v šatech pastelových barev, ale přitom ji prozradí vousy či knírek, nepřirozenost paruky, svalnaté paže a chlupaté nohy vykukující zpod sukně.¹⁴⁴

Jako příklad nepřirozeného crossdressera by mohl být považován již dříve zmíněný děkan Pelton ze seriálu Zpátky do školy (Community, 2009–2015, USA), který se v seriálu velmi často objeví oblečen v bizarních šatech, které z něj však ženu nikdy neudělají. To ale ani není účelem jeho převleků. Postava děkana Peltona je dalším z komických prvků, na kterých je tento sitkom postaven. Namísto, aby děkan připustil, že je crossdresser, neustále předstírá, že byl nucen půjčit si oblečení od své neexistující sestry.

¹⁴⁴ Creepy Crossdresser. In: TVTropes [online]. nedatováno [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/CreepyCrossdresser>

Obr. 7: Děkan Pelton ze seriálu *Zpátky do školy* v jednom ze svých převleků¹⁴⁵

Za další částečný příklad bychom mohli uvést postavu Abigail Figgins, sestry ředitele Figgina ze seriálu *Glee*, která se objevila ve 4. díle 6. série (*The Hurt Locker, Part One*, 2015) a kterou ztvárnil tentýž herec, který hraje postavu ředitele Figgina. Postava Abigail Figgins je záměrně utvořena jako alegorie na ženskou variaci ředitele Figgina. Zde se sice nejedná o transgender postavu, ale humorný prvek tropu nepřirozeného crossdressera tu bezesporu je.

Mnohem lepší příklady bychom pak našli ve filmové produkci, na kterou se však v této práci nezaměřujeme.

Přirozený crossdresser

Jedná se o ztvárnění crossdressing postavy, která je prezentována pozitivně anebo přinejmenším neutrálně. Na rozdíl od častého dřívějšího zobrazování crossdresserů jako zvrhlíků nebo sexuálních deviantů, jsou tyto postavy atraktivní a navenek působí na vnějšího pozorovatele jako relativně „normální“ lidé. Přirozený crossdresser může mít jakoukoli sexuální orientaci, ale zpravidla je transgender osobou, která se se svou vnitřní identitou ztotožňuje pomocí úpravy svého zevnějšku oblékáním se do mužských, nebo ženských šatů.¹⁴⁶

¹⁴⁵ NBC. Reddit He sure is extraordeanary: community [online]. 2011 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <http://basementrejects.com/wp-content/uploads/2014/03/community-season-4-8-herstory-of-dance-dean-pelton-sadie-hawkins-dance-black-and-white-costume-jim-rash-britta-jeff-joel-mchale-jim-rash-review-episode-guid-elist.jpg>

¹⁴⁶ FANDOM. Wholesome Crossdresser. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/WholesomeCrossdresser>

Řadu takto zobrazených postav spatřujeme např. v seriálu Pose (2018-2021, USA). Postavy Blancy (MJ Rodriguez), Elektry (Dominique Jackson), Angel (Indya Moore) a dalších ztvárnily transsexuální herečky, u kterých by nikdo na základě vzhledu neusoudil o jejich původním pohlaví. Jejich dokonale ženský vzhled spolu se způsoby prezentace postav předkládá divákovi, že i transgender osoba může vypadat zcela přirozeně, řešit běžné životní problémy a být ve skutečnosti v podstatě „normální“ a dokonce i sympatická.

Drag Queen

Na rozdíl od transvestitů nosí drag queens dámské oblečení pouze při zvláštních příležitostech. Obvykle jsou to homosexuálové, kteří si občas přejí být trochu okázalejší tím, že se oblékají co nejextravagantněji mohou, přičemž jejich outfity jdou až do extrému. Drag queens to dělají z různých důvodů – buďto se touto formou teatrální zábavy živí nebo samotný akt považují za uměleckou formu anebo si to jednoduše užívají. Drag queens obvykle představují přehnaně stylizovanou a bizarní parodii ženského oblékání, líčení a vystupování. Často mají velmi „ostré jazyky“ a vtipnými, často urážlivými, komentáři dokážou vyhrát jakoukoli slovní potyčku.¹⁴⁷

Příkladem televizního pořadu zaměřeného vyloženě na drag queens je původně americká reality show Ru Paul's Drag Race (2009-2016), která se svou oblíbeností rozšířila i do dalších zemí jako např. Spojeného království a Kanady. Show se točí kolem přehlídek drag queens, které v roli moderátora, mentora a hlavního porotce uvádí americký herec a ženský model RuPaul, který je ve světě drag queens převleků světově známou osobností. Přestože tento soutěžní pořad nezapadá mezi naši kategorii seriality, má bezesporu obrovský dopad na mínění společnosti o transgender osobách, přestože účastníci jsou gayi a ne transsexuály. Neinformovaná osoba tak může jednoduše nabýt nesprávného zobecňujícího názoru, že všechny trans osoby jsou v podstatě jen gayové bavící se líčením a převlékáním do ženských kostýmů, což problematice transgender osob ubírá na vážnosti. RuPaul rovněž ztvárnil postavu Ruby Red ze seriálu AJ a královna (AJ and the Queen, 2020).

¹⁴⁷ FANDOM. Drag Queen. In: FANDOM [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Drag_Queen

Jako drag queens vystupují v jedné z epizod (1.s., 4.ep., „Don't Make Me Over“) seriálu Noah's Arc postavy Noaha, Alexe, Rickyho a Chance, když se účastní amatérské soutěže v drag vystoupení.

Opakem je drag queen je „drag king“, žena oblečená jako muž vyzařující maskulinitu s nadsázkou podobnou drag queens.

Obr. 8: Postavy AJ a Ruby Red ze seriálu *AJ a královna (AJ and the Queen, 2020)*¹⁴⁸

5.2 Sexuální a genderová identita a coming out

Problematika sexuální a genderové identity a její veřejné přiznání patří mezi zásadní a stále aktuální záležitosti, s níž se musí ve svém životě vypořádat každý LGBTQ jedinec, ale i jeho nejbližší okolí. Abychom lépe porozuměli formám sexuálních a genderových identit a s tím spojeným coming outem, je zapotřebí si nejprve rozebrat základní pojmy a východiska.

Mluvíme-li o sexualitě, chápeme jí jakožto mezilidskou sociální interakci, která je vázána určitými pravidly, normami a očekáváním. Český sociolog Martin Fafejta¹⁴⁹ míní, že pokud bychom na tato pravidla a normy nedbali, nebyli bychom v sociálních interakcích, natož pak v těch sexuálních, úspěšní. Pro okolí by se naše jednání jevilo

¹⁴⁸ NETFLIX. *AJ and the Queen*. NAJserialy.to [online]. nedatováno [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://najserialy.to/serialy/aj-and-the-queen>

¹⁴⁹ Mgr. Martin Fafejta, PhD. je český sociolog a vysokoškolský pedagog přednášející na Palackého Univerzitě v Olomouci, který je autorem řady odborných studií, materiálů a článků z oblasti sociologie.

nepochopitelně a nepředvídatelně, v důsledku čehož by nám okolí neporozumělo a mohlo by se námi dokonce cítit ohrožené. Zde jasně vidíme, že sexualita a sexuální identita nelze v žádném případě chápat jako čistě pudovou záležitost, ale že její nezanedbatelnou součástí utváří kultura. Sexualita je tedy v jistém smyslu kulturním fenoménem a společnost její podobu formuje, přetváří, vymezuje, omezuje a také vynucuje.¹⁵⁰

Často se odpůrci neheteronormativních menšin odkazují k přirozenosti a argumentují jí proti těmto minoritám. Tato přirozenost je ale dle Fafejta sociálně modifikovaná a nejsme jí podmiňováni.¹⁵¹

Pohlavní identita je vrozená a biologicky determinovaná anatomii, hormony, chromozomy atd. Na jejím základě vyvstává identita genderová. V návaznosti na této identitě jsou jedinci předkládány sociální a kulturní stereotypy vázané na biologické pohlaví. Jedinec se prostřednictvím jich učí hrát svou genderovou roli. Sexuální orientace naopak vychází zevnitř a stanovuje sexuální a erotické touhy, které ovlivňují, kým je jedinec přitahován. Ze sexuální orientace následně vyvstává sexuální identita, podle které se jedinec ztotožňuje se sociální skupinou stejně orientovaných osob.¹⁵²

Přestože mnozí vnímají pohlavní identitu jako něco daného a neměnného, realita je mnohem komplikovanější, protože ne každý, kdo se narodil jako muž, se cítí být mužem, a naopak ne každá žena se ztotožňuje se svým pohlavím. Pohlavní a genderová identita tedy nutně nemusí být jednotné. Pokud by zde někdo namítal, že ale takovýchto jedinců je řádově opravdu velmi málo, můžeme se ale zaměřit i na mnohem častější narušování genderových stereotypů. Chová-li se totiž jedinec v rozporu se svou genderovou rolí, jde tak proti zažitým stereotypům a nenaplňuje očekávání okolí.¹⁵³

Dle Fafejty se sexuální orientace jedinců může měnit a dokonce může postrádat onen sexuální rozměr. Za sexuální orientaci je totiž považována také asexualita. Fafejta si klade otázky po tom, do jaké míry se osoba musí vyhýbat sexuálnímu chování, aby byla označována za asexuála a dále rozvíjí teze o nesourodých identitách osob se vzácnými chromozomálními abnormalitami. Příkladem může být jedinec s chromozomy XY (jako mají muži), který ale kvůli tzv. testikulární feminizaci navenek vypadá jako žena. V takovýchto případech toho však často osoba ani nemusí být vědoma – vypadá jako

¹⁵⁰ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6, s. 9.

¹⁵¹ Ibidem, s. 10.

¹⁵² Ibidem, s. 11.

¹⁵³ Ibidem

žena, cítí se jako žena a je přitahována muži. Přestože tato žena působí jako jakákoliv jiná heterosexuální žena, není tomu tak zcela. Fafejta se zamýšlí nad tím, zda jedinec XY, který je přitahován k jiným jedincům XY, lze skutečně považovat za heterosexuála. Takovýchto nejasných případů bychom našli vícero.¹⁵⁴

5.2.1 Queer identita

V současnosti se téměř na celém světě stává společnost stále komplexnější a rozmanitější a to i v rámci způsobů definování vlastní identity. Jedinec už se tak v řadě zemí nemusí podvolovat tlaku společenských norem, které stanovují, co je považováno za normální a co nikoliv.¹⁵⁵ Fafejta hovoří i o určitém konzumním přístupu k identitě, kdy jedinci nejsou schopni přijmout či se spokojit s jednou identitou a mají touhu vyzkoušet identity jiné. Symbolicky to někteří autoři přirovnávají k supermarketu s identitami, kde není naše volba ničím omezována a my si tak můžeme i opakovaně vybírat z široké palety identit. Např. o bisexualitě říká socioložka Merl Storrová, že ono zmnožení potenciálních sexuálních partnerů lze chápat nejen jako rozšíření sexuálních práv, ale i těch konzumních. Otázkou tedy dle Storrové je, zda bisexuálům nejde tedy pouze o to, aby nebyli při „konzumaci“ sexuality omezováni pohlavím partnera. Jinými slovy či sexuology je bisexualita chápána jako neochota přiznat si svou homosexualitu.¹⁵⁶

Jaký tedy zaujmout postoj k celé této problematice? Buďto se můžeme obracet na odborníky v oborech psychologie a sexuologie a v jejich závěrech hledat oprávněnost konstituování nepochopených identit, anebo na vše nahlížet z pozice práva každého jedince na vlastní sebeidentifikaci. Pro všechny identity nezapadající do tradičního heteronormativního vzorce je tu široké označení „queer“. Tento původně pejorativní výraz, který by se dal přeložit jako „podivný“, byl zprvu užíván k označení pouze homosexuálů. LGBTQ aktivisté slovo však přijali za své a zbavili ho negativní konotace. Postupně se výraz začal používat pro označení všech identit, které nesplňovaly tradiční

¹⁵⁴ Ibidem, s. 12.

¹⁵⁵ Přesto je zde třeba upozornit na to, že stále ještě velké množství zemí vystupuje proti LGBTQ osobám a v některých z nich hrozí lidem za queer chování přísné tresty anebo dokonce trest smrti. Pro přehled LGBT práv podle zemí a bližší informace k tématu viz např:

https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_rights_by_country_or_territory

<https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>

<https://www.hrw.org/topic/lgbt-rights>

¹⁵⁶ Ibidem, s. 192-194.

očekávání. Queer označuje všechny, kteří se vymaňují z konvenčních sociálních norem majoritní společnosti a nezapadají do zavedených kategorií. V tomto smyslu se queer osoby svou odlišnou sexuální orientací, genderovou identitou anebo pohlavním ustrojením vymezují vůči zbytku společnosti a queer se tak stává politickou kategorií, která se snaží o změnu mocenských diskurzů. Diskurzů, které považují identitu za vrozenou, neměnnou a kdokoli se proti oné tradiční identitě vymezuje, zrazuje společnost a sám sebe. Queer koncepce tuto představu odmítá a hlásá, že svět není černobílý, neexistují pouze heterosexuální muži a ženy, ale je zde široký meziprostor s řadou alternativních identit.¹⁵⁷

5.2.2 Socio-kulturní charakter sexuality

Na světě bychom asi velice těžko hledali lidskou společnost, kde by nebyla sexualita omezována normami, očekáváními a kde by sexuální pud nebyl pod společenským dohledem.¹⁵⁸ Kdokoli tento řád odmítne respektovat a podřizovat se mu, je společností označen za devianta, kterého je třeba buďto potrestat, léčit, vykastrovat, vyloučit ze společnosti nebo jej v nejkrajnějších případech zcela odstranit, tedy nad ním vynést rozsudek smrti. Společnost totiž chování, které odporuje běžným normám, těžko rozumí a považuje ho za nebezpečné. Tam, kde jedinci hrozí tato rizika, není žádný prostor pro vyjádření vlastní sexuality a jedinec je nucen se v zájmu o své bezpečí chovat dle požadovaných norem a očekávání. Fafejta zdůrazňuje, že právě sociální aspekt se na sexualitě podílí mnohem větší mírou, než jakou odhadovali dřívější studie.¹⁵⁹ Gagnon se Simonsen uvádějí, že sexualita a sexuální jednání jedince má sice biologické základy, ale není jimi fixováno. Vlivy sociokulturní řadí v této oblasti k nadřazenějším nad těmi biologickými.¹⁶⁰ Americká filozofka Judith Butlerová považuje spor o to, zda je sexualita přirozená nebo kulturně utvářená, za mylný. Sama se od této otázky distancuje a zaměřuje se na téma dualismu duše a těla, kde se pozastavuje nad strachem z těla a tělesnosti obecně. Zabývá se konceptem myšlení nazvaným „somatofobie“, který hovoří o odcizení, strachu či přímo odporu k vlastní tělesnosti. Dopředu zájmu staví

¹⁵⁷ Ibidem

¹⁵⁸ Zde je míněno sexuální chování v co nejširší rovině, tedy včetně rozličných sexuálních deviací.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 16-17.

¹⁶⁰ GAGNON, John H. a William SIMON. *Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality*, s. 10-11.

duši, ke které je tělo přivázané, táhne ji dolů a mate její smysly touhou po tělesných požitcích.¹⁶¹

Mysl, která se podřizuje většinovým nebo menšinovým normám, reprodukuje ve svých tužbách a představách kulturní obrazy. Jedinci určité sexuální menšiny subkultury často utváří zároveň specifickou sexuální subkulturu sdílející představy a obrazy toho, jak by měla správná a naplňující sexualita vypadat. Znakem toho, že je některá sexualita ve společnosti marginalizována, je neexistence všeobecně ve společnosti rozšířených představ o těchto jedincích. Přesto četná variabilita sexuálního chování jasně poukazuje na socio-kulturní vlivy při jejich formování. Co je považováno za sexuálně normální a co už za deviantní nelze často přesně definovat. Jisté však je, že za jediné normální sexuální chování nemůžeme označit pouze to, které má reprodukční účel. Reprodukce je jen jednou z mnoha funkcí, které sexuální chování lidem skýtá. Nelze tedy v opozici k LGBTQ osobám prosazovat normalitu sexuální aktivity heterosexuálů jako opodstatněnou svou reprodukční funkcí, neboť ve většině případů nedochází u heterosexuálních dvojic k sexu za účelem reprodukce. Pokud by byl totiž např. sexuální akt dvou mužů označen za nenormální z důvodu reprodukční neúčelnosti, pak by byl rovněž každý sex heterosexuálů s použitím antikoncepce považován za nenormální. Jiným příkladem by mohly být iniciační obřady některých nativních národů, které uvádějí skrze (z naší perspektivy) homosexuální aktivity, které však takovýto podtext vůbec nemají a akt zde slouží čistě jako symbolický rituální nástroj.¹⁶²

Becker v souvislosti s utvářením sexuální identity v minulosti uvádí příklady z 60. let 20. století, kdy, když byl jedinec označen pomyslnou nálepkou „teplouš“, přestože homosexuálně vůbec žít nemusel, mohl přijít o práci a postupně byl z tzv. „slušné“ společnosti vyloučen. Takto vyloučený jedinec se nakonec dle Beckera začne identifikovat s onou „deviantní“ subkulturou a vytvářet si identitu na základě této skupiny.¹⁶³

Současný diskurz o sexualitě je rovněž diskurzem o morálce a společenském řádu. Jestliže se zabýváme tím, jak společnost mezi sebe přijímá jednotlivé subkultury a jiné vylučuje, bavíme se o sociálním řádu. Jak jsme si vysvětlili výše, i sexuální chování je formováno společenskými normami. Sexuální scénář lze navíc krásně využít jako

¹⁶¹ BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*, s. 28-29.

¹⁶² FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 18-20.

¹⁶³ BECKER, Howard. S. *Outsiders: Studies In The Sociology of Deviance*, s. 32.

parabolu objasňující sociální normy ve společnosti. Pokud hraje žena v určité společnosti při sexu roli pasivní a podřízenou muži, je vysoce pravděpodobné, že ženy v této společnosti nezaujmají rovnoprávné postavení. Stejně tak, pokud se o Vás uchází osoba stejného pohlaví a ve Vaší společnosti je to vnímáno jako urážka nebo ohrožení, jasně to poukazuje na to, že postavení homosexuálů není srovnatelné s heterosexuály, kteří dominují této společnosti.¹⁶⁴

5.2.3 Coming Out

Termínu „coming out“ (z ang. come out = vyjít najevo) se užívá jako metafory pro odhalení něčí skutečné sexuální orientace anebo genderové identity svému okolí. U LGBTQ osob to znamená konec tajení své odlišné sexuální nebo genderové identity skrze sdělení pravdy své rodině, blízkým, přátelům, kolegům atd. V zásadě můžeme říci, že coming out prožívají v určité fázi života všichni. Jedná se o období hledání vlastní identity, sebeuvědomění a zaujmutí místa ve společnosti.¹⁶⁵

Výraz coming out by ve své původní nezkrácené podobě „coming out of the closet“ znamenal v doslovném překladu „vyjít ven ze skříně“. Referuje však metaforicky pouze k pomyslné skříně, kde před okolím něco schováváme. Zdeněk Sloboda propojuje tuto metaforu s jinou námi známou metaforou, když s žertem píše, že tajením své orientace schováváme ve skříně „teplého kostlivce“. Homosexuální, bisexuální anebo transgender identita je zkrátka něco, k čemu se můžeme obávat přihlásit a co na nějaký čas (nebo i celý život) můžeme schovávat a tajit před okolím.¹⁶⁶

V případě LGBTQ osob může být tento proces s ohledem na omezenou liberálnost prostředí velmi bolestný a citově napjatý. Často v nás nejbližší okolí vidí někoho jiného, než jací skutečně jsme. Konfrontace těchto osob s pravdou může narážet na neochotu tuto „novou“ skutečnost přijmout. I přes obrovský pokrok v přístupu k homosexualitě, bisexualitě a transgender identitě, se některé osoby, společnosti a státy staví proti uznání této odlišnosti s odporem, předsudky či posměchem. Obzvláště v takovýchto společenstvích čelí jedinec, který se přiznává ke své odlišné sexualitě či genderové identitě, nejen kritiky ostatních, ale zpravidla i té vnitřní. Proto se ke coming

¹⁶⁴ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 46.

¹⁶⁵ VANĚČKOVÁ, Martina. *Gayové a lesbičky*. In: BURIÁNEK, Jan (ed.). *Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*, s. 494.

¹⁶⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, s. 72.

outu někdy lidé odhodlávají i několik let, případně se nepřiznají nikdy. Takovýto člověk se může potýkat s vážnými psychickými problémy, neboť je nucen se dlouhodobě přetvářet, lhát, sám sebe považuje za zklamání, vyčítá si své pocity a touhy, nemá důvěru v sebe ani okolí a cítí se osamělý. Když je těmto pocitům jedinec vystaven po delší dobu anebo je coming out (ať už plánovaný nebo neplánovaný) negativně odmítnut, může to jedince ovlivnit natolik, že spáchá sebevraždu, což je také bohužel v mnoha případech doloženo. V opačném případě, smíří-li se daný jedinec se svou odlišností, čeká ho někdy náročné uspořádávání vztahů s okolím, konfrontace s diskriminací, homofobií či transfobií. Nakonec to však (v lepších případech) umožní LGBTQ lidem žít autentičtěji a rozvíjet opravdovější vztahy s ostatními.¹⁶⁷ Coming out tak umožňuje člověku rozvíjet se jako celek, usnadňuje mu rozvíjet pozitivní obraz sebe samého. Takový jedinec je konečně schopný sdílet s ostatními, kým je a jak se cítí. Už se nemusí skrývat nebo lhát o své identitě. Coming out osvobodí člověka od strachu, že bude prozrazen a pomůže mu vyhnout se dvojímu životu, který může být extrémně stresující a demoralizující. Navíc coming out usnadňuje navázání kontaktu s ostatními queer lidmi, což jedinci poskytne pocit společenství.¹⁶⁸

Výraz coming out v češtině zdomácněl a kromě spojení „provést coming out“ se užívá výrazů „vyoutovat se“ anebo „být out“. Výraz je spojen s přijetím vlastní sexuální nebo genderové odlišnosti, s připraveností přihlásit se ke své jedinečnosti, se sebeidentifikací a s hrdostí na svou identitu.¹⁶⁹

Přestože jsme však přejali některé výrazy z angličtiny, v češtině je obecně problémem o odlišné sexualitě a genderové identitě hovořit. Většina výrazů, které se užívají pro označení homosexuála jsou pejorativního charakteru a tak nacházíme problém už na rovině jazykové a symbolické. Sloboda uvádí, že prakticky neexistují žádná pozitivní označení a kvůli řazení homosexuality v minulosti mezi deviace se tak i k neutrálním výrazům často u některých lidí pojí negativní konotace.¹⁷⁰

Při coming outu hrají roli aspekty celospolečenské a individuální. Jestliže mezi společenské řadíme normy a představy společnosti a struktury, které dohlíží či nabádají

¹⁶⁷ VANĚČKOVÁ, Martina. *Gayové a lesbičky*. In: BURIÁNEK, Jan (ed.). *Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*, s. 494.

¹⁶⁸ LGBT Source Center. *Coming Out*. In: UCCS: University of Colorado [online]. Colorado Springs, nedatováno [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://lgbtresourcecenter.uccs.edu/resources/coming-out>

¹⁶⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, s. 72.

¹⁷⁰ *Ibidem*, s. 73.

k normativnímu chování členů společnosti, na individuální rovině to jsou rodinné a sociální prostředí jedince, existence kategorií a jazykových prostředků pro sebeidentifikaci, ale i příklady lidí v obdobné situaci, s obdobnou odlišností, které mohou poskytnout vzory pro jednání. Přestože coming out podstatnou měrou ovlivňují tyto vnější vlivy, ještě výrazněji na jedince působí vnitřní vlivy jako pociťovaná míra odlišnosti a psychická síla či sebevědomí, s kterou se jedinec postaví za svou identitu.¹⁷¹ Sloboda v kapitole o coming outu přehledně a poměrně obsírně popisuje jednotlivé vnitřní a vnější vlivy, které působí na jedince, který se vyrovnává se svou orientací či genderovou identitou a odhodlává se vyjít s pravdou ven.

Coming out ale není jen záležitostí neheterosexuálních a trans lidí. Méně známou problematikou je tzv. sekundární coming out rodičů či jiných blízkých osob. I oni totiž potřebují při konfrontaci s pravdou o odlišné sexualitě či gender identitě jejich blízkého čas na vstřebání této někdy šokující informace. Obzvláště v situaci, kdy se jedná o coming out dítěte, ať už syna či dcery, jsou rodiče nuceni přetvořit své představy o budoucnosti svého dítěte, které byly založené na předpokladu o jeho či její heterosexuality.¹⁷²

Britská profesorka sociologie Diane Richardsonová řadí mezi práva založená na identitě právo na sexuální sebeurčení a sebevyjádření. Každý by podle ní měl mít právo zvolit si svou sexuální identitu, prezentovat ji, obhajovat a především se k ní bez strachu z následků veřejně přiznat. Richardsonová rovněž upozorňuje, že je nutné nepředjímat sexualitu a pomyslně tak jedince kategorizovat. Na jedince nesmí být vyvíjen nátlak k výběru ze stanovených kategorií, ale svoji identitu má právo si individuálně vybrat. Sociální tlak by tedy neměl ovlivňovat volbu a vnutit jedinci některou z předdefinovaných sexuálních identit.¹⁷³

Právo na sebeurčení však nejde vždy a všude ruku v ruce s právem na sebevyjádření. Přestože řada států právo na sexuální sebeurčení svým občanům přiznává, neplyne z ní bohužel automaticky široká společenská změna směrem k větší toleranci. A tak, ač se legislativa některých zemí může jevit sebetolerantněji, je to společnost, která funguje dle určitých norem a představ. Nic sice nebrání jedinci v coming outu, ale zároveň to reálně neznamená, že bude tento akt odhalení pravdy všemi přijat a nekritizován. Tato dvojakost platí např. i v armádách některých zemí, které nesmí

¹⁷¹ Ibidem, s. 74.

¹⁷² Ibidem, s. 81.

¹⁷³ RICHARDSON, Diane. *Constructing sexual citizenship: theorizing sexual rights*. In: *Critical Social Policy* [online], s. 105-135

vyločit ze služby homosexuálně orientované osoby, ale na druhou stranu je mohou vyřadit pro homosexuální chování nebo i pouhé slovní vyjádření své orientace. V USA se tento koncept vžil pod vyjádřením „Don't ask, don't tell!“, které znamenalo, že se na sexuální identitu nebudou ptát a vojín o ní nesmí mluvit. Podobnou praxi zavedlo Rusko v oblasti školství v roce 2013, kde byl přijat zákon zakazující propagaci nekonvenčních (myšleno neheterosexuálních) vztahů směrem k nezletilým a zákaz snah o jejich postavení na roveň se vztahy tradičními. Vzdělávací instituce tedy svým žákům představují pouze jeden model možného sexuálního vztahu a to ten heterosexuální. Vyučující, který by toto nařízení neuposlechl anebo byl dokonce označen za queer osobu, okamžitě přijde o své zaměstnání. Jelikož by tedy jakákoliv byť sebemenší zmínka o homosexualitě nebo jakékoliv její vyjádření na veřejnosti vedlo ke stíhání za propagaci netradičních vztahů, je otázka coming outu v Rusku zcela nepřípustná. Avšak ani v jiných demokratičtějších zemích (např. střední Evropy) není pozice queer osob ve školství jednoduchá. LGBTQ učitelé jsou sice zpravidla tolerováni, ale nesmí zpravidla o své sexualitě veřejně promlouvat. Dochází tak ke zneviditelnování homosexuality, která je pořád vnímána jako něco soukromého, co by si měl člověk nechat pro sebe.

Tlak společnosti na zastírání homosexuální identity je ale všudypřítomný. Když se dva muži na veřejnosti letmo políbí anebo jinak běžným způsobem projeví náklonost, je možné, že budou někým pokáráni za nepřístojné či nevhodné chování anebo si přinejmenším vyslouží ostrý odsuzovačný pohled. I to je však forma omezování práv, kde si oproti heterosexuálům nemohou gay a lesbické páry dovolit projevit totéž.¹⁷⁴ Páry tak mohou na veřejnosti vystupovat jako blízcí přátelé, aby tak na sebe zbytečně neupozorňovali a „neprovokovali“ heterosexuální většinu. Tak se ale mnozí na veřejnosti téměř nesetkají s LGBTQ osobami a mohou nabýt dojmu, že sexuální minority jsou zanedbatelně malé. Pozornost pak upoutávají pouze takoví jedinci, kteří si buďto na své queer identitě založili image nebo jsou zkrátka svou odlišností natolik výrazní, že o jejich neheteronormativní orientaci či genderu není takřka pochyb. Obraz LGBTQ osob v představách většinové společnosti je tak utvářen na základě empirické zkušenosti s těmito jedinci, čímž je často podpořen stereotyp a přesvědčení o výrazné jinakosti queer osob oproti heterosexuálům.

Abychom porozuměli i kořenům problému, nahlédneme pro možnost srovnání do 50. a 60. let minulého století, kdy byla situace podstatně jiná než dnes. V USA sice

¹⁷⁴ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 123-124.

existovaly gay bary, ale byly to spíše zastrčená místa, kde se mohli homosexuální muži skrýt před veřejností. Gay komunita na sebe tehdy především nechtěla upoutávat zbytečnou pozornost a dle průzkumů socioložky Dany Rosenfeldové homosexuálové dokonce akceptovali nadřazené postavení heterosexuálů i to, že, pokud nechtějí být ze společnosti vyloučeni, musí na veřejnosti vystupovat heterosexuálně. Strach z odhalení byl natolik silný, že se mnozí gayové snažili chovat co možná nejstereotypněji jako heterosexuální muži. Nešlo o to, že by si svou orientací nebyli jisti, ale svou homosexuální identitu raději drželi v utajení. Jelikož na homosexuály dohlížely vládní subjekty jako např. FBI nebo i americký poštovní úřad, které evidovaly odhalené homosexuály i třeba jen na základě zasílané pošty s homosexuální tematikou, byl jakýkoli aktivismus nebezpečný. Samotný coming out byl pak vnímán jako zcela iracionální. Homosexuální muži tak kolikrát žili celý život v přetvářce před kolegy v práci i vlastní rodinou včetně manželky a dětí. Až po Stonewallských nepokojích v roce 1969 začala vznikat kolektivní homosexuální identita požadující práva, respekt a uznání.¹⁷⁵

Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Abychom analyzovali zobrazení problému sexuální a genderové identity a coming outu v seriálech od roku 2000 až dodnes co nejkompaktněji, vybereme takové příklady seriálů, které nás provedou postupnými změnami v zobrazení queer identity.

Na přelomu 21. století se jako jeden z prvních seriálů těšících se vysoké sledovanosti a řešících mj. i problematiku identity objevil na televizních obrazovkách seriál *Buffy, přemožitelka upírů* (*Buffy, the Vampire Slayer*, 1997–2003, USA). Producent seriálu Joss Whedon problematiku queer identity postupně do seriálu zapracovával ve stále větší míře. Na konci 2. série (22. díl: *Proměna / Becoming*) vidíme v seriálu jistou paralelu ke coming outu, když je Buffy okolnostmi donucena říci své matce o své utajované identitě. Buffy se zde sice nepřiznává k odlišné sexualitě či genderové identitě, ale způsob, jakým její matka na informaci reaguje a jakým se Buffy v reakci na to ospravedlňuje, se velmi podobá coming outu. Navíc při vytržení scény z kontextu je patrné, že se Joss Whedon buď záměrně snažil toto připodobnění navodit anebo se podobnou situací minimálně inspiroval. Joyce (matka Buffy) v této emotivní scéně použije fráze jako: „*Jsi si jistá, že jsi (přemožitelka)?*“, „*Zkoušela jsi jí nebýt?*“,

¹⁷⁵ ROSENFELD, Dana. *Heteronormativity and Homonormativity as Practical and Moral Resources: The Case of Lesbian and Gay Elders*. In: *Gender and Society*, s. 617-638.

„Je to proto, že tvůj otec ti nebyl silným otcovským vzorem?“, *„Já to zkrátka nehodlám akceptovat.“*, *Tohle je šílené, potřebuješ pomoc.*“ Buffy na to dotčeně reaguje: *„Myslíš, že jsem si zrovna tohle vybrala? Máš vůbec představu, jak jsem osamělá a ohrožená?“* Buffy je nakonec svou matkou v podstatě vyhozena z domu. Pokud bychom ale upustili od queer čtení a zaměřili se na vyloženě queer tematiku obsaženou v seriálu, najdeme ji v pokračujících dílech, kde hraje v této problematice ústřední postavu Buffy kamarádka Willow a později také Tara. Willow postupně objevuje své city k Taře a přes prvotní sebezapírání nakonec v 19. epizodě 4. série Taře vyjádří lásku. V epizodě se Willow také přiznává svým přátelům ke své nově objevené sexualitě. Ti jsou sice nejprve zaskočení, ale posléze informaci přijmou a na jejich přátelském vztahu to nic nezmění. Obecně dějová linka vztahu Willow a Tary je jednou z nejlépe zpracovaných zobrazení romantického vztahu dvou žen. V 6. epizodě 5. série se poté také objevuje v Buffy metafora tzv. konverzní terapie homosexuality. Do Sunnydale přijede Tary konzervativní rodina, která se jí pomocí lživé výhrůžky, že se z ní jinak stane démon, snaží odvést pryč, aby jí „vyléčila“ a napravila.

Mezi roky 2009–2015 se nejvýznačněji na otázky sexuality a genderu zaměřoval seriál *Glee*, který se neohroženě a bez jakýchkoli tabu pustil do rozličných queer témat. Zaměříme-li se nejprve čistě na homosexualitu, najdeme v *Glee* hned několik gay a lesbických postav. Producenti seriálu nám zde nabízejí širokou paletu různých typů homosexuálů od zženštilého camp gaye Kurta, přes nepřiznaného macho gaye Karofskyho až po mužného postmoderního „hetero-gaye“ Spencera. Gay postav je zde celá řada a tak seriál může divákům ukázat možné rozličné životní scénáře gayů, kteří řeší každý svou identitu a coming out individuálně. *Glee* tak predestinuje, že nelze nahlížet na homosexuály jedním stereotypním pohledem a že gay identita znamená subjektivně pro každého něco trochu jiného. U *Glee* můžeme ocenit i příběhové linky leseb, kterým je zde oproti jiným seriálům věnován dosti velký prostor a nejsou tak producenty opomíjeny, jak tomu někdy ve srovnání s gayi bývá. Nejdůležitějšími lesbickými hrdinkami seriálu jsou Santana a Brittany, které svou sexualitu a romantický vztah po delší dobu skrývají a je pro ně velmi těžké přijmout svou sexualitu. Situace a coming out je pak citově vypjatější v případě Santany, která si svou odlišnost nechce v žádném případě připustit a opakovaně ji odmítá. Navíc je Santana etnický hispánka, a tak není ani pozdější přiznání své sexuality rodinou přijato. *Glee* divákům nepřinesl ale jen nové zpracování homosexuální identity se všemi problematickými aspekty života gayů a leseb,

ale zaměřil se i na zviditelnění transgender identity. Výraznými postavami, na kterých je problematika ilustrována jsou fotbalová trenérka Shannon Beiste a student Wade Adams, který si přezdívá "Unique". K přidání transgender postav do seriálu došlo ve třetí sérii, kde byla představena ona postava Unique. Ta se zpočátku objevila jen v malé roli, ale během následujících dvou sérií se stala jednou z hlavních aktérů. Z původně nejistého a šikanovaného Wadea se postupně stala sebevědomá a hrdá trans dívka, která si byla jistá svou identitou ženy. Unique čelí v seriálu diskriminaci, slovní i fyzické šikaně a to nejen ze strany studentů, ale i ze strany trenérky a později i ředitelky školy Sue Silvester, která si nikdy nenechá ujít příležitost nadhodit transmisogystický vtíp na její účet. Když se Sue nakonec podaří Unique ze školy neustálou diskriminací vyštvať, objeví se záhy v seriálu nová transgender postava. Fotbalová trenérka Shannon Beiste (později Sheldon Beiste) se začíná identifikovat jako muž a postupně přechází z ženské role do mužské. I on je středem výsměchu a urážek hlavně ze strany Sue. U postavy však došlo k obratu, který lze považovat za zásah producentů do příběhu postavy. Shannon totiž do té doby sehrávala v seriálu roli mužnější a drsnější ženy, která reprezentovala myšlenku, že žena nemusí být feminní a splňovat genderové stereotypy jako dlouhé vlasy, „ženské zájmy“, pasivnější vystupování. Přestože Shannon vzhledově postavou připomínala spíše muže, trénovala americký fotbal a měla dominantnější hrubší vystupování, identifikovala se jako žena a jako žena chtěla být také okolím vnímána. Původní záměr postavy nabourávající genderové stereotypy a tlaky veřejnosti na vzhled a vystupování žen, se tak rozplynul, když se ze Shannon rozhodli tvůrci seriálu udělat trans-muže.

Obr. 9: Shannon a později Sheldon ze seriálu *Glee*¹⁷⁶

Podíváme-li se ovšem na seriály z posledních 3 let (2019–2021), všimáme si vytrácení původních již (minimálně na západní scéně) vyčerpaných témat. Homosexualita sice není všude ještě zcela zrovnoprávněna s heterosexuální, určitě ne na rovině symbolické, ale západní seriálová tvorba už nám představuje queer postavy natolik často, že se nad jejich identitou už téměř ani nepozastavujeme. Až na výjimky, které se snaží řešit specifičtější a přehlížené queer problémy, se seriálové narativy už netočí okolo těchto témat. Tím ale neříkáme, že odlišné sexuální či genderové identity neovlivňují příběhové linky těchto postav. Příkladem může být americký seriál *Politik* (*The Politician*, 2019–2020), který přestože je jeho ústřední postavou bisexuál a velké množství ostatních postav nezapadá do tradičního heteronormativního vzorce, se prakticky nezaobírá queer problémy anebo je jako queer nevnímá. Sexualita a gender postav zkrátka není něčím, co by postavy primárně definovalo. Pojetí se tak dostává do roviny, ve které nemá smysl bezpředmětně klást důraz na sexualitu či gender jedince, protože to v zásadě nikdo nepovažuje za důležité. Stejně tak v seriálu nenacházíme žádná stereotypní zobrazení, která jsme nalézali často v sitkomech. Seriál budí dojem, že už jsou boje za zrovnoprávnění queer identit vybojované a již se těmito otázkami netřeba dále zabývat. Hlavní postava Payton Hobart se dokonce v seriálu nikde vyloženě nepřiznává ke své bisexuální identitě, přestože jasně vidíme, že se zamiluje do spolužáka Rivera Barleyho a později má dlouhodobě přítelkyni. Nikdo v seriálu se nad tím však nepozastavuje, ani to nekomentuje. Jediná věc na poli sexuality, která zde zaujímá

¹⁷⁶ FOX. *Glee's' Dot-Marie Jones Teases Finn Tribute, Talks Sheldon's Sex Change: 'I Was Blown Away*. Yahoo [online]. 6.3.2015 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: shorturl.at/gjINV

význačnější místo, je koncept polyamorie, kdy jsou zde vyobrazeny dvě skupiny o třech členech, kteří spolu chodí. Payton Hobart tak jeden čas žije s dvěma ženami a postava jeho politické sokyně Dede Standish žije dlouhodobě s dvěma muži. Zejména v druhém ze zmíněných příkladů je zřetelně vyjádřeno, že se všichni tři navzájem hluboce milují, a tak se v jednom z dílů nakonec Dede rozhodne už dále nic netajit a k tomuto netradičnímu konceptu vztahu se veřejně přiznat. I to tedy můžeme označit za formu coming outu.

Potýkání se se skrýváním své homosexuality vidíme také např. ve španělském seriálu *Elite* (2018–neukončeno) především u postavy Omara, jehož příběh se v 1. a 2. sérii točí kolem utajení jeho identity a vztahu s klukem před jeho muslimským autoritářským otcem. Ten ho chce navíc co nejdříve dle muslimských tradic oženit v rámci domluveného sňatku. Aby se tedy Omar doma vyhnul konfliktům, snaží se ze všech sil zakrýt svou sexualitu. S přítelem Anderem, který před svým okolím rovněž tají svou homosexualitu, se schází tajně. Když Anderovi rodiče zjistí o svém synovi pravdu, jsou sice překvapeni, ale vyjádří mu lásku a podporu. Ander je po tomto neplánovaném coming outu unavený z utajování vztahu a snaží se Omara přesvědčit, aby svým rodičům a především otci řekl pravdu. Ten se ale přísného otce bojí a odmítá coming out provést.

S velmi negativní reakcí rodičů na sexualitu potomka se setkáváme hned na začátku v prvním díle seriálu *Pose* (2018–2021) u postavy Damona. Když se jeho rodiče nedopatřením dozví o jeho homosexualitě, vyhodí ho otec násilím z domu. Od té doby žije Damon na ulici, než ho najde Blanca, která mu nabídne bydlení u sebe. Celkově je v seriálu *Pose* velké množství obdobných momentů u vícero postav. Stan, který je ženatý a má malou dcerku, si není jistý svojí orientací a za zády své ženy má souběžně vztah s Angel, která sice vypadá jako nádherná žena, ale bývala a fyziologicky stále je mužem. Seriál velmi otevřeně představuje bigotnost, netoleranci a diskriminaci vůči LGBTQ osobám na začátku 90. let v New Yorku.

Neúspěšnou sebevraždou vyústí situace již dříve zmíněného Davida Karofsky ze seriálu *Glee*, který odmítá přijmout svou homosexualitu a vybíjí si zlost šikanováním rovněž homosexuálního Kurta. Vnitřní rozpor mezi vlastním silně negativním postojem vůči homosexualitě a svou vyjevující se sexualitou je pro něj neúnosný a v epizodě „On My Way“ (3.s., 14.ep.) se pokusí o sebevraždu oběšením.

Obr. 10: David Karofsky ze seriálu Glee po pokusu o oběšení¹⁷⁷

Česká produkce se do problematiky sexuální a genderové identity v seriálové tvorbě příliš nepouští. Nelze o české kinematografii v žádném případě říci, že by se tou tematikou nezabývala, ale věnuje jí spíše prostor ve filmech zaměřených vyloženě na konkrétní queer téma. Přesto jsme v posledních letech zaznamenali minimálně dva případy reprezentace LGBTQ postav v českých seriálech. Jeden se odehrál v od roku 2005 běžícím seriálu „Ulice“, který se řadí svou formou mezi tzv. „mýdlové opery“. Ulice uvedla v roce 2011 svůj první homosexuální pár. Postava Jiřího Kreuzera (Otakar Bousek) představila v seriálu své rodině a přátelům partnera Martina Havránka (Filip Blažek), čímž souběžně provedl svůj coming out. Zatímco některé postavy Martinovu homosexualitu přijali bez větších problémů, postava postarší paní Bláhové je z informace velmi zaskočena a poté, co jí na rozloučenou Martinův partner podá ruku, si ji po jeho odchodu s odporem utře.

Dalším českým seriálem, který představil queer postavu, byl v roce 2019 MOST!. Herečka Erika Stárková zde ztvárnila postavu Dáši, která bývala mužem Pavlem. Coming out hrdinky proběhne hned v prvním z osmi dílů seriálu. Dáša si pozve svého bratra Luděk do pořadu Pošta pro tebe, aby s ním mohla po letech znovu navázat vztah. Luděk zděšený novým vzhledem svého bratra jej počastuje množstvím nadávek a dokonce jí v přímém přenosu pořadu Pošta pro tebe zmlátí. Jelikož má ale Luděk finanční

¹⁷⁷ FOX. *Controversial: Dave Karofsky (played by Max Adler) is seen attempting to take his own life after being outed as gay on last night's episode of Glee*. Mail Online [online]. 23.2.2012 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2105164/Glees-controversial-episode-Football-jock-Dave-Karofsky-attempts-suicide-outed-gay.html>

problémy a musí najít způsob, jak vrátit dlužené peníze, nakonec dovolí Dáše, aby mu pomohla a společně se účastní závodu aut v Mostě, který vyhrají. Dáša se pak přes Luďkův nesouhlas nastěhuje k němu do domu po rodičích. Návrat Dáši do rodného města následně ovlivní životy všech hlavních postav, jejichž dějové linky sledujeme. V seriálu spatřujeme těžkost maloměsta, které neví, jak se s transgender ženou Dášou, kterou znali jako Pavla, vypořádat. Přesto seriál získal převážně velmi dobré ohlasy ze strany queer anebo transgender spolků a organizací, které seriálu vyjádřily vděčnost za vyzdvihnutí problematiky transgenderu a dokonce prohlásily, že postava transsexuálky Dáši způsobila mnohem větší osvětu než jakékoliv jiné vydávané propagační materiály anebo odborné články.¹⁷⁸ Objevila se ovšem i kritika zaměřená jednak na výběr herečky, která není transsexuální ženou a navíc její krása působí dle některých kritiků spíše jako potěcha mužskému oku. Přestože původní plán obsadit do role transsexuální herečku nevyšel, režisér Jan Prušinovský nechal Dášu předabovat českým hercem a dabérem Janem Cinou, který tak postavě propůjčil mužnější hlas a podpořil uvěřitelnost postavy, která bývala mužem. Ačkoli se názory na způsob ztvárnění transsexuální hrdinky různí, Most! vyvolal potřebné diskuze a měl nevyvratitelný dopad na zpřítomnění tématu transsexuální identity.

¹⁷⁸ Ohlasy na seriál jsou zmíněny např. v rozhovoru DVTV s představitelkou Dáši Erikou Stárkovou: SMETANA, Emma. Dáša je víc žena než já, víc si to užívá. Prsa jsem měla z ponožek, říká Stárková. [řízený rozhovor] Aktuálně.cz [online]. DVTV, 15. 2. 2019 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/starkova-dasa-je-naprosta-zena-dava-transsexualum-odvahu-prs/r~40c244ba306511e99d3cac1f6b220ee8/>

Obr. 11: Dáša ze seriálu *MOST!*¹⁷⁹

Jak již spatřujeme ve tvorbě a tendencích zejména amerických producentů, tématu transsexuality se v posledních letech konečně dostává více pozornosti. Jedná se o podobný scénář, jakému jsme byli svědky na konci minulého století, kdy se do televizních pořadů a filmů postupně ve stále větší míře dostávaly homosexuální postavy, které už nepředstavovaly problém, nýbrž začaly být nahlíženy jako součást společnosti. Podobnými kroky si budou muset projít i transsexuální postavy na obrazovkách, které napomohou divákům v pochopení trans identity a postupně pozvolna promění vnímání trans osob ve společnosti.

5.3 Uzavření partnerského svazku – manželství vs registrované partnerství

Přestože si spousta lidí myslí, že jediným rozdílem mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím je v názvu těchto institucí, existuje ve skutečnosti mezi nimi řada rozdílů a to jak symbolických, tak praktických. Elementární problém tkví už v samotné existenci dvou kategorií. Zbytečná kategorizace vede pouze k tomu, že dává vynáté skupině najevo, že nepatří ke zbytku společnosti. Iniciativa Jsme Fér se argumentuje tím, že láska je pouze jedna a jeden by proto měl být i typ svazku, který spolu lidé uzavírají. Kromě odlišného označení se v symbolické rovině potýkáme s tím, že zatímco manželství je vnímáno jako základní kámen rodinného práva,

¹⁷⁹ Česká televize. *Most!: Kdo bude mít postelovou scénu s Pavlem/Dášou?* Fandíme seriálům [online]. 23.1.2019 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://www.fandimeserialum.cz/clanek/16689-most-kdo-bude-mit-postelovou-scenu-s-pavlem-dasou>

registrované partnerství je jen administrativním úkonem, ke kterému se neváže žádná společenská úcta či uznání. Dalším podstatným rozdílem je omezenost úřadů uzavírající svazky. Zatímco snoubenci se mohou vzít na téměř jakékoli matrice, stejnopohlavní páry mohou uzavřít registrované partnerství jen na 14 určených úřadech. K uzavření partnerství navíc nejsou zapotřebí svědci jako při uzavírání manželství, což celý proces rovněž staví do podřadné role a ubírá mu tak na vážnosti. Prohlášení navíc partneri nečiní před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva, jak je tomu při uzavírání manželství, ale pouze před matrikářem. Manželstvím také heterosexuální páry získávají příbuzné, například švagry a švagrové. U registrovaného partnerství zákon tyto vztahy neuznává. Partneri nemají nárok ani na dvoudenní pracovní volno, na které mají jinak dle zákoníku práce novomanželé právo. Rovněž automaticky nevzniká společné jmění (manželů), ale pouze podílové spoluvlastnictví, které nikterak neupravuje vypořádání majetku v případě rozpadu vztahu. Registrovaní partneri si tak ke všemožným záležitostem musí udělovat plnou moc. Snoubenci si při uzavření sňatku mohou také určit, jaké společné příjmení budou používat. Ani toto registrované partnerství nenabízí a o změnu jména je nutné si po registraci dodatečně zažádat, což se ne vždy setkává s ochotou pracovníků úřadů (o tom podrobněji dále v textu). V případě úmrtí partnera nemá jeho registrovaný partner nárok na vdovský či vdovecký důchod. Při dědění může na manžela/manželku připadnout větší podíl než na registrovaného partnera.¹⁸⁰

Kvůli nerovným podmínkám musí registrovaní partneri často komplikovaně řešit situace, které manželé řešit buďto vůbec nemusí anebo jde v jejich případě problém jednoduše vyřešit. Nerovné podmínky si můžeme nejlépe poukázat na konkrétním příkladu problému, kterým byl případ vyřízení rezidentské parkovací karty v Praze 1, kde si partneri Matouš a Robert G. chtěli zaparkovat svůj vůz před domem stejně jako jejich sousedé. V žádosti o parkovací kartu však narazili, jelikož ani zde neplatí stejná práva jako pro manžele. Jelikož registrovaní partneri nemají právo na společné jmění a Robert, který je vlastníkem vozidla, má navíc z osobních důvodů trvalý pobyt ponechaný v Brně, neuplatňují se zde rovná pravidla pro udělení parkovací karty. Vzhledem k výši ceny alternativního parkování v Praze 1 museli partneri ponechat vůz v Brně. Jelikož má Robert automobil vedený v rámci svého podnikání, nelze situaci řešit ani přepisem vozu na partnera. Jejich žádost byla tedy zamítnuta pouze z důvodu

¹⁸⁰ INICIATIVA JSME FÉR. Rozdíly mezi manželstvím a registrací. In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

nerovných podmínek mezi oběma svazky.¹⁸¹ Často to jsou tedy právě zcela běžné situace a všední procesy, ze kterých se z důvodu nerovnosti stávají noční můry registrovaných partnerů.

V mnoha případech také vyřešení situace záleží na osobním postoji a přístupu jednotlivých osob na úřadech k LGBTQ osobám. Kvůli nesouhlasnému osobnímu názoru se tak leckdy LGBTQ páry marně dovolávají i těch omezených práv, které jim současný zákoník umožňuje. Iniciativa Jsme Fér uvádí na svých stránkách výpověď gay páru, který čelil diskriminaci ze strany úřadů kvůli žádosti o registrované partnerství. Partneri, s nimiž byl pořízen rozhovor, hovoří o neaktivním chování a neinformovanosti úřednic na konkrétních matričních úřadech (Most, Litvínov), kde jim nejen odmítli vyhovět se zdůvodněním, že mají na starosti důležitější záležitosti, ale dokonce se jim snažili celý akt vymluvit. Nedůstojnost svazku v podobě registrovaného partnerství se tedy zrcadlí i v přístupu úřadů či jiných institucí. Partneri se nakonec museli obrátit na jiné územní pracoviště, kde jim oproti původně osloveným bez větších komplikací vyhověli. I když se jim nakonec partnerství uzavřít podařilo, narazili na další problém v souvislosti s odmítnutím žádosti o změnu příjmení. Chtěli si totiž každý přidat ke svému jménu partnerovo příjmení. Teprve až po odvolání se za pomoci advokátní kanceláře vyhověl pouze jeden z úřadů, zatímco druhý žádost druhého partnera i podruhé zamítl. Oba partneri byli absurditou situace právem rozhořčeni., neboť předpokládali, že zákon by měl platit všude a pro všechny stejně. Jelikož se partneri opět znovu odvolali a podali žalobu, stal se z jinak rychlého drobného úřednickému úkonu problém, který zaměstná hned několik lidí, zvýší náklady a partneri si na výsledek soudního jednání počkají dva roky nebo i déle.¹⁸²

Nejaktivnější a nejvlivnější organizací působící v České republice a proaktivně řešící problematiku nerovných práv heterosexuálních a homosexuálních svazků je již dříve zmíněná Iniciativa Jsme fér. Hlavním cílem této neziskové organizace je úplné zrovnoprávnění LGBTQ lidí v České republice. Ačkoli iniciativa funguje od roku 2017 a má za sebou řadu zdařilých kampaní a projektů, prosadit uzákonění manželství pro všechny se jí prozatím nepodařilo. Institut registrovaného partnerství existuje v České

¹⁸¹ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. *Registrují se auta, ale ne ty naše. Registrované páry parkovací kartu nedostanou, manželé ano.* In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 8.3.2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/pribeh_auta

¹⁸² RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. *Registrace na Ústecku? Noční můra! Úřednice se vám pokusí žádost rozmluvit, společné příjmení zamítne* In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 3.3.2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/registrace_na_ustecku

republiky od roku 2006 a Iniciativa Jsme Fér věří, že je na čase udělat další krok, kterým je právě ono umožnění manželství i homosexuálním párům. V posledních zhruba 10 letech přibýlo ve světě množství zemí, které umožnily i neheterosexuálním párům uzavírat manželství se všemi právy a povinnostmi. Manželství pro všechny je v současnosti uzákoněné ve 29 zemích na 5 kontinentech.¹⁸³ Jako důvody pro uzákonění manželství pro všechny uvádí Iniciativa Jsme Fér: „Společnost tím vysílá vzkaz lesbám a gayům, že jejich vztahy si zaslouží stejný respekt a ochranu, manželství s sebou přináší stabilitu a ochranu pro děti, které vychovávají dvě matky nebo dva otcové a vyřeší to mnoho praktických problémů pro lesbické a gay páry. Nikomu to neublíží a milionům lidí v České republice to pomůže. A česká společnost je na to již dlouho připravena.“^{184, 185}

V reakci na snahu o zrovnoprávnění manželství pro všechny se zformovaly i opoziční organizace, které často útočily na agendu Iniciative Jsme fér a v zásadě se snažily prosadit ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy, aby tak zamezily jakýmkoliv snahám o změnu tohoto institutu. Jedním z největších oponentů je Aliance pro rodinu (ALIPRO), která usiluje o podporu tradičního manželství a rodiny. Své cíle, návrhy a postoje předkládá médiím, novinářům, politikům a veřejnosti. Aliance se snaží dosáhnout celospolečenské a legislativní podpory rodiny založené na manželství muže a ženy. Ta podle nich tvoří základní buňku společnosti a závisí na ní všeobecné dobro, prosperita a budoucnost společnosti. V souvislosti s tím bojují za manželství jakožto jedinečného institutu muže a ženy a snaží se (dle jejich vyjádření) zabránit „oslabování postavení manželství“ zaváděním alternativních právních institutů, které se pokoušejí manželství připodobnit. Dále poskytují mladým lidem informace o výjimečnosti, přínosech a smyslu manželství a rodiny na něm založené. Rovněž se organizace snaží docílit toho, aby bylo za všech okolností upřednostňována výchova dítěte v rodině s matkou a otcem. To samé aby platilo i v případě adopčních řízení a nedávala se tak možnost adopce lidem, kteří nesplňují tato kritéria. V neposlední řadě jim jde obecně

¹⁸³ INICIATIVA JSME FÉR. *Proč je manželství pro všechny správné a důležité*. [brožura] [online]. 2020 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568910/Brozura_Proc_je_manzelstvi_pro_vsechny_dulezite_2020.pdf?1613568910, s. 2

¹⁸⁴ *Ibidem*, s. 3

¹⁸⁵ Jelikož nemá tato diplomová práce za cíl popsat jednotlivé argumenty vyčerpávajícím způsobem, je pro případně zájemce doporučeno navštívit přímo oficiální webové stránky Iniciativy Jsme fér (www.jsmefer.cz), kde je možné si stáhnout přehlednou brožuru s veškerými podstatnými informacemi.

o ukončení státní podpory ideologií, které znevažují roli rodiny a popírají její přirozenou jedinečnost založenou na vztahu muže a ženy.¹⁸⁶

O ústavní uzákonění manželství jako svazku muže a ženy se ale aktivně snaží i skupina poslanců a poslankyň, které vede Marek Výborný z KDU-ČSL za podpory Marka Bendy z ODS i Aleše Juchelky, moderátora, poslance za ANO a vyznavatele evangelické církve bratrské.¹⁸⁷

Pokud by se podařilo pozměnit ústavu, manželství pro gaye a lesby by tím pádem již nebylo možné. Aby toho Aliance pro rodinu dosáhla, velmi usilovně shromažďuje podpisy pod svou petici na podporu návrhu. Ten posvětili mj. i čeští biskupové. Někteří faráři dokonce pobízeli k podpisu petice při bohoslužbách v kostelech.¹⁸⁸

Martin Šimečka, slovenský novinář týdeníku Respekt, hovořil v rozhovoru v DVTV o situaci na Slovensku v roce 2015 ohledně proběhlého referenda o ústavním uzákonění manželství jako svazku čistě muže a ženy a zákazu adopce dětí homosexuálními páry. V Košicích se téhož roku konal pochod pro život, kde se sešlo na 80 tisíc lidí, aby bojovali za tradiční rodinu a vyjádřili svůj nesouhlas s výchovou dětí homosexuály. Sama katolická církev na Slovensku veřejně v této věci vystupovala a v rámci mohutné kampaně velmi intenzivně propagovala účast voličů a odsouhlasení referenda. Přestože se 80 % slovenských občanů hlásí ke katolické církvi, legitimita její moci dle výpovědi pana Šimečka vzhledem k neodsouhlasení referenda selhala. Důvod vidí v rigiditě a nedostatečném „sex-appealu“ katolické církve pro věřící. Přestože referendum selhalo, kromě rozvíření společenského diskurzu o právech homoparentálních rodin, z něj vyšlo jasně najevo, že zhruba pětina slovenských občanů je proti schválení manželství homosexuálů a proti adopci dětí těmito páry. Jinými slovy tato pětina říká, že manželství smí být pouze mezi mužem a ženou a adopce dětí homosexuálními páry nesmí být povolena. Přitom se předpokládá, že s tím nesouhlasí až 70 % slovenské společnosti. Nezanedbatelný vliv katolické církve minimálně na Slovensku dokazuje velmi propracovaná mohutná kampaň „Aliance pro rodinu“, která propagovala prosazení referenda na internetu, v televizních spotech, na billboardech

¹⁸⁶ ALIANCE PRO RODINU (ALIPRO). *K našim cílům patří především*. Aliance pro rodinu [online]. nedatováno [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://alipro.cz/alipro/o-nas/>

¹⁸⁷ INICIATIVA JSME FÉR. *Kdo bojuje proti manželství gayů a leseb? Konzervativní organizace uškodí i heterosexuálům*. In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 2020 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/odpurci_manzelstvi_pro_vsechny_uskodi_i_heterosexualum

¹⁸⁸ Ibidem

atd., která byla s největší pravděpodobností financována z velké části právě ze strany katolické církve.¹⁸⁹

Bývalý člen liberálně konzervativní strany TOP 09 Dominik Feri vyjádřil při zasedání poslanecké sněmovny 14. července 2018 ohledně návrhu zákona o „manželství pro všechny“ tezi, že jednání škodí nejvíce ze všeho zbytečné „nálepkování“, ke kterému dochází z obou názorových stran. „Když někdo podporuje stejnopohlavní manželství, tak není automaticky sociální inženýr, který chce rozložit naši společnost. Stejně tak, když někomu vyhovuje současný stav a přijde mu, že na tom není potřeba nic měnit, tak to není [...] homofob.“ vyjádřil svůj pohled na věc teď už bývalý poslanec Feri. Problém vidí i v naprosto absurdním a kontraproduktivním rozdělování společnosti na heterosexuální a homosexuální část. Už jen samotným odlišením názvu partnerského svazku a následného pojmenování rodinného stavu (ženatý/vdaná vs registrovaný/-á) vysíláme do společnosti informaci, že se jedná o rozdílné označení vymezené skupiny. Tato ostrakizace pak pouze podporuje vnímání speciální výlučnosti osob od zbytku společnosti. K představě o „ohrožení tradiční rodiny“ vyjádřil stanovisko, že se nedomnívá, že by tradiční rodinu ohrožovala stejnopohlavní manželství, ale rozvody, které jsou v současnosti stále častější. Dále zdůraznil, že nemůžeme předjímat absurdní teorie konsekvencí, podle kterých schválení stejnopohlavního manželství povede posléze ke snaze o uzákonění např. mnohoženství či mnohomužství.¹⁹⁰ Často se pak také setkáváme s ještě absurdnější představou, že se po narovnání práv homosexuálů budou toho samého dožadovat např. i pedofilové či jiné osoby s určitou sexuální úchylkou. Mezi některými lidmi ve společnosti totiž dle vyjádření Dominika Feriho stále přetrvává obraz homosexuality jako deviace, který s sebou často nese právě i onu představu zmíněného zneužívání dětí. Tyto představy jsou samozřejmě naprosto zcestné a pouze poukazují na přetrvávající nevzdělanost a neinformovanost společnosti v problematice sexuální orientace a genderu obecně.

¹⁸⁹ VESELOVSKÝ, Daniel. *Slovensko není dobré místo pro homosexuály, říká novinář* [online televizní rozhovor]. In: Aktuálně.cz [online]. Drtinová Veselovský TV, DVTV, 9.2.2015 14:35 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/slovensko-neni-dobre-misto-pro-homosexuality-rika-novinar/r~ab592b56b06011e490f70025900fea04/>

¹⁹⁰ FERÍ, Dominik: Stejnopohlavní manželství [záznam z poslanecké sněmovny]. 14.7.2018. V digitalizované podobě dostupný prostřednictvím YouTube z: <https://www.youtube.com/watch?v=JO6XE0mG534> [cit. 2021-03-17].

Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Obrátíme-li nyní s tímto vědomím pozornost na seriálovou tvorbu a příklady zobrazení těchto problémů a šířeji svazku dvou mužů či dvou žen, nacházíme hned několik ztvárnění.

Uvést můžeme ku příkladu nejen v zahraničí, ale i v Česku poměrně dobře známý seriál *Taková moderní rodinka* (*Modern Family*, 2009-2020, USA), který mimo jiné mapuje životní příběh homosexuální páru dvou mužů Cama a Mitchela. Oba touží po tom se jednoho dne vzít, a tak když se v jednom z dílů dozví, že došlo k uzákonění manželství i pro homosexuální páry, rozhodnou se chopit příležitosti. Přestože svatba neprobíhá podle plánů a je několikrát z různých příčin přesouvána, až téměř zrušena, nakonec je to Mitchelův otec, který svatbu zachrání. Dá tak najevo hlubokou lásku ke svému synovi bez ohledu jeho orientaci. Zpráva, kterou tím seriál vysílá do světa je jasná – láska homosexuálního páru je stejná jako láska páru heterosexuálního a měli by tudíž mít právo na to svou lásku zpečetit uzavřením manželství. Jak je ale šířeji rozepsáno výše v této práci, jsou zde jisté výhrady vůči stereotypnímu způsobu ztvárnění postav, které se záměrně vyjevují kvůli situační komedii přehnaně zženštile.

Svatební obřad dvou mužů se také objevil v jednom z dílů seriálu *Výstřední společnost* (*Tales of the City*, ep. 7: *Next Level Sh*t*, 2019). Michael a Ben se účastní svatby svých přátel. Svatba se však ukáže, eufemisticky řečeno, jako velmi specificky pojatá, když se ženichové ukáží v saku doplněném o kožené kalhoty se záměrně prořízlým pozadím odhalujícím hýždě a dalšími netradičními doplňky jako jsou kožené řemeny přes hrud'. Oddávajícím je navíc transvestita a místo snubních prstenů si pár vymění jiný typ „kroužků“ než je zvykem. Sňatek je tedy pojat vskutku netradičně a přestože je zde zřejmý záměr autorů ztvárnit scénu pro diváka co nejzajímavěji a nejextravantněji, může u někoho vyvolat popuzení či odpor. Scénárista Jen Silverman s režisérkou Patriciou Cardoso si byli nejspíše vědomi toho, že seriál je primárně určen pro LGBTQ osoby a s tímto zacílením také pracovali. Proto zde nemůžeme očekávat scény, které čistě boří stereotypy či se jinak snaží přispět k pochopení a přijetí odlišných sexualit a genderu v širší veřejnosti. Tento aspekt je ovšem v seriálu také přítomen. V každém případě samozřejmě nemůžeme seriálové ani jiné tvorbě diktovat, co a jakým způsobem smí nebo nesmí zobrazovat. Z pohledu autora této práce však seriál spíše dehonestuje jistou posvátnost sňatku a návazného

manželství. Pohledy na tento svazek se ale různí v závislosti na kultuře, sociální vrstvě či obecně kulturním kapitálu jedince.

Obr. 12: Netradiční svatební obřad v seriálu *Výstřední společnost*¹⁹¹

Problematika sňatku stejnopohlavního páru se objevila i v americkém animovaném seriálu Simpsonovi v epizodě Svatby podle Homera (There's Something About Marrying, 10. díl 16. řady), který měl premiéru na stanici Fox ve spojených státech v únoru 2005 a v České televizi o 2 roky později v červnu 2007. V této epizodě je ve městečku Springfield, kde se děj odehrává, legalizováno manželství osob stejného pohlaví za účelem zvýšení cestovního ruchu. Jelikož místní kněz odmítne homosexuály oddávat, využije situace Homer a s vidinou lehce vydělaných peněz se nechá online vysvětit, aby posléze mohl za úplatu oddávat ve své garáži, kterou předělal na kapli. Homerova švagrová Petty se v díle ukáže jako lesba a chce si vzít jistou Veronicu. Později je však odhaleno, že Veronica je muž a obřad je zrušen. Marge, sestra Patty, která byla od začátku proti sňatku, nakonec přijme Patty s její nově vyjádřenou sexualitou. V době vydání této epizody byla otázka manželství osob stejného pohlaví horkým politickým problémem ve Spojených státech a epizoda se proto stala kontroverzní. Byla kritizována zejména konzervativními skupinami včetně Parents Television and Media Council a American Family Association. Díky kontroverznímu tématu získala epizoda velkou publicitu v médiích a její první vysílání sledovalo na 10,5 milionu lidí. Stala se nejlépe

¹⁹¹ NETFLIX. *Výstřední společnost*, ep. 7 [online]. 2019 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://pbs.twimg.com/media/D8eA70DU0AAOoLQ.jp>

hodnocenou epizodou 16. řady seriálu.¹⁹² Zaměříme-li se však na způsob zobrazení gayů a leseb v epizodě, typická kontroverzní karikatura se nevyhnula ani jim. V reklamním spotu, kterým se snaží Springfield přilákat homosexuální páry¹⁹³, jsou gayové vyobrazeni jako pohlední, zpravidla vysportovaní, s feminnější gestikou či mimikou. Zatímco v jedné scéně jedou ve šlapací labuti na rybníku, v další si rozpustile až infantilně vesele poskakují po rozkvetlé luční cestě směrem ke Springfieldu, nad kterým se na obzoru táhne výrazná duha. Pokud necháme stranou symboliku duhového spektra, kriticky můžeme vnímat stylizaci postav do velmi krátkých šortek a upnutých topů v případě gayů a maskulinnějšího ztvárnění leseb. Homosexuálním ženám je ale v tomto spotu věnována minimální pozornost. Z celkem 10 zobrazených homosexuálních párů jsou pouze 2 lesbické, zbylých 8 tvoří gayové. I to má pro nás jistou vypovídající hodnotu o vnímání zastoupení homosexuálních žen v LGBTQ komunitě.

V českém televizním prostředí nejvíce rezonovala tato tématika v seriálu *Ulice* vysílané na TV Nova. V epizodě vysílaném 14. listopadu 2011 uzavřou v Ulici registrované partnerství Martin Havránek (Filip Blažek) s Jiřím Kreuzerem (Otakar Bousek). Sňatek homosexuálního páru to ale není v Ulici jediný, neboť se v roce 2019 v Ulici objevila nová postava homosexuální šedesátnice Jolany (Miluše Šplechtová), která se zamilovala do kamarádky Marie (Jitka Smutná). Obě sice dříve v seriálu žily s muži, ale nakonec se z jejich původně přátelského vztahu vyvinul vztah partnerský. Vzájemnou lásku poté v seriálu stvrdily uzavřením registrovaného partnerství. Dlouho očekávanou svatbu se dvěma nevěstami uvedla Nova v červnu tohoto roku (2021). Téma uzavření registrovaného partnerství se tedy ve vysílání *Ulice* vrátilo po 10 letech. Za autorskou poznámku stojí, že tento dějový zvrat se částečně podobá životnímu příběhu herečky Jitky Smutné, která se v roce 2013 otevřeně vyjádřila o své nedávno objevené homosexuální orientaci. Možná z důvodu, že dříve postavy byly heterosexuální, nevnímáme v seriálu prakticky žádné stereotypní zobrazení obou žen. Seriálu *Ulice*, který se v Česku těší vysoké sledovanosti (a to i staršími diváky), se tak zdárně podařilo přiblížit českému obecenstvu často ne všemi pochopenou a přijímanou komplexní problematiku partnerského svazku homosexuálního páru. Skutečnost, že se autorům i přes některou kritiku podařilo problém vyobrazit navíc na věkově starších

¹⁹² There's Something About Marrying. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 4.6.2021 [cit. 2021-6-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/There%27s_Something_About_Marrying

¹⁹³ Dostupné mj. i na Youtube: Corey Hennig, 2015, Simpsons Gay Marriage Song Video, YouTube video. [Datum cit. 18.6.2021]. Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=xic7_z-6zj8

postavách si zaslouhuje uznání. Česká seriálová tvorba tím u mnohých diváků minimálně přispěla k otevření diskuze nad homosexuálními vztahy a svazky.

Obr. 13: Svatba Marie a Jolany v seriálu *Ulice*¹⁹⁴

5.4 Rodičovství

Téma rodičovství LGBTQ osob je jedno z nejvíce kontroverzních témat a zároveň nejpálčivějších problémů, který ve společnosti vyvolává silný rozpor. I přes velmi emocionální bouřlivé odmítavé postoje části společnosti, zejména pak věřících, se však jedná o velmi podstatné a nosné téma debat o rovnoprávnosti genderových a sexuální menšin. Diskuze se tak často řeší na rovině vnímané diskriminace a nerovných lidských práv.¹⁹⁵

Z analýzy situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, kterou vydala v roce 2007 pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin rady vlády, vyšlo najevo zjištění, že gayové a lesby jsou v Česku tolerováni pouze do té doby, než začnou ve své integraci a požadavcích překračovat představy společnosti. Jakmile však homosexuální páry dají najevo své rodičovské zájmy, dostávají se do sporu ohledně

¹⁹⁴ TV Nova. *Dvě nevěsty v Ulici! Marie a Jolana se berou*. Prozeny.blesk.cz [online]. nedatováno [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/galerie/serial-ulice/1055773/ulice-svatba-s-dvema-nevestami-kdo-porusi-zakaz-a-co-vsechno-se-tam-semele?foto=5>

¹⁹⁵ SOKOLOVÁ, Věra. Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství, s. 115-116.

tradiční formy rodiny jakožto instituce výhradně heterosexuální a dřívější tolerance se nekompromisně mění.¹⁹⁶

Ačkoli jsou možnosti homosexuálního páru na získání dítěte v Česku dosti limitované právě kvůli přetrvávajícím diskurzům o narušování hodnot západní civilizace a tzv. „tradiční rodiny“, existuje u nás již řada homoparentálních rodin. Nemluvíme zde tedy pouze o diskriminujících omezeních, které homosexuálním párům stěžují založení rodiny, ale i o aktuálně existujících legislativních a dalších nerovnostech a diskriminaci, kterým tyto již existující rodiny musí čelit. V mnoha případech se tak jedná o zásadní mezery zejména v právech a právní ochraně dítěte. Sokolová mluví o vzestupu zájmu gayů a leseb o zakládání rodiny nehledě na odhlasovaných právních úpravách a legislativních změnách.¹⁹⁷ Přestože se tedy původní definice rodiny v praxi mění, je kvůli velkému množství lidí, kteří nejsou ochotni tuto novou realitu přijmout, stále obtížné prosadit zrovnoprávnění homoparentálních rodin. Sociolog a literární kritik Michael Warner vyjádřil argument, že samotné úpravy zákonů k toleranci a plnohodnotnému žití sexuálních menšin nestačí. Stejně důležitý je dle něj symbolický prostor, v němž se vytváří naše pojetí toho, co považujeme za přijatelné a myslitelné.¹⁹⁸

Informace o situaci homoparentálních rodin v Česku podává přehledně publikace Petry Kutálkové. Ta v útlé, avšak velmi koherentní a čtivé formě, předkládá jednotlivé problémy, které se týkají cest k rodičovství, coming outu rodiny, právní a symbolické rovině uzavření registrovaného partnerství, nejistého postavení rodiny v krizi a zátěžových situacích atd. Vycházela při tom z témat, která se objevovala na podpůrných rodičovských skupinách pro homosexuální páry, které buď již dítě mají anebo ho chtějí. Kutálková tak pokrývá celý proces rodinného života od získání dítěte až po jeho výchovu v ne vždy tolerantní společnosti. Zaměřuje se na jednotlivé krizové či jiné zátěžové situace, do kterých se homoparentální rodina může dostat. Jelikož v Česku není rodina skládající se ze stejnopohlavního páru a dítěte/děti vnímána ani právně ani symbolicky

¹⁹⁶ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, s. 45.

¹⁹⁷ V této práci budu v tomto kontextu užívat převážně označení „homoparentální rodiny“, který je jako nejpřesnější upřednostňován i jinými autory citovanými v této práci (Sloboda, Kutálka). Zejména na západě užívaný termín „duhové rodiny“ může také sloužit jako alternativa k označení řešeného konceptu. Za nevyhovující a nepřesné označuje Sloboda označení „homosexuální / gay / lesbické / stejnopohlavní / neheterosexuální rodiny“, které dle něj implikují odlišnou sexualitu všech členů rodiny, tedy včetně dětí anebo naopak z označení vylučují rodiče bisexuální. (SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, s. 106)

¹⁹⁸ WARNER, Michael. *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*, s. 7

jako plnohodnotná, naráží tyto rodiny na řadu překážek a komplikací, které mohou nastat jednou, opakovaně nebo se dějí na denní bázi. Kutálková klade důraz především na to, že na nerovnoprávném postavení homoparentálních rodin jsou nejvíce poškozovány právě děti vyrůstající v těchto rodinách, kterým tak stát upírá rovná práva a příležitosti. Trnem v oku všech homosexuálních párů s dětmi je především dosud neuzákoněná možnost osvojení dítěte i druhým z rodičů. Dítě tak nemá žádnou jistotu, že v případě smrti biologického rodiče zůstane ve známém prostředí se svým druhým tzv. sociálním rodičem. V případě rozchodu a odlučky rodičů, nemá dítě ani nárok na výživné od sociálního rodiče, ani po něm nemůže dědit nebo pobírat sirotčí důchod. To je jen několik málo příkladů nerovností mezi „tradiční“ a homoparentální rodinou.¹⁹⁹

„Symbolické i právní uznání a ochrana homoparentální rodiny by zajistily párům stejného pohlaví možnost uzavřít plnohodnotné manželství. Tímto krokem by se Česká republika zařadila mezi státy, které se vydaly na cestu modernizace společenských institucí. Vstup do registrovaného partnerství totiž oproti běžně zažité představě nepřiznává stejnopohlavním párům stejná práva jako manželskému páru tvořenému mužem a ženou. Registrované partnerství také neposkytuje ochranu rodině jakožto instituci. Pro mnohé rodiče je důležité, aby jejich děti vyrůstaly v rodině nejen faktické, ale i formálně ustavené.“²⁰⁰

Častým problémem také bývá neinformovanost různých pracovníků napříč státními institucemi, které fungují na základě zakořeněných heteronormativních struktur. Chybějící zřetel na odlišné formy rodiny tak zpravidla znevýhodňují všechny, kteří neodpovídají tradičnímu rodinnému modelu. Abychom odstranili diskriminaci, musíme se dle Kutálkové zaměřit na implementaci povědomí o homoparentálních rodinách už na úrovni pedagogického personálu školek a základních škol, kde by měl učitel předcházet možné diskriminaci či šikaně žáku či žákyň s homosexuálními rodiči. Hlubší změna ve společnosti však vyžaduje transformaci institucí na různých úrovních. V neposlední řadě je ale také potřeba bojovat proti předsudkům a mýtům, které mohou na každodenní bázi zpochybňovat validitu odlišného rodinného uspořádání a ubližovat tak zejména dětem v těchto rodinách vyrůstajícím.²⁰¹

¹⁹⁹ KUTÁLKOVÁ, Petra. Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi, s. 66.

²⁰⁰ Ibidem

²⁰¹ Ibidem

Kulturní a historický aspekt vnímání homosexuality se projevuje i ve vztahu ke vnímání samotné představy homoparentálních rodin. Zde je potřeba zaměřit se na samotný diskurz a zakořeněnou společenskou představu rodiny jakožto neotřesitelné a neměnné sociální instituce. Koncept rodiny je natolik všudypřítomnou a elementární součástí lidského života, že často lidé nedokáží vnímat jeho možnou problematizaci. Prostřednictvím socializace, osobních zkušeností a nemalou měrou i mediálními obrazy jsme si vytvořili určitou představu rodiny. Tato představa může být dosti abstraktní a z velké míry individualizovaná, přestože v sobě obsahuje dílčí prvky sdílené s kulturním a společenským prostředím jedince. Tento koncept je pak pro každého bytostně spojený s jeho identitou, neboť určuje základ života jedince a ten/ta má potřebu toto pojetí chránit, obhajovat a poměřovat s předkládanými vzory rodin. Odlišné ideje a hodnoty pak máme sklon vnímat negativně, protože neodpovídají našemu osobnímu žebříčku hodnot. Český sociolog Zdeněk Sloboda konstatuje v této souvislosti zajímavý poznatek, že: „máme tendenci přehlížet různorodost a často protichůdnost žité zkušenosti na úkor udržování oné ideální představy.“²⁰²

Nahlédneme-li vnímání rodičovství a homosexuality z historického hlediska, je nutné upozornit na to, že představy o homosexualitě byly často spojovány pouze s provozováním sexu. Zatímco heterosexuální sex byl chápán jako prostředek primárně k plození dětí, homosexualita byla tímto prizmatem nahlížena jako pochopitelně neplodná, a tudíž nenaplňující přirozený životní proces.²⁰³ Výzkum Věry Sokolové pak reflektuje dopad tohoto společenského pojetí na častém zřeknutí se představy rodičovství (mít v budoucnu děti, stát se rodičem) u některých gayů. Její empirický výzkum zaměřený na otázku rodičovství u homosexuálních mužů byl v roce jeho konání (2009) zcela prvním v českém diskurzu o rodině a homoparentalitě. Zajímavý a přínosný je z toho důvodu, že právě rodičovství gayů je větším tabu a jsou oproti lesbám dvojnásobně stigmatizováni. Toto dvojí stigma vyháází jednak z představy, že děti by měly být vychovávány v tradiční rodině skládající se z otce, matky a dítěte/dětí, a jednak z názoru, že výchova dětí je prací převážně ženy, která k tomu má dle genderových stereotypů údajně větší vlohly než muž, který je k výchově nekompetentní. Přestože tyto názorové postoje jsou spíše přežitkem, jsou v myšlení části společnosti stále rozpoznatelné. Sokolové se mimo jiné podařilo vyvrátit ve společnosti zažitý stereotypní

²⁰² SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*, s. 106.

²⁰³ *Ibidem*, s. 106-107.

argument, že gayové vlastně ani děti nechtějí. Většina dotázaných (24 ze 30, průměrný věk respondentů 27,5 let) prohlásila, že by si děti mít přála. Studie dále prokázala, že na postoje a přemýšlení gay mužů o otcovství mají vliv heteronormativní tlaky, kterým jsou gayové vystaveni. Gayům je tak předkládána představa, že rodičovství je v jejich případě něco absurdního, zapovězeného či směšného. Dalším zjištěním výzkumu bylo odhalení přesvědčení či strachu, že by nebyli správnými rodiči, přičemž se nejvíce báli reakce okolí na rodinu s dvěma otci a možnou diskriminaci dítěte ze strany společnosti. Ačkoli téměř všichni viděli problém jejich případného rodičovství na straně společnosti, 2/3 respondentů přikládali tomuto odmítání ze strany společnosti takovou váhu, že tím bylo výrazně ovlivněno jejich uvažování o přijatelnosti a správnosti své touhy založit rodinu. Homofobní a genderové tlaky tím staví gaye do průsečíku dvojnásobných diskriminačních a stereotypních předsudků. Nejspíše právě na základě nich ustupují gayové od představ o vlastní rodině a od svých přání mít a vychovat dítě. I to se ovšem pomalu mění. Sokolová ve svém výzkumu zjistila, že internalizované morální dilema gay otcovství je odlišné u generací gay komunit předlistopadových a polistopadových. Většina respondentů explicitně uvedla rok 1989 a sametovou revoluci jako mezník, kdy se u mladších generací oproti těm, kteří prožili většinu života v komunismu, začíná postupně měnit postoj ke gay rodičovství.²⁰⁴

Ke srovnání českého diskurzu o homoparentální rodině v době výzkumu (2009) a současných (2021) diskuzích na toto téma je nutné zvážit mediální vliv nejen aktivity organizace JsmeFér, oponentních stran (např. Aliance pro rodinu), ale i mediálního zviditelnění několika homoparentálních rodin na sociálních sítích (Dva tátové, ema_ma_taty a další) a čím dál častějšímu zpracování tématu ve filmové a seriálové tvorbě.

Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Počínaje vysíláním v roce 2009 přinesl seriál Taková moderní rodinka (Modern Family, 2009-2020, USA) ve velkém světle homosexuální rodiče. Mitchell Pritchett a Cameron Tucker, homosexuální pár a jedni z hlavních postav sitcomu, si adoptují vietnamskou dceru Lily. Zatímco Mitchel se živí jako právník, Tucker se rozhodne zůstat doma a pečovat o dítě, ačkoli předtím trénoval fotbal a učil hudbu na místní škole. Rodina

²⁰⁴ SOKOLOVÁ, Věra. Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství, s. 115-145.

je vykreslena jako stabilní, fungující a plná lásky. Později se v průběhu seriálu oba partneři rozhodnou pro druhé dítě, což se jim nakonec podaří až v 16. epizodě 11. série. Předchází tomu ale řada komplikací rozprostřených napříč seriálem. Tyto komplikace jsou často způsobeny problémy spjatými s nelehkou cestou získání potomka, které seriál vykresluje jako velmi napjaté, stresující a vyžadující značné úsilí. Přestože společnost vnímá muže jako nevhodné pro výchovu dítěte, Cam a Mitch přesvědčují diváky seriálu o opaku, neboť se v seriálu ukazují jako opravdu dobří rodiče. Domněnka, že dětem chybí ženský, popř. mužský vzor, je v sitcomu bravurně smeten ze stolu, jelikož zobrazuje širší rodinné vztahy a poukazuje na to, že vzorem pro dítě nemusí být nutně rodič, ale jsou jím všichni blízcí. Můžeme se tedy domnívat, že seriál tak výrazně i v českém prostředí přispěl ke změně náhledu na otcovství dvou mužů.

Obr. 14: Cameron, Mitchel a jejich děti Rexford a Lily ze seriálu *Taková moderní rodinka*²⁰⁵

Příklad dvou matek bychom našli např. v seriálu *The Fosters* (2013–2018, USA). *The Fosters* je americký rodinný dramatický televizní seriál, sledující život rodiny Adams-Fosterových. Lesbický pár, policistka Stef Foster a ředitelka školy Lena Adams, vychovávají společně jednoho biologického syna a čtyři adoptované teenagery. Rodina je multietnická a žije v San Diegu v Kalifornii. V průběhu seriálu dochází k řadě zvrátů, které jakoby testovali schopnosti obou matek postarat se ve všech ohledech o všechny své děti. Seriál působí dosti emancipačně a vyjevuje obě matky jako schopné milující rodiče. I když seriál do jisté míry místy působí jako telenovela, nabízí scény

²⁰⁵ NBC. *Eric Stonestreet, Jesse Tyler Ferguson and Aubrey Anderson-Emmons in "Modern Family" on ABC*. NBC News [online]. 9.4.2020 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/think/opinion/abc-s-modern-family-finale-end-era-hopefully-beginning-new-ncna1179366>

jak pro dospělé, tak i mladší diváky, čímž oslovuje širší publikum. Seriál získal pozitivní ohlas pro své inovativní zobrazení queer postav a témat. Seriál osvěžujícím a nenuceným způsobem mění definici toho, jak vypadá rodina. Seriál byl před začátkem vysílání v roce 2012 v USA vnímán některými lidmi natolik kontroverzně, že se proti jeho vysílání postavila organizace One Million Moms, divize Americké rodinné asociace, která diváky povzbuzovala k bojkotu show. Tato skupina, která se běžně zasazuje proti zobrazování párů osob stejného pohlaví v médiích, uvedla, že zatímco pěstounská péče a adopce jsou i z pohledu náboženské víry dobrými skutky, tento televizní program se pokouší předefinovat představu manželství a rodiny tím, že do role rodičů dosadili dvě matky.²⁰⁶

Jako třetí a poslední příklad můžeme uvést seriál Úplně normální (The New Normal, 2012-2013, USA) z produkce Ryana Murphyho a Aliho Adlera. The New Normal je americký komediální seriál, který se bohužel nedočkal více než jedné série. Přesto je vhodný pro účely této diplomové práce, neboť tematizuje ne příliš často zobrazené surogátní mateřství. Hlavní postavy seriálu tvoří homosexuální pár David Sawyer a Bryan Collins, kteří mají v životě vše, ale ke štěstí jim chybí dítě. Aby mohli založit rodinu, rozhodnou se jít cestou náhradního mateřství. Jelikož je pár poměrně bohatý a vlastní velký dům v Los Angeles, nabídnou nalezené náhradní matce Goldie Clemmons, aby se k nim nastěhovala i s její 9letou dcerou Shanií. Všechno se však začne komplikovat, když za Goldie přijede její konzervativní a bigotně smýšlející babička, která je velmi proti celému konceptu surogátního mateřství a už vůbec si nepřejde, aby jejího vnuka adoptovali a vychovávali gayové. Série končí narozením syna páru.

5.5 Přisuzovaná promiskuita

V představách a názorech veřejnosti se často setkáváme s přesvědčením, že všichni gayové jsou promiskuitní. Co je tímto výrazem ale myšleno, koho se týká a je toto chování skutečně výhradou homosexuálních mužů?

Bez ohledu na sexuální orientaci či preferenci můžeme promiskuitu definovat jako volné sexuální chování. Účelem takového jednání je čistě sexuální uspokojení bez navázání závazků. O promiskuitě hovoříme i v případě skupinového sexu a dalších

²⁰⁶ *The Fosters* (American TV series). Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2021 [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Fosters_\(American_TV_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Fosters_(American_TV_series))

podobných praktik. V souvislosti s promiskuitou se často hovoří o jejím spojení s nebezpečím přenosu sexuálně přenosných chorob, zejména pak s HIV / AIDS.²⁰⁷

Co ale zapříčiňuje, že se o promiskuitě gayů hovoří častěji než o promiskuitě heterosexuálů? Gagnon se Simonem tvrdí, že důvodem je sociální sankcionování homosexuálních vztahů ze strany společnosti, které minimálně v minulosti způsobilo, že se gayové raději scházeli tajně s jinými gayi pro uspokojení svých potřeb, než aby zakládali dlouhodobější vztahy, které by jejich skutečnou orientaci mohly prozradit a zdiskreditovat je jak na úrovni pracovní, tak i společenské.²⁰⁸ K tomuto vysvětlení promiskuity gayů se klaní i Fafejta, který píše, že jelikož byla dříve homosexualita vnímána jako čistě sexuální vztah, který nevytvářel trvalé partnerské vazby, byl tak i vnímán a praktikován ze strany homosexuálů. A naopak toto nezodpovědné a promiskuitní chování zpětně znovu utvářelo vnímání homosexuálního chování jako deviantního. Tlaky veřejnosti tak z homosexuality vytvořily představu odosobnělého, deviantního, anonymního sexu. Trvalejší vztah byl tedy cosi nemyslitelného, co ani nepřicházelo v úvahu jako možná alternativa. Takový homosexuální scénář zkrátka dříve neexistoval.²⁰⁹ Občanské sdružení CODE004 vnímá jako příčinu vzniku promiskuity gayů rozdíl v namlouvacím procesu mezi muži a ženami. Na svých webových stránkách předkládá odůvodnění, že zatímco u žen se očekává zdrženlivost a odmítání sexuálního aktu, čímž vzdorují dobývání muži a drží sexuální napětí, od mužů nic takového společnost neočekává. Dále vysvětlují, že toto nastavení dívky získávají výchovou, kterou se rodiče snaží své dcery chránit před neplánovaným těhotenstvím. Chlapcům ale zdrženlivost vnucována není a v případě coming outu, kdy se vyjeví odlišná sexuální orientace syna, se stává téma sexu ještě větším tabu. Syn a později muž, tak nemusí vnímat nic špatného na tom, když se oddává sexuálním prožitkům s více partnerkami či partnery.²¹⁰ S touto tezí se však nemůžeme v dnešní době ztotožnit. Společnost se vyvíjí a spolu s ní i její sexuální chování. Stereotypní představa o zdrženlivosti žen je dnes již vyvrácena a přestože dle společenského diskurzu můžeme

²⁰⁷ Občanské sdružení CODE004. *Homosexuální promiskuita*. In: 004.CZ [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <http://www.004.cz/homosexualni-promiskuita>

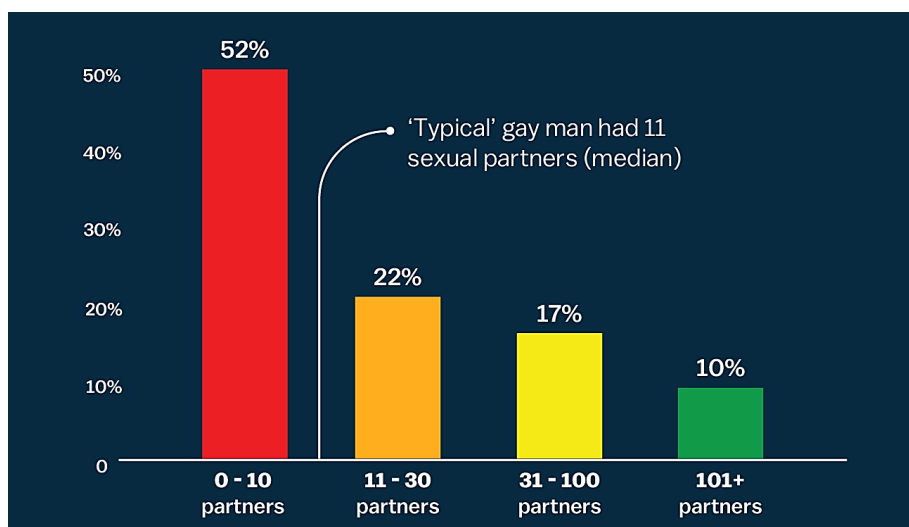
²⁰⁸ GAGNON, John. H. a William SIMON. *Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality*, s. 121.

²⁰⁹ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 87–88.

²¹⁰ Občanské sdružení CODE004. *Homosexuální promiskuita*. In: 004.CZ [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <http://www.004.cz/homosexualni-promiskuita>

nabýt dojmu, že muži jsou ti, kteří se více zajímají o sex, je nutné si uvědomit, že stejné touhy mají i ženy, i když o nich třeba tak často jako muži nemluví.²¹¹

Abychom ale pouze neteoretizovali a nevycházeli jen z domněnek, využijeme k zodpovězení otázky po promiskuitě queer osob statistiky proběhlých sociálních průzkumů. Výsledky třech z nich shrnul Ethan Ericson, který využil data z reprezentativních vzorových studií ze třech zemí – USA, Velké Británie a Austrálie. Tak vznikl soubor statistik o počtu sexuálních partnerů, které měli homosexuální muži za poslední rok a kolik za celý život.²¹² Ze sociálního průzkumu The University of Chicago, provedeném v letech 2008–2018 na vzorku 12 000 lidí v USA, vyšlo najevo, že zhruba polovina (52 %) homosexuálů měla ve svém životě 10 nebo méně sexuálních partnerů.²¹³ Dále také testovali korelaci mezi věkem a počtem sexuálních partnerů, ale i ta se vyjevila velmi nízká. To znamená, že existuje větší množství homosexuálů, kteří po celý svůj život nemají vyšší počet sexuálních partnerů. Na druhou stranu 17 % dotazovaných jich mělo více než 30 a 10 % mělo ve svém životě sexuální kontakt s více než 100 partnery.²¹⁴

Graf 1: Počet sexuálních partnerů homosexuálních mužů za jejich život (USA)²¹⁵

²¹¹ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 159–162.

²¹² ERICKSON, Ethan. *Gay Promiscuity Statistics: Are gays promiscuous? Answers from representative studies*. MEDIUM [online]. 21.6.2020 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://medium.com/@neuropsychology/gay-promiscuity-statistics-partners-45fc370c0ca5>

²¹³ Sexuálního partnera výzkum definoval jako osobu, s níž měl dotazovaný orální, penetrační nebo jednoduše „sexuální zážitek“.

²¹⁴ ERICKSON, Ethan. *Gay Promiscuity Statistics: Are gays promiscuous? Answers from representative studies*. MEDIUM [online]. 21.6.2020 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://medium.com/@neuropsychology/gay-promiscuity-statistics-partners-45fc370c0ca5>

²¹⁵ U.S. General Social Survey (NORC at the University of Chicago): Gay Men: Number of Sexual Partners in Lifetime (USA). In: GSS Data Explorer [online]. Chicago: The University of Chicago, 2018

Podle obdobného průzkumu ze Spojeného království (konference NATSAL, 2013, 20 000 respondentů) vyšel medián počtu celoživotních sexuálních partnerů na 19 osob. 51 % gayů uvedlo, že neměli žádného nebo pouze jednoho sexuálního partnera a pouze 19 % respondentů mělo 10 a více sexuálních partnerů.

Občanské sdružení CODE004 dále spatřuje odlišnost i ve vnímání sexuálně aktivních mužů a žen. Heterosexuální muž s větším počtem sexuálních partnerek je dle jejich vyjádření vnímán jako „frajera“, zatímco žena s obdobným počtem sexuálních partnerů je označena za nestydatou ženu lehkých mravů.²¹⁶ I s touto tezí nemůžeme ale zcela souhlasit, neboť přestože u části společnosti může toto vnímání přetrvávat²¹⁷, podíváme-li se na současnou populární kulturu (včetně námi zkoumané seriálové), nalezneme zástupy žen, které si užívají sexuální slasti a střídají partnery. To už nám mimo jiné ukázal seriál Sex ve městě, který se začal vysílat již před 23 lety v roce 1998. Mnohé z těchto žen sice hledají toho pravého („pana dokonalého“ chcete-li), ale v žádném případě na něj se sexem nečekají. To mimo jiné potvrzuje i současná populární seriálová tvorba. Ze seriálů vybraných pro tuto práci můžeme uvést např. seriály Sexuální výchova (Sex Education), Hollywood, Holky za mřížemi (Orange Is the New Black) anebo Elita (Élite).

Není tedy racionální uvažovat o všech queer osobách se stejným prizmatem o promiskuitě, který není navíc podložený a logicky jej ani nelze vztahovat na celou LGBTQ komunitu. „Odsuzování celé komunity z nemorální promiskuity je důkazem neinformovanosti, primitivní krátkozrakosti a neochotou pochopit současné společenské podmínky.“²¹⁸

V podkapitole o stereotypizaci homosexuálních mužů jsme zmínili seznamky a jiné platformy sloužící k seznamování mezi LGBTQ osobami a jejich roli na vytváření a udržování stereotypního kategorizování i uvnitř samotné gay komunity. Vysvětlili jsme si, jak homosexuálové využívají této klasifikace pro jednodušší vyselektování potencionálních partnerů dle osobních preferencí. Je zajisté pravda, že vzhled partnera bývá jedním z prvních hledisek, které berou lidé v potaz. Každý z nás se snaží najít

[cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://medium.com/@neuropsychology/gay-promiscuity-statistics-partners-45fc370c0ca5>

²¹⁶ Ibidem

²¹⁷ Puritánství bylo přeci jen součástí evropské a americké kultury.

²¹⁸ Občanské sdružení CODE004. Homosexuální promiskuita. In: 004.CZ [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <http://www.004.cz/homosexualni-promiskuita>

někoho, s kým si nejen rozumíme, ale kdo nás i adekvátně přitahuje. „Problém“ však nastává ve chvíli, kdy se z prostředku na nalezení životního partnera stane nástroj k velmi rychlému organizování nezávislých sexuálních zážitků na jednu noc. Slovo „problém“ dáváme záměrně do uvozovek, protože není naším účelem soudit o vhodnosti takového jednání. Musíme však brát v potaz, jaké má toto chování dopad na vnímání veřejnosti a na šíření pohlavních chorob. Povrchnost takového jednání může heterosexuální osoby uvést do rozpaků, vždyť výběr partnera (navíc třeba i jen na jednu noc) se zde téměř neliší od objednávky jídla online či výběru spotřebního zboží na internetovém obchodě. Autor připisuje toto odromantizování sexuálních aktivit k fyziologickému nastavení mužů, kteří mají od přírody z důvodu zajištění pokračování rodu a předání genetické informace nutkavou tendenci k realizaci pohlavního styku. Sexuální libido u gayů tento praktický důvod samozřejmě nemůže naplnit, přesto mají potřebu uspokojit svůj sexuální chtíč. Utkvělá představa lehkovážného přístupu gay komunity k sexu se však stala jedním ze stereotypizujících bodů, do nichž se mohou scénáristé trefovat a toleranci vůči queer osobám tím (třeba i neúmyslně) ještě více snížit. Dále v textu jsou příklady takového zobrazení uvedeny.

Tento trop má údajně historický základ v situaci po Stonewalských nepokojích (1969), kdy se někteří homosexuální autoři snažili zdůraznit rozdíly od heteronormativního života zbytku společnosti. V této snaze znevažovali manželství a monogamii, což akorát přispělo k posílení představ o promiskuitě a sexuální deviaci LGBTQ osob.²¹⁹

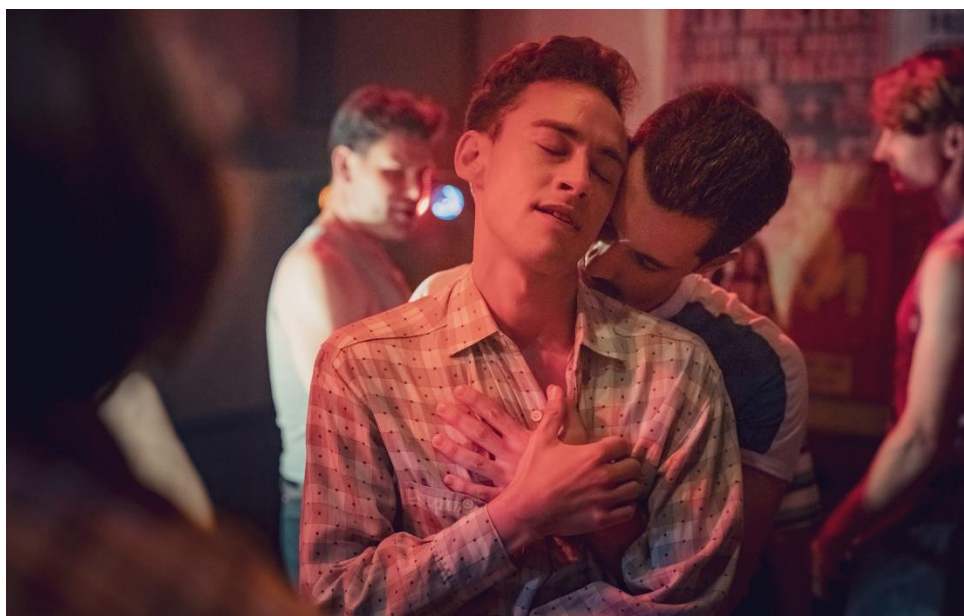
Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Se zobrazením promiskuitního chování se setkáváme v hojné míře např. v britském drama seriálu seriálu *Byl by to hřích (It's a Sin, 2021, VB)*.²²⁰ Příběh se odehrává mezi lety 1981–1991 v Londýně, kde sledujeme životy několika gayů, kteří se stanou přáteli a užívají si nezávazného sexuálního života, dokud však nejsou konfrontováni epidemií HIV. Ústřední postavy Ritchieho Tozera, Roscoe Babatunde a Colina Morris-Jonese představují každý odlišný přístup či životní cestu mladistvého gaye 80. let v Británii. I když je seriál sám o sobě nasycen sexuálními scénami, které

²¹⁹ FANDOM. All Gays Are Promiscuous. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/All_Gays_Are_Promiscuous

²²⁰ Jedná se o minisérii o 5 zhruba hodinových epizodách, kterou napsal Russell T. Davies a která je v současnosti dostupná na streamovacím serveru HBO Go.

poukazují na lehkovážné požitkářství, s jakým si gayové bezelstně užívají sexu s kdekým, nejlépe si trop promiskuitního gaye můžeme ukázat na hlavní postavě Ritchieho Tozera. Ritchie se po přestěhování se z rodného maloměsta do Londýna velice brzy stane z nesmělého chlapce velmi otrlým svůdníkem, který si užívá hýřivých večírků a na každém z nich se vyspí s někým novým. Brzy tak v gaybaru, kam jejich skupina přátel chodí, zná Ritchieho prakticky každý, neboť s téměř každým Ritchie minimálně jednou spal. Jeho promiskuitní způsob života Ritchie nezmění ani tehdy, když se objeví virus HIV a Ritchie má téměř jistotu, že se touto nemocí nakazil. O tom však více v následující podkapitole.

Obrázek 17: Ritchie ze seriálu *Byl by to hřích*²²¹

S promiskuitními queer postavami se setkáváme také např. v seriálu *Pose* (2018., USA) od Ryana Murphyho. Realisticky a bez příkras je zde ukázán divoký a nevázaný sexuální život queer postav. Nejvíce to vidíme na postavě Rickyho (Dyllón Burnside), který byl jako spousta jiných po svém coming outu vypovězen z domova svou vlastní rodinou. Aby si Ricky obstaral finanční prostředky pro zajištění přežití na ulici, musel se brzy naučit využívat to jediné, co měl, své mládí a pohlednost. Přestože zde by někdo mohl namítat, že takto nečinil z důvodu chťiče, ale výdělku, z mnoha jiných scén je patrné, že má Ricky k sexu obecně velmi pozitivní vztah a je celkově značně sexuální

²²¹ HBO GO. Olly Alexander in *It's a Sin*. In. CBC [online]. 24.2.2021 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/arts/years-and-years-ago-olly-alexander-on-going-back-to-the-early-days-of-aids-in-hit-series-it-s-a-sin-1.5923759>

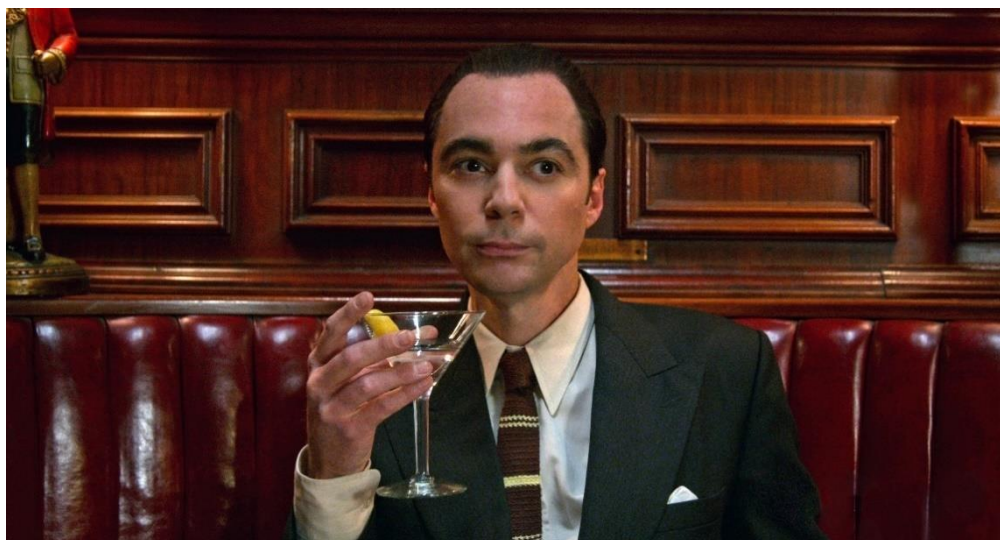
aktivní, i když se zrovna nejedná o prostituci. Jeho promiskuitu spatřujeme i v neschopnosti být monogamní ve vztahu s Damonem, kterému je za jeho zády nevěrný. Navíc u jiných postav v podobně tíživé životní situaci vidíme, že prostituce není jediná možnost, jak na ulici bez domova přežít. Je to tedy spíše otázka morálky a míry konformity, než omezenosti možností.

Další televizní show, ve které vystupuje promiskuitní homosexuální postava, je seriál *Noah's Arc* (2005-2006, USA). I zde se souhrou náhod postava jmenuje Ricky, celým jménem Ricky Davis (Christian Vincent), majitel butiku s pánským oblečením, který téměř v každé scéně flirtuje s nějakým gayem, na kterého náhodně natrefí. Ricky využívá každé příležitosti k seznámení se s pohledným mužem či rovnou k sexu. Podstata této postavy je založená na jeho sexuální nestálosti, nevázanosti a častém střídání sexuálních partnerů. Hned v 1. sezóně je odhaleno, že celkový počet Rickyho sexuálních partnerů je trojciferný. Rickyho promiskuita má často negativní dopad na jeho obchod. V jedné ze scén např. dojde ke krádeži v obchodě, zatímco má Ricky sex s náhodným mužem v zadní místnosti obchodu.

Velmi promiskuitně vystupuje i postava Henryho Wilsona (Jim Parsons) v seriálu *Hollywood* (2020, USA). Henry je hollywoodským agentem herců a hledačem talentů pro filmový průmysl. Své pozice však zneužívá ve svůj prospěch. Když k němu přichází mladíci s touhou stát se další filmovou hvězdou, Henry jim rád pomůže, ale na oplátku za to od nich chce sexuální potěšení. Takto je jeho přístup vyobrazen i při jednání s Royem Fitzgeraldem (později též Rock Hudson), naivním mladíkem z farmářské rodiny z Indiany, který sní o herecké kariéře, ale postrádá talent. I jeho Henry pod záminkou herecké slávy donutí k sexu. Přestože tedy mladíky k sexuálnímu aktu nutí, jeho chování lze označit za promiskuitní. Autor seriálu Ryan Murphy natočil tento seriál podle reálných osob. Právě u stejnojmenné postavy Henryho Wilsona si přál zobrazit jeho ostudné praktiky a zneužívání mladých herců.²²²

²²² MILLER, Julie. *Hollywood: Inside Rock Hudson's Real-Life Relationship With Agent Henry Willson*. VANITY FAIR [online]. 1.5.2020 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2020/05/netflix-hollywood-rock-hudson-agent-henry-willson>

HOLDEN, Stephen. Review: 'Tab Hunter Confidential,' About a Heartthrob. *New York Times* [online]. 15.10.2015 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2015/10/16/movies/review-tab-hunter-confidential-about-a-heartthrob.html?searchResultPosition=8>

Obr. 15: Henry Willson ze seriálu *Hollywood*²²³

Příkladem opačného (jiného než promiskuitního) ztvárnění gay postav, nabízí seriál *Modern Family* (Taková moderní rodinka, 2009-2020, USA). Dvě z hlavních postav, Mitchell Pritchett (Jesse Tyler Ferguson) a Cameron Tucker (Eric Stonestreet) tvoří gay pár, který ani jednou po celých 11 řad nevykazuje promiskuitní chování, a to ani v případě, kdy se nedorozuměním dostávají do situací, kdy jsou pokoušeni. V epizodě nazvané „Dear Beloved Family“ (9. série, 12. epizoda) je Phil (Cameronův tchán) převezen do nemocnice s vážnými bolestmi žaludku. V navozeném strachu z možné nečekané smrti se Cam ptá Mitche, s kým by se dal dohromady, kdyby k něčemu takovému došlo, a Mitch nakonec vyhrne, že by to mohl být masér Caleb. Cameron v žárlivosti pozve Caleba, aby dal Mitchellovi masáž, ale v zásadě mu jde o to, aby posoudil konkurenci. Situační komedie situace vyústí v to, že si Caleb celou situaci špatně interpretuje a domnívá se, že s ním chtějí mít Cam a Mitch sex ve třech. K ničemu ale nedojde a nedorozumění se vyjasní. V jiné epizodě zas kvůli jinému nedorozumění čeká na Mitche ve vaně jiný známý, ale ani v tomto případě k ničemu nedojde. Postavy jsou koncipovány jako láskyplní, navzájem si věrní a „paradoxně“ vyjadřují tradiční hodnoty, především pak po adopci vietnamské holčičky Lily. Tvoří tak šťastnou, podporující se rodinu, která odpovídá představě rodinné idylky.

Přestože je obraz promiskuity queer osob, především pak gayů, jedním z velice častých tropů seriálové tvorby, vidíme zde v posledních 10 letech snahu tento „trend“

²²³ NETFLIX. Bingeworthy? Ryan Murphy's gloss on "Hollywood." *Movie Nation* [online]. 1.5.2020 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://rogersmovienation.com/2020/05/01/bingeworthy-ryan-murphys-gloss-on-hollywood/>

v seriálech pro široké publikum omezit. Na druhou stranu se ale v seriálech určených primárně LGBTQ osobám objevuje řada scén, které onu promiskuitu zobrazují. Důvodem může být zájem některých queer osob o více sexuálně nabitých scén. Divácký zážitek jde tak na úkor pozitivního povědomí o LGBTQ komunitě. Je nutné si zároveň uvědomit, že ovlivnění společenského diskurzu není primárním cílem většiny seriálů, ale spíše dílčím. Ve snaze o snížení předsudků a xenofobie vůči queer osobám nemůžeme v seriálech ztvárňovat postavy nereálně, byť by to účel splnilo. Pokud se v LGBTQ komunitě pohybuje více promiskuitních osob než ve zbytku společnosti, přičemž netvrdíme, zda tomu tak skutečně je, pak se jistě nebudeme tvářit, že tomu tak není, ale zároveň je za potřetí zobrazovat v televizi širší paletu queer postav. Pouze díky ní se nebude stále donekonečna upevňovat generalizující stereotypní představa, že každý gay je promiskuitní. Seriálová tvorba z posledních let tento rozšiřující model aplikuje, a tak lze do budoucna doufat, že představy o jedinci budou stále více individualizované a společnost nebude předjímat charakter LGBTQ osob na základě generalizujících přesvědčení nabitých sledováním televize.

5.6 HIV / AIDS jako „nemoc homosexuálů“

Přelom ve vnímání LGBTQ osob nastal v 80. letech 20. století při objevení viru HIV a z něj vyvstávající smrtící nemoci AIDS. Z komunity, která se spíše držela v ústraní a nezasahovala takovou mírou do společenského dění, se rázem stala aktivistická skupina bojující za svá práva a za své milované, kteří začali v četných číslech po velmi krátké nemoci umírat. Do popředí zájmu se dostala snaha zamezit všemi možnými prostředky šíření viru HIV, kterým se ale už tou dobou stihly nakazit miliony lidí po celém světě. Jelikož se nejvíce HIV pozitivních případů a nejvíce obětí AIDS objevilo mezi mladými muži mezi 20–35 lety, kteří žili dle tehdejších zpráv tzv. „homosexuálně“, bylo původní paradigma zřetelně negativně zaměřené proti gayům. Ti byli společností nahlíženi a obviněni jako původci a šířitelé tohoto smrtícího viru. Proti vlně nenávistného odporu museli různé LGBTQ skupiny a organizace vynaložit značné úsilí ve snaze o zrovnoprávnění homosexuální orientace s heterosexuální. Důraz kladli především na vyvrácení nepravd o AIDS jako gay nemoci, kterou média označila jako gay mor (gay plague) či gay rakovinu (gay cancer) a dále poukázat, že je zjednodušující a nespravedlivé ztotožňovat homosexualitu s promiskuitou. Queer spolky se v zásadě

snažily změnit názor společnosti, která vnímala homosexuální vztah jako méněcenný. V reakci na to začala LGBTQ komunita medializovat početné partnerské vztahy dvou mužů či žen, aby se tak tyto homosexuální scénáře přesunuly mezi kulturní scénáře širší společnosti. To by totiž signalizovalo vzrůstající akceptaci a toleranci veřejnosti vůči queer jedincům. Pokud jsou v povědomí společnosti přijímány i takové vztahové scénáře jako právě ty homosexuální, dává to lidem v této společnosti možnost volit svobodně mezi alternativami partnerského života.²²⁴

Jako jeden z hlavních důvodů, proč bylo na homosexuály nahlíženo jako na sexuálně promiskuitní²²⁵ a proč se v jejich řadách virus HIV tak vehementně šířil, uvádí Fafejta tehdejší přijímané paradigma o homosexuálních vztazích, které byly i pozice gayů vnímány heteronormativní optikou jako něco nereálného a něco, co má silnou sexuální konotaci a odehrává se anonymně a tajně (pod rouškou tmy) na veřejných místech jako jsou např. parky. Takové dostupné interpersonální scénáře tedy ani neumožňovaly uvažovat o gay vztahu na rovině běžných heterosexuálních cisgender párů. Jakmile byly ale tyto představy narušeny vyškrtnutím homosexuality ze seznamu psychických poruch a deviací, homosexuální vztahy začaly nabývat srovnatelné podoby se vztahy heterosexuálními. Homosexuální scénáře tedy pomalu začaly pronikat do širší společnosti a spolu s tím exponovaly boje za zrovnoprávnění a vynesení HIV problematiky na světlo, jelikož jí zpočátku nebylo věnováno zdaleka tolik pozornosti, kolik by se na základě počtu obětí dalo očekávat. Mnoho nábožensky založených lidí navíc přijalo myšlenku, že AIDS je Boží trest za hřích v podobě homosexuálního chování. Ačkoli HIV mělo na LGBTQ komunitu devastující vliv, přeneslo queer problematiku do středu zájmů a veřejnost se začala poprvé ve větší míře zabývat otázkami odlišných sexuálních a genderových identit. Jak již bylo řečeno, objevila se ale i řada názorů a postojů, které LGBTQ jedince spíše dehonostovaly a stavěly do negativního světla.²²⁶

Americká organizace The Human Rights Campaign (zkráceně HRC, Kampaň za lidská práva) si vzala za cíl udělat ze světa lepší místo pro LGBTQ osoby, které by měly mít svobodu žít svůj život autenticky, beze strachu a rovnocenně.

²²⁴ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 84-85.

²²⁵ Více viz předešlá kapitola.

²²⁶ HERZOG, Dagmar. *Sexuality in Europe: a twentieth-century history*. New York: Cambridge University Press, 2011. *New approaches to European history*. cit. In: FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*, s. 86.

V současnosti se velkou měrou zaměřuje právě na problematiku HIV a to, jak ovlivňuje životy LGBTQ lidí. Přestože HIV postihuje obyvatele všech kontinentů neohledně na jejich rase, etnické příslušnosti a jiných kategoriích, epidemie nadále nepřiměřeně ve větší míře zasahuje členy LGBTQ komunity. Ačkoli mnohé vědecké výzkumy přispěly k prevenci a léčbě HIV, je tato nemoc stále neopomenutelnou a nevyřešenou krizí veřejného zdraví. Dosud neexistuje žádná vakcína ani plnohodnotná léčba a desítky tisíc lidí se ročně nakazí HIV. Boj proti této epidemii značně ztěžuje nedostatečné financování programů v oblasti veřejného zdraví a společenské bariéry jako je stigma a diskriminace. Organizace HRC se společně s Nadací HRC (Human Rights Campaign Foundation) zavázaly k ukončení dvojí epidemie – HIV a stigmatu souvisejícího s HIV.²²⁷

Diskriminace LGBTQ osob je rovněž činí obzvláště zranitelnými vůči HIV. Např. ve většině států USA je naprosto legální diskriminovat někoho na základě jeho sexuální orientace nebo genderové identity v jednom nebo více aspektech jeho života, včetně zaměstnání, bydlení a veřejného ubytování. Na federální úrovni neexistuje ani výslovná ochrana proti diskriminaci na základě sexuální orientace nebo genderové identity. Navíc mohou možné následky předpojatosti a diskriminace jako ztráta zaměstnání, bezdomovectví či nedostatečné zdravotního pojištění vést k tomu, že jsou LGBTQ lidé okolnostmi pro své přežití donuceni k chování, které usnadňuje šíření HIV. Například kvůli přetrvávající diskriminaci transsexuálních žen v zaměstnání, nezbyvá mnohým z nich příliš mnoho jiných možností, než se živit prostitucí, aby byly schopné si vydělat na své nezákladnější potřeby.²²⁸

Zaujatost vůči LGBTQ lidem dále umožňuje šíření HIV tím, že odrazuje mnoho těchto osob od testování nebo léčby HIV ze strachu z odsuzování a nepřijemnému přístupu ze strany poskytovatelů lékařské péče. Takový strach je pak např. pro queer mládež, která teprve začíná objevovat svou sexualitu, dostatečně silný na to, aby je odradil od preventivního testování.²²⁹

Podle průzkumu z roku 2011 pouze 30 % z 1,2 milionu lidí žijících s HIV v USA trvale užívalo léky a zároveň uspělo ve snížení množství viru HIV v těle na nedetekovatelnou úroveň. Dnes je tedy již s dostatečnými prostředky možné zastavit

²²⁷ THE HUMAN RIGHTS CAMPAIGN. *How HIV Impacts LGBTQ People*. Human Rights Campaign [online]. Washington, DC: The Human Rights Campaign, nedatováno [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.hrc.org/resources/hrc-issue-brief-hiv-aids-and-the-lgbt-community>

²²⁸ Ibidem

²²⁹ Ibidem

virus HIV od bujení v našem těle, od přenosu na druhé osoby a ani neovlivňuje zdravotní stav. Programy prevence, léčby a výzkumu HIV jsou ale nedostatečně financovány. Například americký program Ryan White Care je od roku 2009 plošně financován stále stejnou částkou, přestože počet lidí žijících s HIV v USA, kteří se na něj spoléhají kvůli lékařské a sociální podpoře, každým rokem výrazně vzrůstá. Federálním a státním programům brání také politická rozhodnutí založená spíše na ideologii než na vědě, jako je přidělení více než 1 miliardy USD neúspěšným programům sexuální výchovy založeným pouze na abstinenci nebo uzákonění zastaralých zákonů o kriminalizaci HIV. Takové zákony však často akorát udržují stigma a odrazují lidi od testování nebo léčby HIV.²³⁰

Americká nevládní organizace pro kontrolu diskriminačního či dehonestujícího zobrazování LGBTQ osob v médiích GLAAD (Gay & Lesbian Alliance Against Defamation²³¹), na svých stránkách uvádí, že přenos HIV je spojen s konkrétním vysoce rizikovým chováním, které není výlučné pro žádnou sexuální orientaci. Svým příspěvkem ohledně HIV dává zřetelně najevo, že pouhé bytí queer neřadí tyto osoby mezi vysoce rizikové skupiny anebo že riziko infekce HIV se zvyšuje pouhým sexem s někým stejného pohlaví. Virus HIV a nemoc AIDS zkrátka nemůžeme vnímat ve spojitosti čistě s homosexuální či jinou queer identitou. Přesto, jak GLAAD uvádí, mají např. homosexuální a bisexuální muži podle federálních zákonů stále zakázáno darovat krev, pokud nedodržovali celibát minimálně po dobu jednoho roku.²³²

Velmi přehledným způsobem shrnuje téma HIV a jeho historii až po současnost 9. epizoda 1. série britského dokumentárního pořadu Historie pro začátečníky (History 101, 2020). Dozvídáme se skrze něj, že je v současnosti téměř 40 milionů lidí nakažených HIV, což zhruba odpovídá celkové populaci Kanady. Nejvyšší míra nakažených je v Africe, kde je pozitivní každý 1 z 25. Dosud na AIDS zemřelo 35 milionů lidí po celém světě a přes pokrok v léčbě a prevenci nemoci na ně svými prostředky stále nedosahuje velké množství nakažených. Odpor, nenávisť a diskriminaci LGBTQ lidí

²³⁰ Ibidem

²³¹ Hnutí v současnosti pro své označení využívá pouze akronym GLAAD, protože jeho celý název by mohl evokovat, že se organizace zabývá čistě homosexuály (gayi a lesbami) a vylučuje tak ze svého zájmu bisexuální a transsexuální problémy.

GLAAD. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 13.6.2021 [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/GLAAD>

²³² GLAAD Media Reference Guide - In Focus: HIV, AIDS, & the LGBTQ Community. Glaad [online]. New York: GLAAD, nedatováno [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.glaad.org/reference/hiv>

částečně přičítají neznalosti a strachu z HIV a AIDS na počátku objevení tohoto viru a nemoci. Jelikož veřejnost nevěděla, jak se virus šíří, propukl panický odpor a vyloučení queer osob ještě více na okraj společnosti, která se obávala o zdraví sebe a svých blízkých. Dnes je sice povědomí o HIV poměrně rozšířené, ale ve společnosti panuje lhostejnost, která poukazuje na fakt, že si lidé snad i myslí, že virus HIV vymizel. To, že se o něm přestalo mluvit však neznamená, že se nejedná o jednu z nejhorších epidemií, které lidstvo sužuje. Jediné, co tedy přetrvává, je stigma spojené s diskurzem o HIV a AIDS.²³³

Neformálním, nenuceným a poutavým způsobem osvětluje současný partnerský život s HIV homosexuální pár z Německa v dostupném online podcastu „Zwei+ Leben und Lieben mit HIV“. Partneři André (37 let, HIV pozitivní) a Fabian (27 let, HIV negativní) objasňují ve svém zatím 11-dílném podcastu, jaké je to žít s HIV, kde je pozitivní jen jeden z partnerů, jaké strachy či obavy zpočátku měli, v čem je diagnóza omezuje a odpovídají na mnohé další otázky. Posluchač se tímto prostřednictvím může dozvědět nejen o zázracích v lékařském posunu léčby HIV, ale i osobní zkušenosti, ze kterých vychází, že pokud v dnešní době vyhledá nakažený odbornou pomoc dostatečně brzy, může prožít plnohodnotný život bez jakýchkoli omezení a obav o možnost přenosu nákazy na osoby ve svém okolí či milostné partnery.²³⁴

Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Jedním z nejlepších fikčních seriálů, kterým se podařilo realisticky představit problematiku HIV a AIDS u queer osob je seriál Pose (2018-2021, USA), který se určitý čas držel na prvních příčkách sledovanosti na stream platformě Netflix. Seriál divákům sice přináší vícero otázek než jen problém sexuálně přenosných chorob, ale tento prvek je v díle význačně zastoupen a podílí se na utváří několika hlavních dějových linek. Poprvé je nám tato problematika představena ve 4. epizodě 1. série („Horečka“/„Fewer“), kde je Damon nemocný, má vysokou horečkou a Blanca se obává, že se mohl nakazit

²³³ History 101. 9. epizoda 1. série, „AIDS“ [epizoda dokumentární pořadu]. Velká Británie, Netflix, 2020, <https://www.netflix.com/cz-en/title/81116168>

²³⁴ Podcast je v současnosti dostupný online přes mobilní aplikaci Podcasty anebo např. na webové adrese <https://www.nochvielvor.de/podcast>. Bohužel je momentálně dostupný pouze v německém jazyce.

HIV poté, co jí řekl, že s Rickym ne vždy praktikovali bezpečný sex s užitím ochrany. Následuje scéna, ve které se Damon hádá se svým přítelem Rickym:

Damon: „*Ricky, jsi negativní?*“

Ricky: „*Nemáš HIV. Teď se hlavně vyspi.*“

Damon: „*Odpověz mi.*“

Ricky: „*Nejsem si jistý. Myslím, že ne.*“

Damon: „*Co to znamená?*“

Ricky: „*Znamená to, že jsem nikdy nebyl na testech.*“²³⁵

Na Blancy naléhání a strach ze zdraví svých „dětí“, vezme Pray Tell (Modla) všechny tři chlapce (Damon, Rickiho, Lil Papiho) a spolu s nimi se nechá pro jistotu otestovat. Výsledky všech jsou negativní, kromě Modly, který se ale rozhodne to nikomu kromě Blancy neříct.

Dalším výrazný moment, kdy se setkáváme s tímto tématem v seriálu, se objevuje v 6. epizodě 1. série, kdy Pray Tell (Modla) navštěvuje v nemocnici svého přítele, který umírá na AIDS. Postava umírajícího přítele je ztvárněna bez jakýchkoli příkras, velmi naturalisticky a dává divákovi zřetelně najevo, jak bolestivý je odchod člověka, kterého AIDS pohřbívá zaživa. Billy Porter, který ztvárnil postavu Modly, svou jemnou mimikou a procítěným hereckým výkonem předkládá divákovi silný emocionální obraz vnitřní bolesti a zapírané pravdy o jisté smrti svého přítele. Scéna v nás probouzí soucit a jistou podrážděnost se lhostejností zdravotních služeb nemocnice, která nemá snahu na tomto oddělení, kam chodí lidé s AIDS prakticky jen v úporných bolestech umírat, cokoliv změnit. Když Modla vytkne jedné ze sester stav, v jakém se oddělení nachází, je mu odpovězeno, že s tím nemohou nic dělat, protože nemají dostatek personálu. Zde je tedy možné si při povědomí o počátcích HIV epidemie všimnout a uvědomit, že tento problém není nejspíše způsoben nedostatkem nekvalifikovaného personálu, ale spíše jejich neochotou a strachem z práce s HIV pozitivními pacienty.

²³⁵ Pose. 4. ep. 1. s.. Horečka [Fever] [epizoda televizního seriálu]. Netflix. 31.1.2019.

Obr. 16: Modla se svým přítelem umírajícím na AIDS ze seriálu Pose²³⁶

Dalším velmi emočně vypjatým momentem seriálu spjatým s HIV je přiznání ústřední postavy Blancy k její pozitivitě na virus. Blanca, která žije se svými „dětmi“ (členy klanu a společné domácnosti), se jednoho večera rozhodne říct jim své tajemství. Svou výpověď začíná slovy:

„Fajn, povím Vám tvrdou pravdu. Vy, kluci, jste mladí, černí, gay a chudí. Tenhle svět vámi pohrdá. Když tu nemoc dostanete, umřete. Jim se uleví, že dostanete, co si zasloužíte. Život v takovém světě ve vás budí zoufalou touhu po lásce. Jestli chcete být zdraví a dělat to zdravě, dělejte to jako naše komunita. Vytvářením klanů. Ale je to mnohem rychlejší, když to děláte nezdravě.“²³⁷

Následně pokračuje: *„A to jsem udělala já, když jsem tu v roce 1983 začínala, nikdo z nás tomu moru nerozuměl. Myslela jsem, že lásku najdu, jen když nabídnu tělo. Chodívala jsem do klubu, trochu se opila. Našla si muže, který by mě chvíli miloval. A když mě držel v náručí, věřila jsem, že mě miluje. Neznali jsme se jménem. Prostě jsem přesvědčila sama sebe, že to tak bude navždycky. Ale nebylo. Tak jsem našla dalšího. A pak dalšího. Nikdy neřekli, jak se jmenují. Totálně jsem se kvůli nim ponižovala. Já jen chtěla lásku. Chtěla jsem pro někoho něco znamenat. Která holka to nechce. To se dělo před pá lety. Přestala jsem pít a dělat*

²³⁶ NETFLIX. Pose S01E06. [printscreens z videa] YouTube [online]. 13. 7. 2018 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=70NzRgWrjQw>

²³⁷ Pose. 2. ep. 2. s.. Worth It [epizoda televizního seriálu]. Netflix. 31.1.2019.

to, ale už bylo pozdě. Pustila jsem je dovnitř. Do svého srdce, do svého těla. Chtěla jsem je potěšit. Potěšit, aby se cítili dobře, tak jsem nepoužívala kondomy. A teď... teď mám AIDS.“²³⁸

Na příběhu Blancy, a obzvláště v této scéně, spatřujeme břímě, jaké s sebou nesou nakažení HIV virem, resp. již nemocní, když před okolím tají svůj zdravotní stav. Je pochopitelné, proč LGBTQ osoby mají tendenci si tuto informaci nechat pro sebe. Stud a strach z reakce okolí a zejména nejbližších je zkrátka příliš silný. Blancy vyprávěním a pohledem do její minulosti zprostředkovali producenti seriálu divákům netypický scénář, s kterým se, pokud nespádají do některé z queer kategorií, nikdy nemuseli setkat. Pose tak přináší revoluční a nezkršené podoby života s HIV a AIDS a přispívá k rozšíření povědomosti ve společnosti ohledně problematiky sexuálně přenosných chorob mezi LGBTQ osobami.

Druhým seriálem, který jsem vybral pro jeho unikátní ztvárnění dopadů HIV epidemie na LGBTQ komunitu je seriál *It's a Sin* (Byl by to hřích, 2021). Jak již bylo zmíněno v minulé podkapitole, příběh se odehrává mezi lety 1981–1991 v Londýně, kde sledujeme životy několika gayů, kteří se stanou přáteli a jsou konfrontováni epidemií HIV. Ústřední postavy Ritchieho, Roscoe a Colina představují každý odlišný přístup či životní cestu mladistvého gaye 80. let v Británii. Seriál velice dobře reflektuje situaci na začátku epidemie, kdy byl výskyt nemoci, která dle zpráv „zabíjí ve spojených státech jen homosexuály“, vnímán jako nedůvěryhodný a nebyl brán vážně. Následnou paniku spjatou s prakticky neexistencí věrohodných informací jak o infekčnosti viru HIV, tak i samotné fázi AIDS, poukazuje seriál v jednání postav, které při kontaktu s nakaženým ze strachu o nákazu reagují přehnaně úzkostlivě. Zakrývají si ústa, nosí rukavice, dezinfikují či rovnou vyhazují vše, čeho se nakažený dotkl. V seriálu jsou poukázány různé postoje rodin umírajících chlapců. Ať už se jedná o momenty, kdy si rodina odveze syna domů a nedovolí jeho přátelům ani partnerovi se s ním rozloučit, nebo situace, kdy rodina na své zahradě pálí nejen vše, co přišlo do kontaktu s jejich synem, ale např. i jeho fotografie z dětství. Vnímáme zde stud a zřeknutí se vlastního dítěte, kterému bylo některými osobami z okolí v mnoha případech dokonce přáno zemřít za hřích v podobě homosexuality. To zrcadlí dobový diskurz, kdy si kolikrát i samotní homosexuálové přijali za svou onu myšlenku o zadostiučinění a trestu. Seriál poukazuje na bezmoc LGBTQ komunity v boji proti neléčitelné moci, kterou se snažila

²³⁸ Ibidem

společnost utulat a neprojevovala zájem o nalezení léku, jelikož se většina z nich domnívala, že se jedná pouze o nemoc queer osob. Neporozumění a diskriminace ze strany společnosti a úřadů tak nutně vedla k úmrtí tisíců osob. Projevy AIDS u jednotlivých postav seriálu velmi naturalisticky prezentují divákovi ohavnost, bolestivost a nevyzpytatelnost tohoto imunodeficitního syndromu. Důvod, proč se nemoc tak rychle rozšířila, spatřujeme v lehkovážném a hédonickém sexuálním životě prezentované gay komunity v Londýně. Zatímco seriál na jedné straně představí postavu introvertního a stydlivého Colina, který se nakazí jako první i přesto, že nežil promiskuitním způsobem jako ostatní, seriál sleduje zejména příběh Ritchieho, který svůj požitkářský sexuální životní styl nezmění ani po zjištění, že se s největší pravděpodobností také nakazil. Ritchie tuto informaci před ostatními po delší dobu tají a nakonec vychází najevo, že si svou neukojitelnou sexuální potřebou nejspíše kompenzoval lásku rodičů, kterým se ke své homosexualitě ze strachu o odmítnutí nedokázal přiznat. Na samotném konci seriálu se Ritchieho kamarádka Jill setkává s jeho matkou, která ji oznámí, že Ritchie zemřel. Rozrušená Jill pak na její necitlivá slova již nedokáže mlčet a dá jí za vinu smrt Ritchieho i dalších, které nakazil. Jill to v posledním 5. díle vyjádří slovy: „*Styděl se za sebe. Nikdy se studu nezbavil. A tu hanbu šířil dál tím, že spal s muži. Aby je nakazil a utekl pryč. Protože tohle s člověkem hanba dělá. Myslí si, že si to zaslouží. Ve špitálech je tolik mužů, kteří věří, že si to zaslouží. Pomalu umírají a v koutku duše si myslí: »Ano, tak to má být. Můžu si za to sám, jen já sám. Miluju sex a ten mě zabíjí.« Víte, co je nejhorší? Zjevil se dokonalý virus, který vám dal za pravdu. To se stalo.*“²³⁹ Seriál divákovi postupně dávkuje informace o nemoci, tudíž prochází krizí tak, jak ji prožívali a pociťovali lidé v 80. letech.

Je pozoruhodné věnovat pozornost i seriálům, kde se objevují jak LGBTQ postavy, tak i problematika HIV, ale přitom to překvapivě není queer postava, která je HIV pozitivní. Takovým příkladem je seriál *Elite* (*Elita*, Španělsko, 2018 - dosud), který přestože představil jako jedny z hlavních postav homosexuální dvojici dvou chlapců (ačkoli v díle se homosexuálních linek posléze objeví vícero), postavil do role HIV pozitivní postavy heterosexuální cisgender dívku, která se nakazila přes injekční jehlu, když měla v minulosti problémy s drogovou závislostí. Seriál tak krásně poukazuje na posun ve vnímání a zobrazování queer osob, které nejsou automaticky asociovány s virem HIV a nemocí AIDS.

²³⁹ Byl by to hřích. 5. ep. 1. s. *bez názvu* [epizoda televizního seriálu]. HBO Max, 22.1.2021.

Seriálům POSE i It's a Sinn se podařilo předložit nejen širší společnosti témata, která byla po dlouho dobu tabu a do veřejného prostoru tolik nepronikala, ale zároveň svým zpracováním a poukázáním na téma HIV/AIDS, přiblížila a informovala o této nemoci především dnešní LGBTQ mladistvé, kteří nezažili počátek této krize a pro které může být toto téma hůře představitelné. Právě na upozornění na přetrvávající epidemii HIV se oba tyto seriály zaměřily a dle dostupných informací úspěšně zvedly zájem veřejnosti o testování na HIV.

5.7 Aktuální problémy spjaté s krizí Covid-19

Celosvětová krize vyvolaná pandemií koronaviru SARS-CoV-2 zapříčinila téměř nesčetnou řadu problémů a komplikací, které dolehly na celou společnost LGBTQ osoby nevyjímaje. Náročné období naopak vedlo k ničivým důsledkům diskriminace, rasismu a celkové nerovnosti. LGBTQ osoby jsou v důsledku nerovných podmínek vystaveny většímu riziku. Diskriminace také odráží některé jedince od vyhledání lékařské pomoci. GLAAD uvádí, že dle průzkumu provedeném organizací National Center for Transgender Equality²⁴⁰ se ve Spojených státech téměř 1 ze 4 transsexuálů nevyhledí lékařskou pomoc či jinou zdravotní péči kvůli strachu z diskriminace nebo špatného zacházení. Navíc kvůli rychlému šíření koronaviru v USA v červnu 2020 zredukoval Trumpův kabinet ochranu transsexuálních osob, co se cenově dostupné zdravotní péče týče.²⁴¹ Další rizikovou skupinou jsou lidé žijící s HIV, jejichž největší podíl tvoří dle statistik (provedených v USA v roce 2018) homosexuální, bisexuální a jiní muži, kteří provozují sex s muži - 69 % z 38 tis. nově diagnostikovaných osob s HIV.²⁴² Tyto osoby jsou vystaveny zvýšenému riziku oportunních infekcí a komplikací souvisejících s AIDS.²⁴³

²⁴⁰ JAMES, S. E. a kol. The Report of the 2015 U.S. Transgender Survey [online]. Washington, DC: National Center for Transgender Equality, 2016 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://transequality.org/sites/default/files/docs/usts/USTS-Full-Report-Dec17.pdf>

²⁴¹ GLAAD. Covering 2020: The Issues, A Tip Sheet for Journalists Covering the Election [online]. New York: GLAAD, 2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: https://www.glaad.org/sites/default/files/Election2020_MediaGuide_Issues.pdf

²⁴² Office of AIDS Research (OAR). U.S. Statistics: HIV Diagnoses, 2018 [online]. Rockville (USA): HIV.gov, 30.6.2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/data-and-trends/statistics>

²⁴³ WHO. Coronavirus disease (COVID-19): HIV and antiretrovirals: Are people living with HIV at increased risk of being infected with the virus that causes COVID-19? [online]. World Health Organization, 29.11.2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-hiv-and-antiretrovirals>

Příklady zobrazení v seriálové tvorbě

Přestože většina scénáristů a producentů byla nucena svoji produkci pozastavit či minimálně omezit, našlo se mezi nimi pár výjimek, které zareagovaly na aktuální dění a pokusily se ve své tvorbě dopady krize zachytit. Příkladem může být pořad *Social Distance* (2020), který uvedl americký online poskytovatel filmů a seriálů Netflix. Jedná se o antologii narácí, které nám konkrétně ve 4. díle 1. série nazvaném *Rozestup nula metrů (Zero Feet Away)*²⁴⁴ komickým způsobem představuje mladý gay pár, který je kvůli karanténě konfrontován s problémy vztahovými i pracovními. Ve snaze zvládat práci na home-office, najít rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a vypořádat se s ochladnutím vztahu dochází k neustálým dramatickým neshodám mezi partnery. Ti se nakonec stereotyp, vztahovou „ponorku“ a sexuální stagnaci pokouší řešit nekonvenčně pomocí přizvání třetího. Výběr sexuální partnera i samotná příprava na potenciálně nebezpečnou (z pohledu nákazy koronavirem) „speciální návštěvu“ kladou značné nároky na všechny zúčastněné. Samotný akt ale i přes vynaloženou snahu neproběhne podle plánu a mezi muži k ničemu nedojde. Ačkoli je příběh podán pro diváka humorně, problémy, které dvojice řeší, se dají aplikovat na jakýkoliv jiný pár. To, že se autoři seriálu rozhodli pro zobrazení problémů zrovna u dvou homosexuálních mužů, je z hlediska hodnocení zobrazování LGBT osob podstatné právě v tom ohledu, že divákovi předkládá problémy, s nimiž se mohl i on během koronakrize setkat. Ponecháme-li stranou možný argument, že běžné páry by situaci přizváním třetího do vztahu spíše neřešily, je divák konfrontován příběhem, který mu ukazuje, že všichni, nehlédě na sexuální orientaci, čelíme obdobným životním komplikacím. Dochází tak k již zmíněnému odtabuizování života LGBT osob, které vede k většímu pochopení, toleranci a přijetí.

²⁴⁴ *Social Distance*. 4. díl 1. série. *Zero Feet Away*, [epizoda online seriálu]. Režie Claire Scanlon. USA, 2020. Netflix.

Závěr

Vzhledem k tomu, že v moderní společnosti zaznamenáváme plynulý pokles nepochopení a bezduché nenávisti vůči osobám s odlišnou, rozuměj neheteronormativní, sexualitou či genderovou identitou, bylo nasnadě zaměřit se na televizní vysílání a na to, jakým způsobem reflektuje tyto společenské a diskurzivní změny právě televizní tvorba. Ta by totiž měla mít ze všech vizuálních podnětů současnosti nejvýraznější vliv na formování představ a postojů ve společnosti. Vycházeje z těchto předpokladů, hledal jsem odpovědi ve fikční seriálové tvorbě, kterou jsem pro její epizodnost a tím déletrvajícím působením na diváka vybral jako nepříhodnější. V zahraničních seriálech jako např. *Glee* (2009–2015), *Taková moderní rodinka* (*Modern Family*, 2009–2020), *Holky za mřížemi* (*Orange Is the New Black*, 2013–2019), *Pose* (2018–2021), *Výstřední společnost* (*Tales of the City*, 2019), *Sexuální výchova* (*Sex Education*, 2019–2021), *Politik* (*The Politician*, 2019–2020), *Byl by to hřích* (*It's a Sin*, 2021) a v českých seriálech *Ulice* (2005 – dosud) a *MOST!* (2019) jsem se zaměřil na způsoby, jakým seriál prezentuje LGBTQ postavy, v jakém diskurzu se o nich hovoří a jaký vliv mohou mít tato zobrazení na většinového heterosexuálního cisgender diváka.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zorientování se ve fikční seriálové tvorbě po roce 2000 cílící na LGBTQ osoby a v seriálech pro širokou veřejnost, v níž se queer osoby vyskytují, analýza způsobu jejich vyobrazení a zkoumání zachycení specifických problémů, se kterými se LGBTQ osoby setkávají. Jelikož je těchto problémů vícero, vybral jsem a zaměřil jsem se jen na několik, které jsem považoval za nejpodstatnější. Zařadil jsem mezi ně otázku diskriminace, stereotypizace, uzavření partnerského svazku (manželství vs registrované partnerství), rodičovství, přisuzované promiskuity, problematiky HIV / AIDS a jako perličku jsem v reakci na současnou pandemii začlenil i aktuální problémy spjaté s pandemickou krizí Covid-19.

V práci jsem rovněž popsal nejběžnější narativní archetypy (tropy) LGBTQ postav objevujících se v mediální produkci a poukázal je na příkladech postav ze seriálů posledních 20 let.

Při zpracování teoretických částí textů jsem vycházel jak z české, tak anglické literatury. V případě té české jsem využil zejména fyzických titulů nabízených sítí akademických knihoven, ale i těch dostupných online v databázi Národní digitální knihovny (<https://ndk.cz/>). Anglickojazyčné tituly jsem hledal převážně na americké

digitální knihovně JSTOR (<https://www.jstor.org/>) a jiných webových portálech sdílejících odborné články a jiné publikace. V práci jsem však využil i jiných internetových zdrojů a to z důvodu nedohledání problematiky v dostupné literatuře.

Analyzováním vybraných seriálů spatřujeme posun v seriálové fikci, která ztvárňuje stále ucelenější homosexuální postavy. Pro ty přestává být typické zaměření na jejich sexualitu, která se tak přesouvá do pozadí děje a důraz je kladen na jiné záležitosti. Dochází tak k „odsexualizování“ a „polidštění“ LGBTQ postav, které dává zřetelně najevo, že gayové, lesby, transgender osoby a ostatní queer jedinci jsou především lidmi a celý jejich život se netočí kolem faktu, že jsou queer. Jinak řečeno, televize konečně začíná zobrazovat skutečnost, že osobnost LGBTQ osob není tvořena jen jejich odlišnou sexuální a genderovou identitou. Nelze sice popírat, že by tato skutečnost neměla vliv na osobnostní rozvoj a myšlenkový rámec jedince, ale bylo by přinejmenším nesmyslné považovat tuto odlišnost za hlavní rys osobnosti a identity jedince.

Zrekapitulujeme-li si na závěr, k jakým zjištěním jsme dospěli při snaze o zodpovězení výzkumných otázek, můžeme říci, že způsoby zobrazování LGBTQ osob v seriálové produkci je z převážné většiny možné považovat za autentické. Je sice pravda, že některé prvky jako přehnaná účelná feminizace gayů a maskulinizace leseb pro situační komičnost onu reálnost ztvárnění poněkud narušuje, ale lze si všimnout, že se od tohoto zobrazení, respektive těchto tropů postav, ustupuje a seriály tak více odpovídají skutečnosti. Tento posun je hodnocen velmi pozitivně, neboť stereotypní zobrazení queer osob na televizních obrazovkách sice napomáhalo společnosti přivyknout si na existenci těchto minorit, ale zároveň prohlubovalo a empiricky utvrzovalo diváky o stereotypech ve vzhledu, gestice, hlasu, chování a jiných projevech leseb, gayů, bisexuálů, transgender osob a jiných queer lidí.

Klademe-li si tedy otázku, jaký vliv má televizní reprezentace na vytváření názorů a postojů vůči LGBTQ osobám, je zřejmé, že dosti podstatný. V opačném případě bychom totiž jistě nebyli svědky změn ve společnosti a snah některých politik²⁴⁵ cenzurovat LGBTQ témata. Vliv televize na formování společnosti je nevyvratitelný, přičemž zobrazováním queer postav v rámci fikční seriálové produkce rovněž přispívá

²⁴⁵ Zde hovořím zejména o aktuální situaci v Polsku a Maďarsku.

k proměně postojů a diskurzů o sexuálních a genderových minoritách. Můžeme tudíž konstatovat, že mediální reprezentace přispívá k liberalizaci postojů vůči queer osobám.

Abychom ale dokázali zodpovědět na hlubší otázky jako např., proč je pro lidi tak obtížné přijmout nové skutečnosti, proč je tak těžké změnit něčí názor na něco a proč je proto potřeba agendy ve formě proklamování LGBTQ postav v televizním vysílání, musíme se vždy zaměřit na konkrétní společnost a její kulturu. Přistoupíme-li s tímto prizmatem k české společnosti, musíme vzít v potaz jak její historii (zejména vliv komunistické ideologie), tak určitou tradici heteronormativních představ, které jsou často niternou součástí našich identit a představ o světě, a které při jejich zpochybnění vnějším světem můžeme pociťovat jako útok na vlastní podstatu. Snahy o zrovnoprávnění minorit na jedné straně, jsou na druhé straně některými lidmi vnímány jako obskurní, nepochopitelné a vyvolávající strach o tradiční hodnoty, ne-li dokonce morální úpadek společnosti. Přesto ale má prezentování LGBTQ postav a jejich problémů neopomenutelný dopad na vnímání lidí, především pak mladších generací, které jsou stále větší měrou vychovávány médii. Zobrazení minorit nemusí mít tedy nutně až rekonstruktivní vliv na dnešní majoritní část populace, ale bez pochyb formuje generace, které se onou majoritní společností jednou stanou.

Na konec je třeba poznamenat, že vybrané téma a širě k němu navazující problematiky je natolik rozsáhlé, že nebylo možné se zaměřit na všechny problémy, se kterými se setkávají LGBTQ osoby. Z tohoto důvodu by bylo jistě pro navazující výzkumy velmi zajímavé zaobírat se např. specifickou otázkou problematiky u LGBTQ seniorů²⁴⁶ anebo otázkou neheteronormativní sexuality a genderu u osob se zdravotním postižením²⁴⁷. Tyto otázky by do budoucna jistě stály za analýzu, jelikož již dnes vnímáme snahy o proměnu paradigmatu, který dosud vnímal a představoval zejména gaye téměř výhradně jako mladé pohledné muže mezi 20-35 lety, zatímco naprosto opomínal ostatní osoby, které tyto nároky na fyzický vzhled nenaplňovaly. S pokračující liberalizací postojů ve společnosti je nutné se zaměřit na druhotné dopady prezentování queer postav v televizi a médiích obecně, abychom tím nevytvořili jen nové sociální stigma u osob, které nenaplňují představy o tom, jak by měl gay, lesba, bisexuál anebo transgender osoba vypadat.

²⁴⁶ Toto téma např. zpracovává seriál *Grace a Frankie* (2015-2021, USA, Netflix).

²⁴⁷ Tuto problematiku výtečně zachycuje např. seriál *Spešl* (Special, 2019-2021, USA, Netflix).

Úplným závěrem můžeme říci, že pokud budeme dostatečně otevření a ochotní pochopit identitu druhých, budeme mnohem více schopní dojít k vzájemnému porozumění. Citát²⁴⁸ uvedený v úvodu na začátku této práce se tedy zdá být oprávněný.

²⁴⁸ „Porozumět si neznamená přizpůsobit se jedni druhým, ale pochopit navzájem svou identitu.“
- Václav Havel

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. ISBN 80-7260-125-3

BECKER, Howard. S. *Outsiders: Studies In The Sociology of Deviance*. New York: Simon & Schuster, 1997. ISBN 978-0684836355.

BENŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.

BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-3325-1.

DOTY, Alexander. *Flaming Classics: Queering the Film Canon*. Londýn a New York: Routledge, 2000. ISBN 0-203-90274-2.

DOTY, Alexander. *Making things perfectly queer: interpreting mass culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993. ISBN 08-166-2245-0.

FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6.

GAGNON, John H. a William SIMON. *Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality*. Londýn: New Brunswick, 2005. ISBN 978-1574981575.

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy: projekt Varianty*. Edited by Veronika Kamenická - Jan Buryánek. [Praha]: Člověk v tísní, společnost při ČT, o.p.s. v nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-614-1.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Základy sociální psychologie*. 4.kap: *Stereotypy ve vnímání a předsudky*. [online]. nedatováno [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5969&chapterid=6263>

KUTÁLKOVÁ, Petra. *Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi*. Praha: Prague Pride, 2015. ISBN 978-80-260-9143-1.

MEDIAGRAM – kolektiv autorů. *Stereotypy, které se projevují v mediovaných reprezentacích: Identifikace a vyhodnocení předsudku ve zpravodajství, dramatické tvorbě a zábavních pořadech*. In: MEDIAGRAM [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, nedatováno [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: <https://mediagram.cz/cesky-jazyk/stereotypy-ktere-se-projevuji-v-mediovanych-reprezentacich>

MIRZOEFF, Nicholas. *Úvod do vizuální kultury*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-1984-4.

MITCHELL, W. J. T. *Teorie obrazu: eseje o verbální a vizuální reprezentaci*. Přeložili CHLUMSKÁ, Lucie, PRŮCHOVÁ HRŮZOVÁ, Andrea, a Ondřej HANUS. Praha: Karolinum, 2016. Vizuální kultura. ISBN 978-80-246-3202-5.

MORLAND, Iain a Annabelle WILLOX. *Queer Theory*. New York: Palgrave Macmillan, 2004, ISBN 140 3916934

MÜLLER, Richard a Pavel ŠIDÁK, ed. *Slovník novější literární teorie: Glosář pojmů*. Praha: ACADEMICA, 2012. ISBN 978-80-200-2048-2.

PUTNA, Martin C.. *Homosexualita v dějinách české kultury*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2000-0. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b2978cb2-da95-4f50-ae27-5108874f58b3>

REITZ, Nikki. *The Representation of Trans Women in Film and Television*. Cinesthesia [online]. 2017, 7. vyd., čl. 2 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://scholarworks.gvsu.edu/cine/vol7/iss1/2>

RICHARDSON, Diane. *Constructing sexual citizenship: theorizing sexual rights*. In: Critical Social Policy [online]. Newcastle: SAGE Publications, 2000, 20(1) [cit. 2021-7-28]. ISSN 1461-703X. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2013/GEN141/um/Richardson_sexual_citizenship.pdf, s. 105-135

ROONEY, Ellen. *The Cambridge Companion to Feminist Literary Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, ISBN 978-0521001687

ROSENFELD, Dana. *Heteronormativity and Homonormativity as Practical and Moral Resources: The Case of Lesbian and Gay Elders*. In: *Gender and Society*. Sage Publications, 2009, 23(5), s. 617-638. ISSN 0891-2432. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20676814>

SASLOW, James M. *Ganymede in the Renaissance: Homosexuality in Art and Society*. New Haven and London: Yale University Press, 1986. ISBN 9780300034233.

SINFIELD, Alan. *Cultural Politics – Queer Reading*. 2. vydání. Londýn a New York: Routledge, 2005. ISBN 0-203-42866-8.

SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1.

SMALLS, James. *Homosexuality in Art*. New York: Parkstone Press, 2012. ISBN 978-1-78042-952-6.

SOKOLOVÁ, Věra. *Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství*. In: Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR, 2009, roč. 45, čís. 1. Dostupné online: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2009/01/06.pdf>. ISSN 0038-0288.

SOKOLOVÁ, Věra. *Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích*. In: KOUT, Jan, Aleš RUMPEL a Martin STRACHOŇ, ed. *Mediální obraz leseb a gayů: Media image of lesbians and gays*. Brno: STUD Brno, 2006, s. 3-7. ISBN 80-239-8120-X.

SOMERVILLE, Siobhan. *Queer*. In: BURGETT, Bruce a Glenn HENDLER. *Keywords for American Cultural Studies*. 2. vydání. New York: NYU Press, 2014. ISBN 978-0814707975.

SPARGO, Tamsin. *Foucault a teorie podivného*. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-725-4210-9

SULLIVAN, Andrew. *Virtuality Normal. An Argument about Homosexuality* [online]. New York: Alfred A. Knopf, 1996 [cit. 2021-7-25]. ISBN 0679423826. Dostupné z: shorturl.at/sCNY2.

VANĚČKOVÁ, Martina. *Gayové a lesbičky*. In: BURIÁNEK, Jan (ed.). *Interkulturní vzdělávání: Příručka nejen pro středoškolské pedagogy* [online]. 1. vyd. Praha: Člověk v tísni v Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 481-515 [cit. 2021-03-09]. ISBN 8071067156. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove.pdf>

WARNER, Michael. *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethnics of Queer Life*. Cambridge: Harvard University Press, 1999. ISBN 978-0-684-86529-4

Internetové zdroje

ALIANCE PRO RODINU (ALIPRO). *K našim cílům patří především*. Aliance pro rodinu [online]. nedatováno [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://alipro.cz/alipro/o-nas/>

Corey Hennig, 2015, *Simpsons Gay Marriage Song Video*, YouTube video. [Datum cit. 18.6.2021]. Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=xic7_z-6zj8

Drag queen. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Drag_queen

Dyke (slang). In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2020 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Dyke_\(slang\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dyke_(slang))

ELDRIDGE, David. *Biden 'comfortable' with gay marriage, cites 'Will & Grace'*. The Washington Times [online]. 2012 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://www.washingtontimes.com/news/2012/may/6/biden-will-grace-educated-public-about-gays/>

ERICKSON, Ethan. *Gay Promiscuity Statistics: Are gays promiscuous? Answers from representative studies*. MEDIUM [online]. 21.6.2020 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://medium.com/@neuropsychology/gay-promiscuity-statistics-partners-45fc370c0ca5>

FANDOM. *All Gays Are Promiscuous*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/All_Gays_Are_Promiscuous

FANDOM. *All Lesbians Want Kids*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/All_Lesbians_Want_Kids

FANDOM. *Ambiguously Bi*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Ambiguously_Bi

FANDOM. *Ambiguously Gay*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Ambiguously_Gay

FANDOM. *Anything That Moves*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Anything_That_Moves

FANDOM. *Armoured Closet Gay*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Armoured_Closet_Gay

FANDOM. *Bi the Way*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Bi_the_Way

FANDOM. *Butch Lesbian*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Butch_Lesbian

FANDOM. *Camp Gay*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Camp_Gay#Film

FANDOM. *Drag Queen*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Drag_Queen

FANDOM. *Fag Hag*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Fag_Hag

FANDOM. *Lipstick Lesbian*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Lipstick_Lesbian

FANDOM. *Macho Camp*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Macho_Camp#Film

FANDOM. *Manly Gay*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Manly_Gay

FANDOM. *Pet Homosexual*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Pet_Homosexual

FANDOM. *Queer As Tropes* [online]. nedatováno [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Category:Queer_As_Tropes#Tropes

FANDOM. *Straight Gay*. FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Straight_Gay

FANDOM. *The Beard*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/The_Beard#Live-Action_TV

FANDOM. *Tom Lenk* [online]. nedatováno [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: https://buffy.fandom.com/wiki/Tom_Lenk

FANDOM. *Transgender*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://allthetropes.fandom.com/wiki/Transgender>

FANDOM. *Transparent Closet*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://allthetropes.fandom.com/wiki/Transparent_Closet

FANDOM. *Wholesome Crossdresser*. In: FANDOM [online]. nedatováno [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/WholesomeCrossdresser>

FERI, Dominik: Stejnopohlavní manželství [záznam z poslanecké sněmovny]. 14.7.2018. V digitalizované podobě dostupný prostřednictvím YouTube z: <https://www.youtube.com/watch?v=JO6XE0mG534> [cit. 2021-03-17].

GLAAD. *GLAAD Media Reference Guide - In Focus: HIV, AIDS, & the LGBTQ Community*. Glaad [online]. New York: GLAAD, nedatováno [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.glaad.org/reference/hiv>

GLAAD. *Covering 2020: The Issues, A Tip Sheet for Journalists Covering the Election* [online]. New York: GLAAD, 2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: https://www.glaad.org/sites/default/files/Election2020_MediaGuide_Issues.pdf

GLAAD. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 13.6.2021 [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/GLAAD>

HAVEL, Václav. *Citáty slavných osobností*. [online]. Jablonec nad Nisou: Krásné citáty, 2021, 7.6.2021 [cit. 2021-7-17]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/11980-vaclav-havel-porozumet-si-neznamena-prizpusobit-se-jedni-druhym/>

HOLDEN, Stephen. *Review: 'Tab Hunter Confidential,' About a Heartthrob*. New York Times [online]. 15.10.2015 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2015/10/16/movies/review-tab-hunter-confidential-about-a-heartthrob.html?searchResultPosition=8>

CHAMBERS, C. *LGBTQ Representation in the Media*. In: Human Sexuality [online]. 2017 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://sites.psu.edu/civiciissues2/2017/03/23/lgbtq-representation-in-the-media/>

INICIATIVA JSME FÉR. *Kdo bojuje proti manželství gayů a leseb? Konzervativní organizace uškodí i heterosexuálům*. In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 2020 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/odpurci_manzelstvi_pro_vsechny_uskodi_i_heterosexualum

INICIATIVA JSME FÉR. *Proč je manželství pro všechny správné a důležité*. [brožura] [online]. 2020 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568910/Brozura_Proc_je_manzelstvi_pro_vsechny_dulezite_2020.pdf?1613568910

INICIATIVA JSME FÉR. *Rozdíly mezi manželstvím a registrací*. In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

JAMES, S. E. a kol. *The Report of the 2015 U.S. Transgender Survey* [online]. Washington, DC: National Center for Transgender Equality, 2016 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://transequality.org/sites/default/files/docs/usts/USTS-Full-Report-Dec17.pdf>

KUBÁTOVÁ, Anna a kol. *Národní program boje proti AIDS* [online]. datum vydání neuvedeno [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <http://www.prevencehiv.cz/o-hivaidis/historie>

LGBT Source Center. *Coming Out*. In: UCCS: University of Colorado [online]. Colorado Springs, nedatováno [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://lgbtresourcecenter.uccs.edu/resources/coming-out>

LGBT stereotypes. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_stereotypes

Male Gaze. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 21.7.2021 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Male_gaze

Mezipatra z.s. *Queer Film Festival* [online]. Brno: Mezipatra a STUD Brno, 2021 [cit. 2021-6-23]. Dostupné z: <https://www.mezipatra.cz/>

MILLER, Julie. *Hollywood: Inside Rock Hudson's Real-Life Relationship With Agent Henry Willson*. VANITY FAIR [online]. 1.5.2020 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2020/05/netflix-hollywood-rock-hudson-agent-henry-willson>

Občanské sdružení CODE004. *Homosexuální promiskuita*. In: 004.CZ [online]. nedatováno [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <http://www.004.cz/homosexualni-promiskuita>

Office of AIDS Research (OAR). *U.S. Statistics: HIV Diagnoses*, 2018 [online]. Rockville (USA): HIV.gov, 30.6.2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.hiv.gov/hiv-basics/overview/data-and-trends/statistics>

RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. *Registrují se auta, ale ne ty naše. Registrované páry parkovací kartu nedostanou, manželé ano*. In: Jsme fér: Manželství pro všechny [online]. 8.3.2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/pribeh_auta

REDAKCE WIKISOFIA. *Vizuální studia a nová média*. In: Wikisofia [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2013 [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/Vizu%C3%A1ln%C3%AD_studia_a_nov%C3%A1_m%C3%A9dia

REDAKCE WIKISOFIA. *William John Thomas Mitchell*. In: Wikisofia [online]. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017 [cit. 2020-12-22]. Dostupné z: https://wikisofia.cz/wiki/William_John_Thomas_Mitchell

ROHÁČKOVÁ, Kristina. *Transgender lidé jsou mi bytostně odporní, prohlásil Zeman. Štvou ho i sufražetky a Me Too*. IROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 27.6.2021 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/transgender-lgbt-pride-milos-zeman-partie_2106271235_kro

SMETANA, Emma. *Dáša je víc žena než já, víc si to užívá. Prsa jsem měla z ponožek, říká Stárková*. [řízený rozhovor] Aktuálně.cz [online]. DVTV, 15. 2. 2019 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/starkova-dasa-je-naprosta-zena-dava-transsexualum-odvahu-prs/r~40c244ba306511e99d3cac1f6b220ee8/>

The Deadline Team. *101 Best Written TV Series Of All Time' From WGA/TV Guide: Complete List*. DEADLINE [online]. 2.6.2013 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://deadline.com/2013/06/wgas-101-best-written-tv-series-of-all-time-complete-list-512061/>

The Fosters (American TV series). Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2021 [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Fosters_\(American_TV_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Fosters_(American_TV_series))

THE HUMAN RIGHTS CAMPAIGN. *How HIV Impacts LGBTQ People. Human Rights Campaign* [online]. Washington, DC: The Human Rights Campaign, nedatováno [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://www.hrc.org/resources/hrc-issue-brief-hiv-aids-and-the-lgbt-community>

There's Something About Marrying. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 4.6.2021 [cit. 2021-6-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/There%27s_Something_About_Marrying

WHO. *Coronavirus disease (COVID-19): HIV and antiretrovirals: Are people living with HIV at increased risk of being infected with the virus that causes COVID-19?* [online]. World Health Organization, 29.11.2020 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-hiv-and-antiretrovirals>

ZONGKER, Brett. *Smithsonian adds LGBT history to museum collection*. AP News [online]. 2014, 19.8.2014 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://apnews.com/7c19401398684acca59e2445c6cb834a>

Seriály

AJ a královna [AJ and the Queen] [TV seriál] Tvůrci Michael Patrick King a RuPaul. Režie Adam Davidson et. al. USA: Netflix, 2020.

Buffy, přemožitelka upírů [Buffy the Vampire Slayer] [TV seriál]. Tvůrce Joss Whedon. Režie Joss Whedon, James A. Contner a David Solomon, USA: The WB, 1997– 2003.

Byl by to hřích [It's a Sin] [TV seriál]. Tvůrce Russell T. Davies. Režie Peter Hoar. Velká Británie: HBO Max, 2021.

Dopis pro krále [The Letter for the King] [TV seriál]. Tvůrce William Davies. Režie Alex Holmes, Charles Martin a Felix Thompson. Nizozemí: Netflix, 2020.

Elita [Élite] [TV seriál] Tvůrci Carlos Montero a Darío Madrona. Režie Ramón Salazar et. al. Španělsko: Netflix, 2018-dosud.

Glee [TV seriál]. Tvůrce Ryan MURPHY, Brad FALCHUK a Ian BRENNAN. Režie Ryan MURPHY et. al. USA: Fox, 2009-2015.

History 101. 9. epizoda 1. série, „AIDS“ [epizoda dokumentární pořadu]. Velká Británie, Netflix, 2020, <https://www.netflix.com/cz-en/title/81116168>

Holky za mřížemi [Orange Is the New Black] [TV seriál]. Tvůrce Jenji Kohan. Režie Michael Trim et. al. USA: Netflix, 2013-2019.

Hollywood [TV seriál] Tvůrci Ian Brennan a Ryan Murphy. Režie Ryan Murphy. USA: Netflix, 2020.

Lucifer [TV seriál] Tvůrce Tom Kapinos, Režie Len Wiseman et. al. USA: Fox, 2016-2021.

MOST! [TV seriál]. Režie Jan Prušinovský. Česko: ČT1, 2019.

Papírový dům [La casa de papel] [TV seriál] Tvůrce Álex Pina. Režie Jesús Colmenar et. al. Španělsko: Netflix, 2017-2021.

Politik [The Politician] [TV seriál]. Tvůrce Ryan Murphy, Brad Falchuk a Ian Brennan. Režie Ryan Murphy et. al. USA: Netflix, 2019-2020.

Pose [TV seriál]. Tvůrce Brad Falchuk, Ryan Murphy a Steven Canals. Režie Ryan Murphy et. al. USA: Netflix, 2018-2021.

Sexuální výchova [Sex Education] [TV seriál]. Tvůrce Laurie Nunn. Režie Ben Taylor et. al. USA: Netflix, 2019-2021.

Simpsonovi [The Simpsons] [TV seriál] Tvůrci James L. Brooks, Matt Groening a Sam Simon. Režie Mike B. Anderson et. al. USA: Fox, 1989-dosud.

Social Distance. 4. díl 1. série. *Zero Feet Away*, [epizoda online TV seriálu]. Režie Claire Scanlon. USA, 2020. Netflix.

Taková moderní rodinka [Modern Family] [TV seriál]. Tvůrce Steven Levitan, Christopher Lloyd. Režie Michael Spiller et. al. USA: ABC, 2009-2020.

Teorie velkého třesku [The Big Bang Theory] [TV seriál] Tvůrci Chuck Lorrea a Bill Prady. Režie Mark Cendrowski et. al. USA: CBS, 2007-2019.

The Fosters [TV seriál] Tvůrci Peter Paige a Bradley Bredweg. Režie Joanna Johnson et. al. USA: Freeform, 2013-2018.

The Mind, Explained. 1. díl. *Memory* [epizoda dokumentárního pořadu]. USA: Vox Media, Netflix 12.9.2019.

The Umbrella Academy [TV seriál]. Tvůrci Jeremy Slater a Steve Blackman. Režie Peter Hoar a kol. USA: Netflix, 2019-2021.

Ulice [TV seriál]. Režie Dušan Klein et. al. Česko: Nova, 2005-dosud.

Úplně normální [The New Normal] [TV seriál] Tvůrci Allison Adler a Ryan Murphy. Režie Ryan Murphy. USA: NBC, 2012-2013.

Výstřední společnost [Tales of the City] [TV seriál]. Tvůrce Lauren Morelli. Režie Alan Poul et. al. USA: Netflix, 2019.

Will & Grace [TV seriál]. Tvůrce David Kohan a Max Mutchnick. Režie James Burrows a Greg Malins. USA: NBC, 1998-2020.

Zpátky do školy [Community] [TV seriál] Tvůrce Dan Harmon. Režie Joe Russo et. al.
USA: NBC, 2009-2015.

Soupis obrazového materiálu

Obr. 1: FX, Networks, LLC. "Pose" Star Jason Rodriguez; On Being Lamar Abundance [online]. 2018 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://worldofwonder.net/pose-star-jason-rodriguez-on-being-lamar-abundance-the-ballroom-culture-having-absolut-pride-for-his-community/>

Obr. 2: FOX. Glee - Kurt and Spencer Talk About Glee Club 6x02 [online]. FOX, 9.11.2017 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/vYhbVhf5h8k/maxresdefault.jpg>

Obr. 3: NETFLIX. It's Always Sunny in Litchfield [online]. 26.6.2016 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/jBCd7t6YIDs/maxresdefault.jpg>

Obr. 4: NBC. 12 Timeless Jack and Karen Moments from 'Will & Grace' TVPOP LISTS. In: Hollywood.com [online]. 2015, 2015 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.hollywood.com/tv/timeless-jack-and-karen-moments-from-will-grace-60274977/>

Obr. 5: NETFLIX. *Carrie "Big Boo" Black has a sleeve of tattoos*. In: INSIDER [online]. 2019 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.insider.com/orange-is-the-new-black-cast-in-real-life-2017-6#carrie-big-boo-black-has-a-sleeve-of-tattoos-13>

Obr. 6: NETFLIX. *Politician*. In: *Queerty** [online]. 2019, 2019 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.queerty.com/politician-politics-race-gender-sexuality-20191013>

Obr. 7: NBC. *He sure is extraordeanary: community* [online]. 2011 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <http://basementrejects.com/wp-content/uploads/2014/03/community-season-4-8-herstory-of-dance-dean-pelton-sadie-hawkins-dance-black-and-white-costume-jim-rash-britta-jeff-joel-mchale-jim-rash-review-episode-guid-elist.jpg>

Obr. 8: NETFLIX. *AJ and the Queen*. NAJserialy.to [online]. nedatováno [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://najserialy.to/serialy/aj-and-the-queen>

Obr. 9: FOX. *Glee's' Dot-Marie Jones Teases Finn Tribute, Talks Sheldon's Sex Change: I Was Blown Away*. Yahoo [online]. 6.3.2015 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: shorturl.at/gjINV

Obr. 10: FOX. *Controversial: Dave Karofsky (played by Max Adler) is seen attempting to take his own life after being outed as gay on last night's episode of Glee*. Mail Online [online]. 23.2.2012 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2105164/Glees-controversial-episode-Football-jock-Dave-Karofsky-attempts-suicide-outed-gay.html>

Obr. 11: Česká televize. *Most!: Kdo bude mít postelovou scénu s Pavlem/Dášou?* Fandíme seriálům [online]. 23.1.2019 [cit. 2021-7-23]. Dostupné z: <https://www.fandimeserialum.cz/clanek/16689-most-kdo-bude-mit-postelovou-scenu-s-pavlem-dasou>

Obr. 12: NETFLIX. *Výstřední společnost, ep. 7* [online]. 2019 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://pbs.twimg.com/media/D8eA70DU0AAOoLQ.jp>

Obr. 13: TV Nova. *Dvě nevěsty v Ulici! Marie a Jolana se berou*. Prozeny.bleesk.cz [online]. nedatováno [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://prozeny.bleesk.cz/galerie/serial-ulice/1055773/ulice-svatba-s-dvema-nevestami-kdo-porusi-zakaz-a-co-vsechno-se-tam-semele?foto=5>

Obr. 14: NBC. *Eric Stonestreet, Jesse Tyler Ferguson and Aubrey Anderson-Emmons in "Modern Family" on ABC*. NBC News [online]. 9.4.2020 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/think/opinion/abc-s-modern-family-finale-end-era-hopefully-beginning-new-ncna1179366>

Obr. 15: NETFLIX. *Bingeworthy? Ryan Murphy's gloss on "Hollywood."* Movie Nation [online]. 1.5.2020 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://rogersmovienation.com/2020/05/01/bingeworthy-ryan-murphys-gloss-on-hollywood/>

Obr. 16: NETFLIX. *Pose S01E06*. [screenshot z videa] YouTube [online]. 13. 7. 2018 [cit. 2021-7-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=70NzRgWrjQw>

Obr. 17: HBO GO. *Olly Alexander in It's a Sin*. In. CBC [online]. 24.2.2021 [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/arts/years-and-years-ago-olly-alexander-on-going-back-to-the-early-days-of-aids-in-hit-series-it-s-a-sin-1.5923759>

Graf 1: U.S. General Social Survey (NORC at the University of Chicago): *Gay Men: Number of Sexual Partners in Lifetime (USA)*. In: GSS Data Explorer [online]. Chicago: The University of Chicago, 2018 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://medium.com/@neuropsychology/gay-promiscuity-statistics-partners-45fc370c0ca5>